

תשובות
לבחינות הרבנות
הראשית
בנושא:
מיכלה וגירות

כתב:
דניאל קינד

להערות: DANIELKIND10@GMAIL.COM

ביכנ"ס אהל יצחק, שְׁעַל יד שְׁרִיד מְקוּם מְקַדְשֵׁינוּ - הַפְתַּל הַמְעַרְבִי, תשע"ג

תוכן עניינים

3.....	מכתב ברכה
4.....	בחינה: חשון תשעא
4.....	מילה
11.....	ג'ור
15.....	בחינה: ניסן תשע"א
15.....	מילה
28.....	ג'ור
34.....	בחינה: תמוז תשע"א
34.....	מילה
50.....	בחינה: אב תשעב
50.....	מילה
59.....	ג'רות

מכתב ברכה

מהרב יוסף גליקסברג שליט"א, רב העיר גבעתיים וזקן מועצת הרבנות הראשית לישראל:

CHIEF RABBINATE OF GIVATAYIM

הרבנות הראשית גבעתיים

Rabbi J. M. Glikberg
CHIEF RABBI of GIVATAYIM
MEMBER of the RABINATE
of ISRAEL

יוסף מ. גליקסברג
הרב הראשי - גבעתיים
חבר מועצת הרבנות הראשית
לישראל

בית, יום
ה' כ"ג אלול תש"ע
DATE

לכא מילן גבא!

הדחוק היקר ב' צניח קיני נ"י הנאמיר
שידת מינץ ביד דינואים אינאי נשקין
לדא אבא נשארות ספרן קמחשתי
נחמאית נשאלת אם מצטין המיבות
אלה אדינאי
כחוי בואו שותקת בכ דימא גלכני
עם שמינות הנאמיר דגליה ותיחוד דגא
דגפית ודלנסקים אורה ומשק אשקד
א בתורה וישת חח אבא שולש יונה יבאית
הנאית דחידה בגליה ואזדריה
עם אבא נאמיר זמאיר זמאיר זמאיר
וינאי דיני גמא

ואלמחשבותי
בב הציח
הרב מוצניח המינות הנאמיר
אנשוא

לשכה: רח' טייבו 65, ת.ו. 263 גבעתיים 53102, טל: (072-3)5716414
RES: 18A ZAHAL ST., GIVATAYIM, ISRAEL FAX: (072-3)7312399 פקס: טל: (072-3)7311876

בחיינה: חשוך תשעא

מילה

1. שאלה

תינוק שנולד מהול. האם מברכים בשעת הטפת דם ברית, ואילו ברכות? ומה הדין במל ושכח לפרוע ולמחרת עשו הפריעה, האם יש לברך שוב הברכות?

תשובה

שאלה ראשונה:

הטור פסק בסימן רסג:

נולד כשהוא מהול... ואין מברכין על המילה א"כ נראית לו ערלה כבושה

בית יוסף יורה דעה סימן רסה:

ג ובנולד מהול כתבתי למעלה שאין מברכין עליו. בסימן רס"ג כתב כן בשם רבינו האיי (שו"ת הגאונים שערי צדק ח"ג שער ה' סי' יג), והרמב"ם (פ"ג ה"ו) כתב גר שמל קודם שנתגייר וקטן שנולד כשהוא מהול כשמטיפין ממנו דם ברית- אינם צריכים ברכה

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מילה סימן רסה סעיף ג:

גר שמל קודם שנתגייר, וקטן שנולד כשהוא מהול, כשמטיפין ממנו דם ברית אינם צריכים ברכה. וכן אנדרוגינוס אין מברכין על מילתו, מפני שאינו זכר ודאי. הגה: אבל כשחוזרין על ציצין המעכבים המילה, צריך לחזור ולברך כל הברכות, אבל אין לומר קיים את הילד הזה וכו' (בנימין זאב סימן ו' ל"ל בשם אגודה).

ש"ך יורה דעה סימן רסה ח:

שנולד כשהוא מהול כו' - א"צ ברכה, כתב הטור בשם בעל העיטור: ומ"מ ברכה של להכניסו בבריתו של א"א ואקי"מ מברכים, והמחבר העתיק לשון הרמב"ם, משמע מדבריו דאין צריך ברכה כלל, וכ"כ הרשב"א בתשובה סי' שכ"ט והר"ן פרק ר"א דמילה, דה"ה שאין מברכין עליו להכניסו בבשא"א:

עד כאן מצינו בשיטות לגבי ברכה בנוולד מהול:

א. הטור:

1. נראית ערלה כבושה- מברכים
2. לא נראית ערלה כבושה- אין לברך
- ב. **רב האי גאון, הרמב"ם**- אין לברך
- ג. **השו"ע**- אין לברך

ד. רמ"א:

1. בסתמא- אין לברך
2. כשחוזר על ציצים מעכבים- מברך

ה. ש"ך:

אף שאין לברך את ברכת המילה,

אך ברכת להכניסו בבריתו של אברהם אבינו ואשר קדש ידיד:

1. טור בשם העיטור- מברך

2. שו"ע, רשב"א, ר"ן- אין לברך

באוצר הברית כתב:

לדעת הסוברים שצריך הטפת דם ברית בנוול מהול אין מברכים על המילה א"כ נראית לו ערלה כבושה (טור בשם רב האי גאון) וי"א שבכל מקרה אין מברכים על מילתו (ב"ח ע"פ הרמב"ם), אבל מברכים להכניסו ואשר קידש (ש"ך ע"פ בעל העיטור) וי"א שאין מברכים אותו (ש"ך וברכ"י בשם הר"י מולכו) וי"א שכבר נהגו לברך את כל הברכות (ברית אבות) וי"א שאבי הבן ילבש בגד חדש ויברך שהחיינו (שובע שמחות)

לגבי השאלה האם יש לברך על פריעה לבד. הרב יהודה שינפלד בספרו 'אוסרי לגפן' כתב: "תינוק שלא נפרע ביום המילה, פשוט דכאשר חוזר ופורע אחר זמן, צריך לברך שנית על המילה, דהוי כאילו לא מל, וכן שמעתי מפי מרן החת"ס, אמנם אם כבר נפרע, אלא שנשארו ציצין המעכבין, בזה יש ספק, לענין ברכה צ"ע".

ניתן לומר, שגם הרא"ש מודה לכך, שהרי כתב שאבי הבן מברך בין המילה לפריעה, כי כל עוד שהוא לא פרע- כאילו לא מל, ומשמע שבפריעה יש משום 'עובר לעשייתו', וממילא יש לברך על פריעה לבד.

הב"ח כתב (רס"ה) שעיקר ברכת 'להכניסו' נתקנה על הפריעה, שהיא גמר המילה.

כמו כן **השו"ע** בעצמו פסק שהמל ולא פרע כאילו לא מל- ממילא יש לברך שנית על הפריעה, שהיא גמר המילה.

מל בשבת באיסור, האם מועילה המילה או שצריך לחזור ולהטיף דם ברית לאחר השבת? ומה הדין בתינוק שנולד מהול והטיפו דם ברית בשבת, האם צריך להטיף שוב דם ברית לאחר השבת? 2.

הפתחי תשובה יורה דעה סימן רסו ס"ק א הביא **שבשו"ת רעק"א** נסתפק בדין מי שמל בשבת באיסור, האם הדבר מועיל, וכן במי שנולד מהול, האם צריך לחזור ולהטיף, והעלה שבדיעבד- חיתוך המילה- כשר, כיון שיומא קגרים ולא אומרים 'אי עביד לא מהני', אך לגבי מי שנולד מהול, שעשו בו רק הטד"ב בשבת, צ"ע אם יש צורך לחזור שוב ולהטיף, כי ייתכן לומר שכיון שהטד"ב בעלמא אינה דוחה שבת, ממילא הוא חילל שבת בחינם ויש לחזור ולהטד"ב.

¹ זאת למרות שכבר הבאנו שהרמ"א הביא (רסה,ג) שאם חוזר על ציצין המעכבין- מברך כל הברכות

שו"ת רבי עקיבא איגר מהדורא קמא סימן קעד: "וא"כ זכינו לדין דגם בזה במל בשבת שלא בזמנו, דכיון דאין גופה עבירה, לית בזה משום מה"ב".

בביאור הגר"א יורה דעה סימן רסד: "ובשביל הטפת דם ברית- אין מחללין את השבת".

בספר **אוצר הברית** כתב:

"מל בשבת באיסור- אינו צריך הטפת דם ברית בשנית, אלא עשה איסור, והמילה כשרה".

כמו כן כתב **המנחת חינוך** (מצוה ב):

"וכל המילות שאינן דוחין שבת, כגון שלא בזמנה, אם עבר ומל- ודאי יצא וא"צ להטד"ב, רק איסורא הוא דעבד".

אמנם למעשה יש להעיר שבמנחת חינוך נשאר בדבר בצריך עיון, וזאת כיון שיתכן לומר שכיון שהוא מל באיסור בשבת, ממילא הוא נעשה בגדר "רְשָׁע", ורשע שמל- צריך לחזור ולהטיף דם ברית.

כמו כן כתב בשו"ת **משנה הלכות** (ב,ג):

"הרי לן ברור מילל דעת **המהרי"ט** ז"ל דמילה, אם מל בשבת מילה שלא בזמנה- אפ"ה הוי מילה כשרה, אפילו מל באיסור נתקיימה המצוה, ולכן הוי מ"ע שהז"ג, ועכ"פ פשיטא לי' דמקיים המצוה ולא בעי שום הטפת דם ברית לאחר השבת"

3.

ז"ל השו"ע: "אבי הבן עומד על המוהל להודיעו שהוא שלוחו". מה הטעם שכתב הטור לדין זה? והאם זה מעכב בקיום המצוה?

הטור כתב בשם **בעל העיטור** (סימן רסה): "מנהג שאבי הבן עומד על המוהל להודיעו שהוא שלוחו כדאמרין לגבי קרבן, איפשר שיהא קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו"

בספר **כורת הברית** (רסה,נה) כתב שזה רק חומרא בעלמא, וממילא ברור שאין זה מעכב בקיום המצוה, וכתב שאב שמפחד מראיית הדם, יעמוד בריחוק, ורק יכריז בקול שהוא עושה את המוהל להיות לו לשליח.

4. שאלה 4:

האם מלים בשבת. א. ממזר ב. ישראל שנולד לו בן מעובדת כוכבים ורוצה לגיירו. ג. לא ידעו מתי נולד ובא עד אחד והעיד שנולד בשבת. ד. ישראל מומר שנולד לו בן מישראלית מומרת.

א. **ממזר**- מותר למול בשבת. שכן כתב **הבית יוסף** (רסו): "כתב הר"ש בן הרשב"ץ: ממזר מותר למולו אפילו בשבת".

וכן כתב **הש"ך** (שם ס"ק יז): כתוב בספר **ב"ה** בשם **הרשב"ץ** דממזר מלין אותו בשבת, וכן הוא במהרי"ל

ב. **בן מגויה שרוצה לגיירו**-

טור (שם): ישראל שנשא כותית וילדה לו בן- אינו נימול בשבת, שולדה כמוה

שו"ע (רסו,יג): ישראל שנולד לו בן מעובדת כוכבים- אין מלין אותו בשבת.

תלמוד ירושלמי (יבמות פרק ב): נכרית רבי יוחנן אמר בשם רבי שמעון בן יוחי כתיב [דברים ז ג] לא תתחתן במ. וכתוב [שם ד] כי יסיר את בנך מאחרי. בנך מישראל קרוי בנך. ואין בנך מגויה קרוי בנך אלא בנה

הפרישה הקשה: היה לטור להעיר שאין למול את אותו הבן שנולד לישראל מהגויה אף ביום חול, ולא היה לו לכתוב בסתם שאין למול אותו בשבת, שמשמע שדווקא בשבת אין למול, אך ביום חול- מלים.

ביישוב הטור יש לומר, שכיון שמדובר כאן בענייני שבת הוא ציין את ההלכה לגבי שבת, אך ברור שה"ה ליום חול, שאין למול אותו, כיון שדינו כגוי.

בספר **כורת הברית** (רסו,לח) כתב שאף אם ע"פ חוקי המדינה, הבן נמצא ברשות האב הישראלי, בכל זאת אסור למול את בן הגויה בשבת, כי דינו כגוי.

עוד כתב שאף בספק אם הבן הוא בן נכרית- אין למול אותו בשבת, והוכיח כן מדברי **הרדב"ז** (ג, שטו) שכתב לגבי גירות, שאם יש ספק אם אימו היא גויה או ישראלית יש להחמיר בדבר ולהכניסו רק ע"י מילה וטבילה.

ג. לא ידעו מתי התינוק נולד, ובא עד אחד והעיד שהתינוק נולד בשבת- שנינו ש"עד אחד נאמן באיסורים", וממילא יש למול.

אוצר הברית כתב:

"נאמן אדם לומר שבנו נולד בשבת, ואין צריך עדים לכך, וגם אשה נאמנת בזה. אך במקום שיש לחשוש לרמאות, או באדם שחשוד לשקר וכדומה, אין לסמוך על דבריו, ויעשה שאלת חכם.

ובהערה כתב:

כ"כ **הריטב"א** (נדה מב:): ז"ל: וסומכים על פי נשים, ואפילו להקל ולחלל את השבת, דעד אחד נאמן באיסורים, וכן המנהג, ע"ש. **ובס' הברית** (סי' רס"ב בביאור סי' י"ג) האריך בזה והביא שכ"כ גם **בשלטי הגבורים** (סוף פ"ב דכתובות) ז"ל: ובכל מקום שעד א' נאמן, עבד ואשה נאמנים וכו', נאמן עד לומר: פלוני נולד בשבת ומלין אותו על פיו, כמבואר בתלמוד ירושלמי, ע"כ. ודברי הירושלמי הם בר"ה (פ"ב ה"א), וכ"ה גם בירושלמי יומא פ"ג ה"א. והובא בר"ח שם ושם ובשבת בסופו. וכן הובא באו"ז ה' מילה.

ד. **ישראל שנולד מגבר מומר וישראלית מומרת-**

השו"ע (רסו,יג) פסק: ישראל שנולד לו בן מעובדת כוכבים, אין מלין אותו בשבת. על גביו כתב **הט"ז**: (ס"ק י'): אין מלין כו' - שולד כותית היא כמותה, וכתב בית יוסף בבדק הבית: דישראלית מומרת שהולידה ממומר- מלין בשבת, דאע"פ שחטאו- ישראלית הם..."

באוצר הברית כתב:

"ואם שניהם מומרים,

i. י"א דאין למולו בשבת,

בהערה כתב:

כך משמע מתשובת **ר"ש גאון** שהובאה לעיל של ז"ל: שהרי זרע אברהם הוא וכו', ולא עוד שהרי אמו ישראלית ואפשר שילך אחריה וכ"כ שאר הראשונים, ומשמע קצת שצריכים גם לטעם זה ואף

שיש לדחות ולומר שלא כתבו זה רק כטעם נוסף לחיזוק ההיתר ולא לעיכובא, אך הט"ז בסי' רס"ו סק"י דייק מלשון הטור שכ': מלין אותו בשבת ואין אנו מחזיקין שיצא לתרבות רעה כיון שאמו ישראלית, ע"כ דאם גם היא מומרת- אין מלין אותו בשבת, דאיכא טפי למיחש שמא יצא לתרבות רעה עיי"ש וכ"כ גם הש"ך שם סקט"ז, ומ"מ נשאר בצ"ע וכן הסכים במל"מ ה' מילה פ"א ב"י בית מאיר. או"ח סי' ש"ל חכ"א כלל קמ"ט סל"ה וכן הורה למעשה בשו"ת מהרש"ג ח"ב סי' קכ"ד

.ii. יש מתירים, שהרי מכל מקום ישראל הוא.

כך כתב בהערה:

כ"כ **הב"י** בבד"ה י"ד סוף סי' רס"ו וז"ל: ולי נראה דאפילו נשוי מומרת נמי מלין בנם בשבת, שהרי חייבים בכל המצוות, ו"ישראלית" דנקט הטור אפשר דאתי לאפוקי נכרית ע"כ, אך **בציץ אליעזר**... דייק **שבשו"ע** סי' רס"ו סי"ב כ' המחבר שנולד לו בן מישראלית, ומשמע דלדינא חשש לדעת החולקים, וכ"כ בתפארת למשה סי' רס"ו ובמגדל עוז להגריעב"ץ... אך הוסיף דאם אמו אדוקה בע"ז- נראה להחמיר

.iii. אך יש שכתבו, שזה רק בתנאי, שיודיעו ההורים לבן הנימול, לכשיגדל, שאמנם ישראל הוא. בהערה כתב: כן כתב **ברית אברהם** להמוהל מוורשא והביאו בכוה"ב רס"ו סקל"ו וכל שהדין עמו אך בס' **אות שלום** סי' רס"ו השיג ע"ז דהא עכ"פ מיחייב ב"ד למולו, ואיך יכולים לבטל מצות מילה מחמת שאביו לא יודיע לבנו להתנהג בדת ישראל, וכי המילה היא רק מבוא לתכלית ולחינוך הילדים, הלא היא חיוב מ"ע בפ"ע למולו, אף אם יצא לתרבות רעה וכו' כהפ"ח, וזוהי הלכה ברורה בלא ספק ע"כ עיש"ע

אדם נמצא במקום מרוחק ממקום ישוב ואין לו סכין למול את בנו, אך יכול להשיג אבן חדה, זכוכית חדה, מספרים חתיכת עץ חדה. במה עדיף למול. ציין את סדר הקדימויות. 5.

טור (רסד): ובכל מלין אפי' בצור ובזכוכית ובכל דבר הכורת, חוץ מבקרומית של קנה לפי שקסמין ניתזין ממנו ויבא לידי כרות שפכה, **ומצוה מן המובחר** למול בברזל בין בסכין בין במספריים **ונהגו** כל ישראל למול בסכין

וכן פסק **בשו"ע** (רסד, יב):

בכל מלין, ואפילו בצור ובזכוכית ובכל דבר הכורת, חוץ מבקרומית של קנה, לפי שקסמין ניתזים ממנו ויבא לידי כרות שפכה. ומצוה מן המובחר למול בברזל, בין בסכין בין במספרים, ונהגו למול בסכין.

בספר **אוצר הברית** הביא בשם **האדמו"ר מנאוומינסק** (מתוך ההערות שלו בהסכמה לספר) שמוכח מהגר"א שעבור מילה, הכי מהודר למול בברזל.

ביאור הגר"א יורה דעה סימן רסד ס"ק [יז] ומצוה מן כו'. ממ"ש ברפי"ט דשבת ועוד אר"א כורתין כו':

הוא מוכיח זאת מכך שבמקומו של ר"א היו כורתים עצים בשבת בכדי להכין ברזל למילה, משמע שהדבר כ"כ חשוב ולא יכלו להסתפק בכלי מילה אחר.

כמו כן כתב שם שהטעם שעדיף למול דווקא בברזל, הוא משום שהמילה היא כקורבן, וע"י הברזל מזכירים שמעשה המילה הוא כמו שחיטת קורבן הנעשה בברזל. **רש"י** מסביר שברזל נועד לקצר ימיו של אדם, ובכך שבכל זאת אנו מלים עימו, זה מראה על בחינת "כי עליך הורגנו כל היום".

יש לציין שיש מנהג למול בסכין שהינה חדה משני צדדיה, ויש שנהגו למול בסכין שחד רק בצד אחד.

עכ"פ מבואר שאין למול בקרומיות של קנה, מפני חשש סכנה שחלק מהעץ ישאר תקוע בגוף הנימול.

על כן נראה שהסדר הכי טוב (מהכי עדיף לפחות עדיף):

א. סכין ברזל

ב. מספריים מברזל

ג. אבן־זכוכית חדה

ד. אין למול בחתיכת עץ בכל מקרה- מפני הסכנה, וימתין ששיג דבר כורת אחר

6. תאר סדר ברית מילה לתאומים לגבי כל הברכות והתפילות של אבי הבן והמוהל.

טור (רסה):

וכתב עוד היכא דאיכא תרי ינוקי לממהיל בבי כנישתא, כיון דלא אפשר למהלינהו כחדא, צריכי ברכה אכל חדא וחדא, וא"א הרא"ש ז"ל כתב בתשובה: מי שיש לו ב' תינוקות למול או לברך לשני חתנים, יברך ברכה אחת לשניהם, ואפי' אם שנים מלין: הראשון יברך על המילה ועולה לשני, והשני יברך "אשר קדש ידיד מבטן" ועולה לראשון, ואפי' אין הנער השני לפניו בעת הברכה כיון שדעתו עליו, רק שלא יסיח דעתו בינתיים

ספר **אוצר הברית** הביא הסכמה שקיבל **מהגרי"ש אלישיב** זצ"ל ובהסכמה הוא דן בעניין מילת תאומים.

הרב אלישיב התעורר לדון על גבי פסיקת "אוצר הברית" שכתב:

"ולמעשה כתבו הפוסקים כדי לצאת ידי כל הדעות יש לנהוג שלא יביאו שני תינוקות ביחד לביהכ"נ... לפי שעל הרוב מפסיקים בינתיים בשיחה בטלה... ומ"מ אם רוצים יכולים לפטור בברכה אחת"

אוצר הברית הביא דבריו **מהש"ך והמהרש"ל**.

המהרש"ל כתב (ים של שלמה חולין פרק ו):

עוד כתב (**מרדכי** סימן תרנ"ז) ונראה דה"ה אם שני תינוקות מב' בני אדם, דומיא דשחיטה, דאמרינן שחט ק' חיות וק' עופות- **ברכה אחת לכולן**, בין שחיטה בין כיסוי עכ"ל, וכ"כ הרא"ש בתשובה (כלל כ"ו סימן ד') וכן הרבה מן האחרונים, וכן הדין בשני חתנים, כאשר כתבתי בפ"ק דכתובות (סימן י"ח), אלא שהעולם נמנעו (מלברך לשני חתנים *ביחד*) משום עין הרע, ואף במילה משתי תינוקות ראיתי שמקפידין אביהם בדבר, **אבל בתאומים ראיתי כמה פעמים שעושים כדברי הגדולים** (דהיינו לצאת בברכה אחת), גם אפשר שנמנעו בשני תינוקות שאינם מאב אחד לפטורם בברכה אחת, כי כמה פעמים יבא לידי שהייה גדולה והסח הדעת

כמו כן כתב **בשו"ת תשב"ץ** (ב, מב) שאין חילוק בין אם מדובר במילה של שני בני אדם שונים או במילה של תאומים (שיש לפטור בברכה אחת):

..ובדין זה לפטור שניהם בברכה א' אין הפרש בין ברכת המילה ובין ברכת להכניסו ואשר קדש ידיד מבטן. וכן נהגתי אני בכאן בשני ילדים באו מארץ גזרה ערלים ולא היו תאומים ונמולו כאחד בברכה א'. **ועוד נהגתי כן בשני תאומים נולדו בכאן...**

אמנם **בשו"ת מהר"ם שי"ק** יו"ד ר"נ כתב שהמנהג הוא לברך לכל אחד ברכה בפני עצמו.

בהמשך הרב אלישיב האריך להוכיח שנראה שיש לפסוק כדעה האומרת שיש לצאת ידי חובה בברכה אחת לשני התינוקות, שכך כתב בשו"ע, וכך משמע מהיעב"ץ.

יש לציין שבאוצר הברית עצמו כתב שלדעת רוב הראשונים יש לברך ברכה אחת ולהוציא את שני התינוקות ידי חובה.

אמנם אם נלך בשיטת אוצר הברית לברך לכל תינוק בנפרד, יוצא שסדר הברית יהיה כך:

א. תינוק ראשון: ברכת המילה ע"י המוהל

ב. ברכת להכניסו

ג. שהחיינו

ד. כשם שנכנס לברית...

ה. בורא פרי הגפן

ו. קידש ידיד

ז. תינוק שני: ברכת המילה ע"י המוהל

ח. ברכת להכניסו

ט. שהחיינו

י. כשם שנכנס לברית...

יא. בורא פרי הגפן

יב. קידש ידיד

אם נלך בשיטה שיש לברך לשני התינוקות ביחד:

א. ברכת המילה ע"י המוהל

ב. מל הראשון

ג. האב מברך בלשון רבים- "להכניסם לבריתו של א"א"

ד. ברכת שהחיינו

כאשר כאן יש חילוק בין השיטות (האם מברכים "אשר קידש" לפני מילת הבן השני או לאחריה):

ה. לשיטה ראשונה: מברכים אשר קידש ידיד (אין זה הפסק בין ברכת המילה למילת הבן השני)

ו. מלים את השני

ז. **לשיטה שניה:** לא מברכים אשר קידש לאחר הראשון, אלא קודם מלים את הבן השני ורק אח"כ האב מברך אשר קידש, והוא מברך אותה בלשון רבים- כך הרמ"א ע"פ המהרי"ל ואומר: "קיים את הילדים הללו לאימם ואביהם".

רמ"א (רסה,ה): ואם שני הילדים של אדם אחד, האב אומר: "להכניסם בבריתו של אברהם אבינו" (ב"י בשם מרדכי ואבודרהם), וכן אומר: קיים את הילדים, וכו', ויתקן כל צרכי המילה לכל אחד בפני עצמו, כגון הנר שמדליקין, יעשה לכל אחד נר בפני עצמו (מהרי"ל).

ח. **לשיטה הראשונה:** מברכים עתה אשר קידש לאחר מילת השני

הש"ך העיר בשם **המהרש"ל** שלשיטה השנייה שהבאנו, ניתן לברך אשר קידש כבר לאחר הראשון וזה יוציא ידי חובה גם את הבן השני, אך כדי שלא יריבו ביניהם, הורי הבנים, תיקנו לברך לאחר מילת הבן השני.

גיור

1. אדם עבר גיור רפורמי, ואח"ד שמר מצוות במלואן. האם דינו כיהודי לכל דבר?

הרב פינשטיין כתב (שו"ת **אגרות משה** אבן העזר חלק ג סימן ג) בעניין גיור רפורמי שברור שאינו שווה כלום ואין לחוש לו כלל:

...הנה בדבר נכרי אחד שנתגייר אצל רעפארמער ראביי ונשא אצלו יהודית אחת ועתה הלך ממנה אם יש להצריך לה גט ממנו, פשוט לע"ד שאין גרותו כלום והוא עכו"ם כמתחלה ואין קידושו תופסין כלל, דאף אם עשה מילה וטבילה כדין- אינו כלום, דהא לא היו ב"ד כשרין ולכל הפחות בקבלת מצות בשעת קבלת מצות מעכב לכו"ע, ואף המילה וטבילה שאיכא שיטה בתוס' ורא"ש יבמות דף מ"ה שא"צ בפני שלשה הא עכ"פ שני עדים צריכים להעיד שהיה מילה וטבילה לשם גרות כדאיתא בש"ך /ו"ד/ סימן רס"ח סק"י, והרעאפארמער כולן פסולין לעדות שהרי הם כופרין בתורה מן השמים שלכן אף שאין עדים בעברם כל מצות התורה הרי השם רעפארמער מעיד שהן כופרים... ואין לך החזקה גדולה מזה שהם בשם רעפארמער. נמצא שאף אם נעשה במילה וטבילה בפני הרעפארמער אינו כלום. אבל א"צ לזה כי ברור לכל שהרעפארמער אין מצריכין לגרותם כלום ולא היה מעשה טבילה כלל, וקבלת מצות הא ג"כ לא היה דלא יאמרו להנכרי הרוצה להתגייר שצריך לקבל מצות שהן עצמן אין שומרים, ולכן ברור שאין להצריך גט...

הילקוט יוסף בשובע שמחות כתב:

"...אין למול אף בימי החול גרים שנתגיירו בגיור רפורמי, שכל גיור שאין בו קבלת מצוות- אינו גיור ע"פ ההלכה".

ממילא ברור למסקנת השאלה שמדובר ב"גוי למהדרין", אף אם הוא שמר לאחר הגיור הרפורמי את כל תרי"ג המצוות.

הרמב"ם פוסק שגר שטבל בפני שנים אסור בישראלית, אבל אם נשא ישראלית הבן כשר. באר מה חידש הרמב"ם בהלכה זו, הרי גם גוי גמור שבא על בת ישראל הבן כשר?
2.

השו"ע (רסח, ג) הביא את הרי"ף והרמב"ם כשיטה החולקת:

כל ענייני הגר, בין להודיעו המצות לקבלם, בין המילה, בין הטבילה, צריך שיהיו בג' הכשרים לדון, וביום (תוס' ורא"ש פ' החולץ). מיהו דוקא לכתחלה, אבל בדיעבד אם לא מל או טבל אלא בפני ב' (או קרובים) (הגהות מרדכי) ובלילה, אפילו לא טבל לשם גרות, אלא איש שטבל לקריו

ואשה שטבלה לנדתה, הוי גר ומותר בישראלית, חוץ מקבלת המצות שמעכבת אם אינה ביום ובשלושה. **ולהרי"ף ולהרמב"ם**, אפילו בדיעבד שטבל או מל בפני שנים או בלילה- מעכב, ואסור בישראלית, אבל אם נשא ישראלית והוליד ממנה בן, לא פסלין ליה.

הט"ז שם בס"ק י' הסביר את דעת הרי"ף והרמב"ם:

(י) לא פסלין ליה... וכתב על זה הרי"ף דזהו בדיעבד, דאם הוליד בן מישראלית דלא פסלין ליה והיינו לענין שלא להזכירו בשם "בן עובד כוכבים" כי מיוחסים שבישראל לא יתחתנו עמו אף ע"ג דכשר, דהא אפי' בעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל דהולד כשר, מ"מ אין מתחתנים עמו המיוחסים, כי היא דאיתא בפרק החולץ דהכשירו רב ורצה שיתן לו בתו וענשו רב שנעשה גל של עצמות, ועל זה אמר רי"ף כאן דאין כאן פסול גיות כלל וכן כוונת רבינו חננאל בטור בתחילת הסי' שכתב שנכנסים הבנים לקהל.

ממילא החידוש ע"פ הרמב"ם- ט"ז:

א. **במצב רגיל שגוי בא על בת ישראל- הוולד כשר**, אך 'מיוחסים' לא יתחתנו עימו, כי יש כאן פסול גויות

ב. **במצב שכזה שהגר התגייר שלא בפני שלושה (לדוג' בפני שניים) ובא על בת ישראל- הוולד כשר**, עד כדי כך ש'מיוחסים' יתחתנו עימו, כי אין כאן פסול גויות.

הש"ך שם גם כן הסביר את דעת הרי"ף והרמב"ם: ס"ק יא אבל אם נשא ישראלית כו' –

ואף על גב דקי"ל דאפילו עובד כוכבים שבא על בת ישראל- הולד כשר, מכל מקום נ"מ דהולד כשר לכהונה, מה שאין כן בנוולד מן העובד כוכבים כמו שנתבאר בא"ע סימן ז', א"נ נ"מ לענין פדיון הבן כדלקמן סימן ס"ה סעיף י"ח.

ממילא החידוש ע"פ הרמב"ם- ש"ך:

א. **במצב רגיל שגוי בא על בת ישראל- הוולד כשר**, אך פסול לכהונה

ב. **במצב שכזה שהגר התגייר בפני שניים ובא על בת ישראל- הוולד כשר**, ואף כשר לכהונה

הפתחי תשובה שם העיר על דברי הט"ז והש"ך שמשמע מהם, שעובד כוכבים שבא על בת ישראל הכוונה היא שהולד כשר לגמרי ולא צריך גירות כלל:

(ה) [והוליד ממנה - עבה"ט בשם ש"ך ועט"ז סק"י ומזה מוכח דס"ל להט"ז וש"ך בפשיטות הא דקי"ל עובד כוכבים שבא על בת ישראל הולד כשר היינו דכשר לגמרי ולא צריך גירות **דלא כדמשמע מרש"י** קידושין דף ס"ח ע"ב ד"ה ולימא קסבר רבינא **ובתוס'** יבמות ט"ז ע"ב סוד"ה אמוראי

3. **אדם שאינו יכול למול מחמת מחלה כגון סכרת קשה, האם יכול להתגייר?**

בספר **"גירות כהלכתה"** הביא:

בעל האחיעזר (ד, מה-מו) כתב שברור שגר שהינו חולה ויש לו גיד- חייב לעבור ברית מילה לצורך הגיור ולא ניתן להסתפק בטבילה: "וחלילה להעלות על הדעת אשר בטבילה סגי...". טעמו הוא משום שסובר שמעשה המילה הינו עצם תהליך הגיור.

כן הסיק גם בשו"ת הר צבי, וכן הסיקו עוד פוסקים.

אמנם מצאנו חולקים הסוברים שאם יש אונס- די בטבילה בלבד לצורך הגיור. כן כתב בדרך פיקודיך (מ"ע דמילה, חלק הדיבור אות ל').

4. אשה מעוברת שהתגיירה, כשמלין את בנה, האם מברכים ברכות הברית כמו ליהודי או כברכות הגרים?

במשנת הגר כתב:

"מעוברת שטבלה לשם גרות- בנה אינו צריך טבילה, ובגדר דינו של עובר זה נחלקו הראשונים:

א. יש אומרים שע"י טבילה זו- נעשה ישראל גמור,

ב. יש אומרים שהדבר תלוי במחלוקת הפוסקים האם "עובר ירך אמו", וכיון שכך לדעת הסוברים "עובר לאו ירך אמו", אינו בא לכלל ישראל עד שימול אחר לידתו לשם גירות".

ממילא, אם נאמר שעובר ירך אמו- דינו כיהודי

אם נאמר שעובר לאו ירך אמו- דינו כגוי (והרי הוא צריך מילה וטבילה)

ולפי זה, ידוע שיש מחלוקת:

א. לשו"ע- במילת גר הנוסח הוא 'למול', ועל כן אם נאמר ש'עובר לאו ירך אמו' ונצטרך למול ולהטבילו, יש לברך 'למול', שלא כבמילת ישראל שבה הנוסח הוא 'על המילה' ולאחר מכן מברכים ברכת 'להכניסו בביתו של אברהם אבינו'

ב. לשיטת הרמ"א גם במילת הגר נוסח הברכה הוא 'על המילה', ולעולם אין לשנות ממטבע זה שטבעו חכמים

יש להעיר שישנה מחלוקת בדין מעוברת שהתגיירה לאחר 40 יום ליצירת הוולד, האם נאמר שכיון שהוולד כבר עבר את 40 היום וקיבל חיות, ממילא אין הוא נטפל לאימו לענין הגירות, וצריך לקיים בו טבילה ומילה כדין.

5. גוי שהתגייר האם מותר לשאת אחות אביו או אחות אימו לאחר שאלו תתגיירנה?

שו"ע (רסט, א):

דין תורה שמותר לגר שישא אמו, או אחותו מאמו, שנתגיירו. אבל חכמים אסרו דבר זה, כדי שלא יאמרו: באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה. וכן גר שבא על אמו או אחותו, והיא בגיורתה, הרי זה כבא על נכרית.

במשנת הגר כתב:

גר שנתגייר כקטן שנולד דמי לענין איסורי עריות, ועל כן אמרו חכמים שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי. לפיכך מדין תורה הגר מותר לישא את אמו ואחותו ושאר פסולי קורבה, אלא שחכמים אסרוהו בקרובותיו שמצד אמו שלא יאמרו הבריות בא מקדושה חמורה לקדושה קלה ונמצא שם שמים מתחלל. קרובותיו שמצד אביו כגון אחותו בת אביו שאינה בת אמו אינן אסורות לו אפי' מדרבנן.

שכך פסק הרמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק יד הלכה יג

כיצד דין הגרים בעריות של שאר בשר, אם היה נשוי כשהוא עכו"ם לאמו או לאחותו ונתגיירו מפרישין אותן כמו שביארנו, ואם היה נשוי לשאר עריות ונתגייר הוא ואשתו אין מפרישין אותן, גר אסור בשאר האם אחר שנתגייר מד"ס, ומותר בשאר האב אף על פי שיודע בודאי שזה שארו מאביו, כגון תאומים שדבר ברור שאביו של זה הוא אביו של זה אף על פי כן לא גזרו על שאר אביו, לפיכך נושא הגר אשת אחיו מאביו ואשת אחי אביו ואשת אביו ואשת בנו אף על פי שנשאת לאחיו או לאביו או לאחי אביו או לבנו אחר שנתגיירו, וכן אחות אמו מאביה ואחותו מאביו, ובתו שנתגיירה מותרת לו, אבל אינו נושא לא אחותו מאמו ולא אחות אמו מאמה ולא אשת אחיו מאמו שנשאה אחיו מאמו אחר שנתגייר, אבל אם נשאה אחיו כשהוא עכו"ם ה"ז מותרת לו.

מסכת יבמות דף צז עמוד ב: בני יודן אמתא אשתחרור, שרא להו **רב אחא בר יעקב** למינסב נשי דהדדי (רש"י: נשי דהדדי - אשת אחיו ולא משום ייבום אלא אפילו במקום בני דקסבר אין קורבה לגר דקקטן שנולד דמי). אמר ליה רבא: והא **רב ששת** אסר! א"ל: הוא אסר ואנא שרינא. מן האב ולא מן האם - כ"ע לא פליגי דשרי, מן האם ולא מן האב - כ"ע לא פליגי דאסיר,

כי פליגי - מן האב ומן האם, מאן דשרי - בתר אבא שדין, דהא בני פלניא קרו להו. ורב ששת? קרו להו נמי בני פלונית. ואיכא דאמר: פליג רב אחא בר יעקב אפילו באחין מן האם, ומ"ט? גר שנתגייר - כקטן שנולד דמי.

רי"ף מסכת יבמות דף לב עמוד א: ואקשינן ליה לרב אחא בר יעקב, ופריק, ואף על פי כן כיון דלא אפסיקא הלכתא כוותיה בהדיא, עבדינן לחומרא כרב ששת

וכן פסק **הרא"ש** כרב ששת.

וכן פסק **המאירי**: ולדעת רב ששת אסור, שאם מן האב ומן האם הם אף צד האם נזכר בהם וקורין לו גם כן בן פלוניתא ואתי לאיחלופי והלכה כרב ששת

יש שהוסיפו שכשם שאסור הוא בקרובותיו שמצד אמו כך אסור הוא גם בקרובותיו שמצד אשתו.

הש"ך (רסט, ד) פסק: "ויש אוסרים באשת אביו - ומדברי התוס' והרא"ש נראה שיש להחמיר גם **באחות אביו** כמ"ד שאסור לבני נח וכ"פ הב"ח כדברי שניהם".

למסקנה:

ממילא ע"פ השו"ע שאסר שאר האם, יש לאסור לשאת אחות אימו, וע"פ דברי הש"ך ע"פ התוס' והרא"ש נראה שיש לאסור אף את אחות אביו.

בחינה: ניסן תשע"א

מילה

תינוק שחלה בדלקת עינים חריפה ביותר, והמתינו 7 ימים לאחר שהתרפא. אך ביום הרביעי מאותם 7 ימים חלה שוב בדלקת עינים, אך חלשה מאוד שניתן למולו בדרך כלל מיד כשמתרפא, האם ימולו כעבור שבעה ימים מעת שהתרפא בפעם הראשונה או יחזרו וימנו 7 ימים מעת שיתרפא מהחולי השני?

השו"ע פסק (רסב, ב):

חולה אין מלין אותו עד שיבריא, וממתינים לו מעת שנתרפא מחליו שבעה ימים מעת לעת, ואז מלין אותו. במה דברים אמורים, שחלצתו חמה וכיוצא בו, שהוא חולי שבכל הגוף, אבל אם חלה באחד מאיבריו, כגון שכאבו לו עיניו כאב מועט וכיוצא בזה, ממתינים לו עד שיבריא, ולאחר שיבריא, מלין אותו מיד. (אבל כאבו לו עיניו כאב גדול, הוי כחולי שבכל הגוף). (נ"י פ' הערל).

מבואר ברמ"א, שלאחר דלקת עינים חריפה יש להמתין 7 ימים לאחר שהתינוק הבריא.

מצינו שהב"י הביא בשם המהרי"ק (שורש קמ"ו), בדין תינוק שהיה לו קדחת והבריא מהזיעה הראשונה, הקשה, ושוב לאחר 2-3 ימים הזיע מקדחת שניה אך השנייה לא הייתה של סכנה, ופשט שיש למנות 7 ימים מהזיעה השנייה, כיון דאיגלאי מילתא שעדיין לא הבריא מהקדחת הראשונה שיש בה סכנה. המהרי"ק העלה שכיון שיש ספק בדבר ממתי למנות, יש להחמיר ולהמתין 7 ימים חדשים מהחולי האחרון.

וזו לשונו של המהרי"ק:

בענין מילת הקטן אשר חלה חולי של סכנה ולבסוף הוקל מעליו חליו והזיע עד שלא היה בו עוד סכנה על פי הבקיאיות ושוב לסוף ב' או ג' ימים חזר להיות לו קדחת קטנה אך לא של סכנה וחזר והזיע ונחלקת מאימתי ימנו לו ז' ימים הבראתו האם מזיעת הראשונה או מהשנייה.

נראה לע"ד דבר פשוט שאין למנות מן הזיעה הראשונה אלא מן השנייה ולא מבעיא אם בפעם הראשונה לא שלפתו החמה מכל וכל כאשר נראה מתוך דבריך דודאי לא קרינן בי' יום הבראתו דלישנא דהבראתו משמע שחזר לבריאתו

אלא אפי' לא היה לו שום קדחת אחרי הזיעה הראשונה מכל מקום כיון שחזרה לו הקדחת בקצת לסוף ב' או ג' ימים כאשר כתבת איגלאי מילתא למפרע שעדיין לא הבריא מחולי הראשון ולא קרינן ביה יום הבראתו שהרי דבר פשוט הוא והעד בכל יום ברגילות החולים שביום זה תעבור הקדחת כמעט כולה ואחרי כן חוזרת וכל שכן בילדים כאלה שאין שום אדם לא איש ולא אשה יוכל להבחין בהם האם עברה הקדחת מכל וכל ואם אין ולזה הילד שהיתה לו קדחת ושוב עברה וחזרה פשיטא שהקדחת השנייה מעידה עליו שלא הבריא כלל ולא היה ראוי כלל לשלוח יד בילד עד אחרי ז' ימים להבראתו השנייה מכל וכל שהרי זה ספק נפשות הוא והולכים בו להחמיר... כל שכן וכל שכן הכא שבספק יש לאחר ולא להקדים"

עוד יש להעיר שבאוצר הברית כתב:

תינוק שהיתה לו דלקת באחד האברים ומקבל טיפול אנטיביוטי, והבריא וממשיך לקבל טיפול זה אין צורך להמתין עד גמר הטיפול, ולספור שבעה ימים אלא די לספור מעת הבראתו (צי"א)

ויש חולקים (משנה הלכות) שכל זמן שנוטל אנטיביוטיקה- אין למולו

בשו"ת ציץ אליעזר (חלק כא סימן סד)

נלמד מזה דבכאב גדול בעין ועל ידי הופעת כל הסימנים האמורים המעידים על החולי בעין אזי אין למולו גם עם חילוף כל הנ"ז כי אם עד המתנה של שבעה ימים מעת לעת מאז שנתרפא מחליו זה. כההשוואה של הש"ך להווא דאו"ח, פרט לאם הוכח בבירור רפואי שהמחלה כבר הגיעה לסופה, אזי לא מעכב כבר אם הסימנים האמורים עוד נמצאים ואפשר למולו כנ"ז, מכיון שברור שהמחלה הגיעה כבר לקיצה, ואפשר להתחיל הספירה.

הרי לנו שהצי"א כתב שיש למול את התינוק רק לאחר שיעברו כל סימני המחלה, וממילא יש למול רק לאחר 7 ימים מהיום ה-4.

כמו כן, ע"פ המשנה הלכות, ממילא אין למול את התינוק כל עוד שהוא מקבל אנטיביוטיקה, ויש להמתין.

כמו כן יש להוסיף, שבשו"ת בנין ציון (א,פז) כתב שהמתנת 7 ימים מעל"ע זה דין מדאורייתא, הלכה למשה מסיני, ולפי זה בכל ספק שאירע לן אזלינן לחומרא, דספיקא דאורייתא לחומרא, וגם בלאו הכי יש להחמיר כיון שספק נפשות להחמיר, ומילה הוי ספק נפשות כמבואר ברא"ש. ממילא ניתן לומר, שה"ה יש לנו להחמיר במצב שכזה שיש ספק אם צריך להמתין 7 ימים חדשים מהדלקת השנייה, כיון שספק נפשות להחמיר.

שו"ת בנין ציון סימן פז: "מוכח דמה דצריך להשהות ז' ימים למעל"ע מן התורה היא".

2. נוהגים לתת ערלה בחול. האם נוהגים כן גם בשבת?

ש"ך (רס"ה ס"ק כ'):

כ ואם הוא שבת צריך שיהו מוכנים כו' - היינו ע"פ מה שכתב בב"י בפירוש דברי העיטור בשם רב יהודה גאון, אבל באמת נראה מדברי העיטור דאפילו מוכנים (מבעוד יום) - אסור (להניח הערלה בעפר בשבת) גזירה שמא יביא עפר בשבת מבחוץ שאינו מוכן וכ"כ הב"ח וכן משמע בספר תניא דף קל"ג ע"א בשם רב יהודה גאון שכתב שם: ובשבת לא יעשה כן שמא יביא עפר מבחוץ ע"כ, וכתב הב"ח: ומיהו העולם נהגו היתר בעפר מוכן מע"ש:

ממילא ע"פ הש"ך ע"פ הב"ח, נראה שיש להתיר להניח את הערלה בעפר שהכינו מבעוד יום².

² **שו"ע סימן שח סעיף ל"ח:** מכניס אדם מבע"י מלא קופתו (קמב) סה עפר ומייחד לו קרן זוית ועושה בו כל צרכיו בשבת, כגון: (קמג) ליטול ממנו לכסות צואה או רוק וכיוצא בזה; אבל אם לא ייחד לו קרן זוית, * (קמד) בטל אגב עפר הבית ואסור לטלטלו. הגה: ולכן מותר ליקח פירות (קמה) הטמונים בחול, כי אין אותו עפר מוקצה (ב"י ס"י ש"א בשם שבולי לקט).

מגן אברהם ס"ק סה: "עפר וכו' - אפי' למ"ד בסכ"א דבעי מעשה, הנ"מ מידי שיכול לעשות בו מעשה הוכחה שתקנו לכך, אבל עפר לאו בר מיעבד מעשה הוא ושרי [גמ'] עמש"ל".

באוצר הברית כתב:

יש שאסרו ליתן הערלה בעפר בשבת

ובהערה כתב:

בס' העיטור ה' מילה כתב בשם רב יהודאי גאון שבשבת אין למול ע"ג העפר גזירה שמא יביא עפר מבחוץ ע"כ, והוב"ד גם בשבה"ל ה' מילה ועוד וכ"כ הטור בשמו וראה בהערה שלאח"ז

יש המתירים באם הכין ויחד את העפר לכך מבעוד יום וכן נהגו

ובהערה כתב:

כך הבין הב"י בדעת העיטור הנ"ל וכ"פ בשו"ע סי' רס"ה ס"י והב"ח שם העיר על דבריו שמשמעות לשון העיטור דבכל גוונא אסור שמא יבוא לקחת בשבת גם שלא מן המוכן עיי"ש, וכן הקשה גם הש"ך שם על הב"י, אמנם הפרישה שם כתב שלשון הטור דייק כהב"י עיש"ד

אך למעשה כתב שכן נהגו לייחד עפר מבעוד יום ולהשתמש בו בשבת לצורך הנחת הערלה-

וכך כתב: כ"כ הב"ח שם דמ"מ נהגו העולם היתר בעפר מוכן והובאו דבריו באחרונים, אך עיין בכוה"ב סי' רס"ה ריש סקנ"ז דבמקום שאין מנהג למול בשבת על עפר נראה שלא ינהגו היתר בזה, אלא ימולו על המים עיי"ש, ובמנהגות וורמייזא הביא המנהג שמניחים הערלה על כסא של אליהו עד לאחר השבת ראה שם

משחתך את הערלה ישליכנה מיד אל תוך הכלי שבו העפר ולא יטלטלנה אף כדי לכסותה בעפר.

הערלה:

יש אומרים שאינה מוקצה כל עוד לא הטמינה בחול, ולכן אם נפלה מידו- מותר להרימה ולתיתה לתוך העפר,

ובהערה כתב:

המקור הוא משו"ת נוב"י מהדו"ת יו"ד סי' קס"ב³ שכתב דכיון שנהגו לתת הערלה בעפר הרי הערלה מוכנת לכך מאתמול ואינה מוקצה כלל, דמאי שנא הערלה מהעפר דמהני ליה הכנה אף כשמכינו רק לצורך המצוה וכדעתו לעיל ועיי"ש שהאריך בזה וכתב דאין להוכיח מדברי המהרש"ל הנ"ל שכתב לדון דלא נאסר הכלי בטלטול וכנ"ל, ומשמע מדבריו דחשיב הערלה עצמה מוקצה ז"א דהמהרש"ל איירי לאחר שכבר הטיל הערלה לעפר שכבר נעשית מצותה ולכן הוי מוקצה אבל לפני שזרקה הואיל ומצוה לזרקה לעפר והוא מנהג מימות התנאים וכו' הרי היא מוכנה למצותה ואינה מוקצה וכו' ומסיק דלכתחילה יזהר המוהל לזרקה מיד לעפר, אך אם אירע שזרקה מידו וכו' מאן דמתיר להגביה הערלה כדי לתתה בעפר- לא משתבש עכת"ד

אך יש אומרים שהערלה מיד משנחתכה אסורה בטלטול

³ שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא - יורה דעה סימן קסב: מלשונו שכתב (הב"י לגבי עפר) אם היה מוכן לכך משמע שא"צ שיהיה מוכן לכל הדברים כמו לכסות בו צואה או אפר כירה וכיוצא, ודי שהכינו לדבר זה למול ע"ג, והרי אין לך דבר מוקצה יותר מן העפר, ובמה יוצא העפר הזה מידי מוקצה, וצ"ל שזה שהכינו לצורך המילה כיון שנהגו למול על העפר חשבינן ליה מצוה ומקרי מוכן לדבר מצוה והרי הוא כמו עפר שמכין מעי"ט לכסות בו דם צפור. ומעתה כיון שנהגו לתת הערלה בעפר הרי היא הערלה מוכנת לכך מאתמול ואינה מוקצה כלל דמ"ש הערלה מגוף העפר.

ובהערה כתב:

כ"כ בס' **אות ברית סי' רס"ה** עי"ש שהשיג על הנוב"י ודחה ראיותיו ולשיטתו אזיל לעיל הערה סג דבמה שמייחדו לצורך המילה אינו מספיק להסיר מן העפר שם מוקצה אלא צריך שייחדו לכל מילי וכמו כן בערלה **לא סגי במה שמוכנת מאתמול להטמינה בעפר** ולכן לא סר ממנה דין מוקצה ראה שם דבריו וכ"כ בכזה"ב רס"ה סקנ"ז

אך מ"מ לענ"ד אי אפשר למוהל לדעת אם עשה המילה כהוגן רק ע"י שבודק הערלה ורואה את גודל החיתוך ואופנו וכו' ולכאורה טעם זה מספיק הוא להתיר לטלטל הערלה אף לאחר השלכתה דהוי צורך מילה ממש, ודוק

עוד כתב שם:

יש מוהלים שנוהגים להפוך הערלה אחר המילה משום סגולה לתינוק, ומותר לעשות כן גם בשבת.

ובהערה כתב:

הגר"ש וואזנר **בשו"ת שבט הלוי ח"ד סי' קל"ה** אות ג' וטעמו דכיון שנהגו כן תמיד הרי היא מוכנת לכך מאתמול ולא חל עליה שם מוקצה וכסברת הנוב"י הנ"ל ויש לצרף לזה גם מש"כ בסוף הערה הקודמת ובזה א"ש לכו"ע

מילה בשבת, ולפני המילה כשהכל היה כבר ערוך ומוכן ראה המוהל שהסכין שלו אינה חדה מספיק ולא תוכל לחתוך הערלה. האם מותר לו להשחזיז מעט את הסכין בכדי שיוכל למול (אין לו סכין אחרת)? 3.

המשנה (שבת קל,א) אומרת:

רבי אליעזר אומר: אם לא הביא כלי מערב שבת - מביאו בשבת מגולה. ובסנה מכסהו על פי עדים. ועוד אמר רבי אליעזר: כורתים עצים לעשות פחמין לעשות (כלי) ברזל.

כלל אמר רבי עקיבא: כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת - אינה דוחה את השבת, (ומילה) שאי אפשר לעשותה מערב שבת - דוחה את השבת.

והגמרא פסקה כרבי עקיבא: (שבת, קלג,א): "אמר רב יהודה אמר רב: הלכה כרבי עקיבא".

וכן נפסק **בשו"ע** (רסו סעיף ב):

מכשיריה אינם דוחים, כיון שהיה אפשר לעשותה מבעוד יום. ולפיכך אין עושין סכין לימול בו

פתחי תשובה (ס"ק ד):

אין עושין סכין - בספר **חכמת אדם** כלל קל"ה כתב דה"ה **אם אינו חד-אסור להשחזיז במשחזת** ע"ש.

שו"ע (או"ח שלא, ו):

מכשירי מילה שאפשר לעשותם מערב שבת- אינם דוחים את השבת; לפיכך אם לא הביא איזמל למילה מערב שבת לא יביאנו בשבת, אפי' במקום שאין בו אלא איסור דרבנן, שהעמידו חכמים דבריהם במקום כרת. ולומר לעכו"ם לעשותם, אם הוא דבר שאם עשהו ישראל אין בו איסור אלא

מדברבנן, אומר לאינו יהודי ועושהו. ואם הוא דבר שאסור לישראל לעשותו מן התורה, לא יאמר לאינו יהודי לעשותו. (ועיין לעיל סי' ש"ז).

המשנה ברורה שם הביא שיש לסמוך ולהקל לתקן את הסכין ע"י גוי:

(כב) וע"ל סימן ש"ז - ס"ה בהג"ה דשם הביא רמ"א דיש מקילין אפילו במלאכה דאורייתא לומר לא"י במקום מצוה ואף דרוב פוסקים חולקים על סברא זו והעיקר כדבריהם וכמ"ש בסימן רע"ו מ"מ **לענין מילה המיקל וסומך על דבריהם לא הפסיד** אם א"א בענין אחר

כמו כן כתב **בביאור"ל** (שלא סעיף ו):

* וע"ל סימן ש"ז - עיין במ"ב במש"כ דיש מקילין אפילו במלאכה דאורייתא היינו כגון שנתקלקל הסכין וצריך לתקנו ודעת המ"א דיש לסמוך עלייהו לענין מילה ועיין בתשובת כתב סופר דהיינו דוקא בדליכא מוהל אחר אבל אם איכא מוהל אחר שיש לו סכין מתוקן הגם שאין רצונו להשאילו אין להתיר ואפילו בדליכא מוהל אחר רוב הפוסקים ס"ל דאסור ע"י א"י מ"מ כבר הורה המ"א **אבל בתנאי שהיה מאתמול הסכין מתוקן, אבל אם פשע ולא הכין מאתמול גם המ"א בעצמו אינו מתיר לתקן** הסכין ע"י א"י.

מצינו אם כן **שהביאור הלכה** התיר לתקן את הסכין:

א. רק ע"י גוי

ב. אין כאן סכין אחר מתוקן (אם יש ולא רוצים להשאיל לו- אסור)

ג. הסכין שלו היה מתוקן מאתמול כראוי (לא פשע) ורק אח"כ נפגם

באוצר הברית כתב:

אין להתקין סכין עבור המילה בשבת, וכן אין להשחזתה בשבת

ובהערה כתב:

כ"כ **החכמ"א** כלל קמ"ט ס"ל והטעם משום דהוי **תיקון כלי** והוי אב מלאכה⁴ והו"ד באחרונים והמקור לזה הוא במשנה ביצה פ"ג מ"ז דאין משחזין את הסכין ביו"ט ופי' **המאירי** שם משום דהוי מתקן כלי וכ"פ עוד ראשונים וכן נפסק להלכה באו"ח ס"י תק"ט ס"ב עי"ש וכ"כ האחרונים דין זה בסוס"י שכ"ג לגבי שבת, אמנם שם כתבו האחרונים טעם אחר משום דהוי **ממחק** ראה פמ"ג שם הו"ד במ"ב שם סק"מ וכבר עמד בזה בתהל"ד...

ויש לדון באופן שהסכין ראוי גם בלא השחזתה אלא שרוצה להשחזו ביותר דלכאורה **לטעם** תיקון כלי אפשר דשרי אבל **לטעם** ממחק בכל גוונא אסור ראה שם בתהל"ד ועיין עוד שם לענין העברת שמנונית או חלודה עי"ש

ממילא נראה שבמקרה של השאלה יש לחלק ולומר:

א. אם הסכין היה מתוקן מערב שבת, ורק בשבת נפגם, ואין סכין אחר- יש לסמוך ולהתיר לבקש מגוי לתקן מעט את הסכין, ובכל מקרה אסור לתקן ע"י יהודי משום איסור מלאכת שבת החייב משום מתקן כלי או ממחק

ב. אם הסכין היה פגום מעט כבר מערב שבת- יש לדחות את המילה ולא למול עימו

⁴ מכה בפטיש

קיייל דאדם שלא מל אף פעם לא ימול בפעם הראשונה בשבת. א. האם צריך שימול ג' פעמים לפני שמל בשבת או מספיק פעם אחת? ב. האם לאבי הבן מותר למול את בנו משכבר מהל כמה פעמים לפני כן? ג. מוהל שרק עשה החיתוך כמה פעמים אבל אף פעם לא פרע בשבת, האם יכול לפרוע בשבת?

4.

בית יוסף (רסו):

ובתרומת הדשן (סי' רסה) .. ועל אדם שמל רק פעם אחת השיב (אחד הגדולים) שהוא מסופק אם יכול למול בשבת, הואיל ולא אתחזק בתלתא זימני והוא (בעל תה"ד) ז"ל כתב דלא בעינן ג' זימני דהכי משמע לשון המרדכי דפרק כיסוי הדם דבפעם אחת סגי

מצינו עוד פוסקים (חוץ מ'האחד הגדולים') שהחמירו שיש למול 3 פעמים קודם השבת בכדי שיהיה מותר למול בשבת:

בשו"ת מהר"י מברונא (סימן מב) כתב:

משמע אבל אם מל כבר רק פעם אחת- שרי, ואפשר דהוא בלא אפשר, דבאפשר אפי' מל כבר ב' פעמים אסור, כך כתבו גדולי מעגנ"ץ

אמנם יש שהורו שדי 2 פעמים:

הב"ח כתב (סימן רסו):

"לפחות בדמל שני פעמים יש להקל, דקיימא לן בהא כרבי (יבמות סד ב) דבתרי זימני הוי חזקה, דהא קמן דכתב בתרומת הדשן שגדול אחד היה מסופק אם יכול למול בשבת הואיל ולא אתחזיק בג' זימנא עכ"ל, א"כ מסתמא לא נסתפק אלא אם יש להורות בהא כרבי דבתרי זימנא הוי חזקה או כרבן שמעון בן גמליאל דבתלתא זימני הוי חזקה"⁵

עם זאת, רוב הפוסקים כתבו שדי בכך שמל כבר פעם אחת וכבר מותר לו למול שוב בשבת:

מגן אברהם (שלא, י):

שלא מל - ונ"ל דה"ה אם מל ולא פרע לעולם - אסור לפרוע בשבת, וטעם אחד להם:

ט"ז (רסו, ו):

פעם אחת מותר - ול"ד למוחזק דשחיטה דבעינן ג' פעמים, דהתם איכא למיחש לעילוף כל דהו, ועל ידי כך ישהה או ידרוס ולכך בעינן מוחזק ג' פעמים, אבל כאן אין חשש אלא משום שמא לא יוכל לאמן ידיו וכיון דחזינן בחד זמנא דמאמן את ידיו שפיר סגי בהכי:

שו"ת חכם צבי סימן טט:

ולענין ההמחאה כבר פסקו האחרונים ז"ל דפעם א' סגי, ונתנו טעם לדבר, ועם האמור דסתם מוהל עומדין ע"ג - יש טעם נכון בדבר, דודאי אותם העומדין ע"ג לא יניחוהו לקלקל, וגם הוא יידע להזהר כיון שכבר מל פעם א', ול"ד לשחיטה שהיא בינו לבינו ועוד נ"ל טעם נכון בדבר דבמילה שהוא מצוה רבה וגדולה ואיכא נמי איסור שבת החמורה אי לאו דקים ליה בנפשיה דבקי הוא ל"ה מעייל נפשיה

⁵ ממילא משמע מהב"ח, שברור שאין להתיר כשמל רק פעם אחת, אלא כל הספק להתיר הוא רק כשמל פעמיים או שלוש פעמים

לספיקא והו"ל הך מילתא כההיא דאמרי' בעלמא כהנים זריזין הן או בני חבורה זריזין הן ועוד דאיכא למיחש לקלקול גדול וסכנת נפשות אי לאו דברי ליה דאומן הוא לא הוה עביד ואיך שיהיה בחד זימנא סגי אפי' כשאין אחרים עומדים ע"ג כ"ש כשאחרים עומדים ע"ג דאין כאן בית מיחוש.

ברכי יוסף (רסו, ד):

ואם כבר מל פעם אחת וכו'. עמ"ש הגאון מהר"ר צבי בתשובותיו סימן ס"ט.

לסיכום השיטות- בעניין כמה פעמים צריך למול קודם השבת בכדי להיות מוחזק:

- א. **האומרים שדי שמל פעם 1-** מג"א, ט"ז, ח"צ, ברכ"י, תה"ד ע"פ המרדכי
- ב. **האומרים שדי שמל 2 פעמים-** הב"ח, (מהרי' ברונא בשם חכמי מגנצא באבי הבן)
- ג. **האומרים שצריך למול 3 פעמים-** אחד הגדולים המובא בתה"ד, מהר"י ברונא

בספר אוצר הברית כתב:

אם אין מוהל אחר בעיר יש שהקילו (שבו"י או"ח ג,כה) למול בפעם ראשונה בשבת, אם אומד בנפשו שיוכל למול כדבעי

ובהערה כתב:

שבות יעקב... דלא דחינן מילה בזמנה משום כך, דממ"נ אין כאן איסור דאורייתא שאם ימול כהוגן- שפיר עביד, ואם לא ימול כהוגן- הוי מקלקל בחבורה ופטור וכו', וגם בעצם החשש נראה דכל שאומר שידוע למול- לא צריכין למיחש לקלקול, דאי לאו הכי, היכי שרינן למול פעם ראשונה אפי' בחול, הא איכא למיחש לספק נפשות וכו', אלא ודאי דלא חיישינן לזה כל שאומד בנפשו שיכול למול וכו', ראה דבריו בארוכה וכ"פ בשו"ת משיבת נפש או"ח סי' י"ד אות ה' ובשו"ת מהר"י אסאד סי' רנ"ד ובשו"ת מהר"מ שיק או"ח סימן קנ"א ובחידושי רע"א לשו"ע שם שהביא ראה לזה מתוס' מגילה דף ד' ראה שם

ויש שכתבו שלעולם אין לאדם למול בפעם ראשונה בלא שמומחה עומד על גביו אף בחול

ובהערה כתב:

שו"ת חיים שאל סימן נ"ח ובסימן נ"ט כתב דהסכים ע"ז אביו וכ"כ בכללי המילה לר"י הגוזר עמוד נ"ד ובברכ"י יור"ד שם אות ג' שו"ת כתב סופר סי' נ"ד זכור לאברהם יור"ד ח"ג אות מ' ס"ק קכ"ט כף החיים או"ח סי' של"א ס"ק ע"ד וכ"כ בגור אריה יהודה יור"ד סי' ל"ת, **אמנם בשו"ת חתם סופר** ח"ו סי' ק' כתב להיפך שדווקא באין מוהל אחר- לא ימול פעם ראשונה, אבל ביש אחר- אין לחוש, משום דאי אין מוהל אחר ממנ"פ אסור דאם יתעלף באמצע החיתוך נמצא דלא תיקן כלום והוי מקלקל ואם יתעלף בין חיתוך לפריעה ומל ולא פרע כאלו לא מל והוי איסור דאורייתא אבל כשיש מוהל אחר שיכול להמשיך אין חשש **ואעפ"כ** כתב לאסור לכתחילה דאכתי שייך איסור דרבנן שמא יתעלף באמצע החיתוך

תשובה לחלק ג': עוד הוסיף באוצר הברית וכתב:

אדם שכבר מל אבל לא פרע מעולם- אסור לו לפרוע בשבת

ובהערה: מגן אברהם או"ח סי' של"א ס"ק י' ואליה רבא שם אות י"א ותוספת שבת אות כ"ג ועוד

מגן אברהם (שלא, י): שלא מל - ונ"ל דה"ה אם מל ולא פרע לעולם - אסור לפרוע בשבת, וטעם אחד להם

אליה רבה (שלא, יא): שלא מל וכו'. הוא הדין מל ולא פרע מעולם - אסור לפרוע (מג"א סק"י).

יש שכתבו שגם למחמירים לענין מילה שצריך שיתחזק ב' פעמים, מ"מ אם מל פעם אחת ופרע פעם אחת - מותר למול ולפרוע בשבת, ואם מל שתי פעמים - מותר לו לפרוע בשבת, אף שלא פרע מעולם, וכן אם כבר פרע שלש פעמים - מותר לו למול פעם ראשונה בשבת, בתנאי שלמד ושימש באומנות זו ובתנאי שינסה קודם השבת על דבר הדומה, ושיהיה אחר עומד על גביו

יש שחילקו ואמרו שהאיסור למול פעם ראשונה נאמר דווקא במילה שחלה בשבת, אבל מילה שחלה ביום טוב - מותר למול, גם לאדם שלא מל אפילו פעם אחת. ומנהג העולם הוא שלא ימול ביום טוב, מי שלא מל מעולם, אלא אם כן אין אחר היודע למול

בענין מילה ע"י האב:

באוצר הברית כתב:

יש שאסרו לאב למול את בנו בשבת, גם כשכבר מל כמה פעמים, שלגבי האב המילה היא פסיק רישא שמכוון לתקן את בנו

טור (רוס):

וכתב ה"ר אליעזר הלוי: אם האב יודע למול - אין לו למול בשבת אם יש אחר שיודע למול, דהא מילה היא פסיק רישיה גבי דידיה, דהוא מכין לתקן את בנו, אבל לגבי אחר - לא מקרי תיקון, ושרי, ומיהו אם אין אחר שיודע למול - ימול

בית יוסף (רוס):

וכתב טעם ה"ר אליעזר הלוי... ששמע שאחד מהגדולים הזהיר לאבי הבן שמל כבר פעמים שלא ימול בשבת, אם יש שם מוהל אחר... והעלה דאב נמי שרי למול בשבת, אף על גב דלא מל רק פעם אחת, ואף על גב דאיכא אחר דמל זימני טובא:

באוצר הברית הוסיף:

ובתרוה"ד סימן רס"ה הביא ראייה לדבריו משבת קל"ג ע"א לענין מילה בצרעת, דאף שבאב יש גזה"כ להתיר, פריך: ואי איכא אחר ליעבד אחר, ועי"ש שהאריך הרבה בדעתו אף דלא ס"ל כוותיה

ויש שהקילו באב יותר מאשר באדם אחר

ובהערה:

מגדל עוז להגרע"ב"ץ סוף נחל ז' ואף שאפשר ע"י אחר, עדיף ע"י אב, דכיון שמצות מילה מוטלת על האב הו"ל כלא אפשר, ובזכר יהוסף סי' ק"ז רצה לדחוק ולבאר בדבריו דאיירי שכבר מל פעם אחת ויעוין בנחלה למשה ס"ס ל"א שצוה לחתנו למול את בנו בשבת אף שלא מל מעולם, ובשו"ת מהר"י ברונא סימן מ"ב הביא בשם חכמי מעגענץ דאף שהם מחמירים דבאדם אחר אין למול בשבת אא"כ מל ג' פעמים, **באבי הבן סגי בב' פעמים**

ויעוין **בשאגת אריה** דאין הפירוש דבאחר אין איסור, אלא **דהאיסור מועט** דאל"כ אמאי בעינן קרא שמילה דוחה שבת לימול ע"י אחר, אלא ע"כ דגם באחר יש איסור, אלא דקיל מאב

ולהלכה נקטינן שאין כל חילוק בין אב לאדם זר

ובהערה:

מג"א סו"ס של"א ועוד פוסקים ומה שהוכיח בתרוה"ד מגמ' שבת קל"ג גבי צרעת במילה דפריך: ואי איכא אחר ליעבד אחר, ומוכח שאף אם מותר, מ"מ עדיף לעשות ע"י אחר, נאמרו בזה כמה תירוצים בתרוה"ד עצמו כתב דתליא בשאלה מהו האיסור:

דלרש"י התיקון הוא דנהיה ישראל שלם וזה שייך דוקא באב, אבל

להתוס' התיקון משום המצוה ואין נפ"מ בין אב לאחר, ועוד דדוקא לר"י דמקלקל בחבורה פטור יש נפ"מ אבל לר"ש דחייב אין נפ"מ בין אב לאחר

בביאור הגר"א יור"ד סימן רס"ו ס"ק י"ג תירץ דשם אמרו באומר אבי הבן לקוץ בהרת בנו הוא מכוין משמע דדוקא באמר שהוא מכוין אבל בלא אמר הו"ל פס"ר דלא ניחא ליה ומותר

במגיני שלמה לשבת דף ק"ל כתב דדוקא גבי מילה בצרעת עדיף ע"י אחר דבקושי התירה התורה אלא דצריך לכוין למילה, משא"כ גבי מילה בשבת דהתורה התירה לגמרי

ובחיודושי חת"ס לשבת הקשה עליו דהא ילפינן מילה בשבת ממילה בצרעת

בשו"ת עטרת חכמים סימו נ"ו כתב דשם שאי אליבא דר"ש והוא ס"ל ביומא ז' דטומאה דחוייה וכן שם קאי לאביי והוא ס"ל בזבחים ל"ג דדחוייה וממילא ה"ה גם למילה בשבת דכי הדדי נינהו ראה שם מקורו וכן מבואר להדיא בשו"ת תשב"ץ ח"ג ס' ל"ז ראה שם בארוכה אבל אכן קי"ל דהותרה וכ"כ בחת"ס ריש פר"א דמילה

נחלקו הראשונים האם מברכים שהחיינו בשעת הברית. כאר הטעמים לחיוב ופטור.
5. והאם יש הבדל בין אם אבי הבן הוא המוהל או אחר?

טור (רסה): כתב הרמב"ם שאבי הבן מברך שהחיינו על כל מילה ומילה **ובעל העיטור** כתב שאין לו לברך

שולחן ערוך (רסה, ז): כשהאב עצמו מוהל את בנו, הוא מברך: שהחיינו.

ואם המוהל הוא אחר, י"א שאין שם ברכת שהחיינו. **ולהרמב"ם**, לעולם האב מברך שהחיינו על כל מילה ומילה, וכן נהגו בכל מלכות ארץ ישראל וסוריא וסביבותיה ומלכות מצרים.

הגה: ובמדינות אלו **נוהגין שלא לברך** שהחיינו, אפילו כשהאב עצמו מל בנו, **אם לא שמל בנו הבכור שחייב לפדותו** מברך שהחיינו בשעת מילה ואינו מברך בשעת פדיון, אבל כשפטור מהפדיון אינו מברך שהחיינו (ע"פ מהרי"ל).

מצינו אם כן, **שהשו"ע** הביא שיטה, שאם אדם אחר מל- אין לברך שהחיינו, ורק אם האב בעצמו מל- יש לו לברך. אולם, **הרמ"א** הביא שי"א שאף באב אין לברך אלא רק בבנו החייב בפדיון.

הבית יוסף (רסה):

ובא"ח כתוב בשם הרמ"ה שנראים הדברים, שלא אמר הרמב"ם שמברך שהחיינו אלא בזמן שמל אותו אביו על ידי עצמו, דוגמא דפדיון הבן, אבל בזמן שמל אותו אחר- אין אבי הבן מברך שהחיינו עכ"ל, ואין נראה כן מפשט דברי הרמב"ם אלא אפילו כשמל אותו אחר מברך אבי הבן שהחיינו.

ב"ח (רסה): דעת בעל העיטור ור"י שאין לברך שהחיינו והכי נהוג במלכותינו

בספר אוצר הברית כתב:

לענין ברכת שהחיינו איכא פלוגתא: י"א שמברכים, וי"א שאין מברכים, ולמעשה האשכנזים אומרים אותה רק בארץ ישראל.

ובהערה כתב:

דעת הרמב"ם בפ"ג ה"ג דאבי הבן מברך שהחיינו משום שהיא מצוה הבאה מזמן לזמן וכ"כ בפ"א מהל" ברכות ה"ט, אבל רוב הראשונים נחלקו עליו ובטעם הדבר שאין מברכים כתבו הראשונים כמה טעמים:

א. צער לתינוק-

הראבי"ה שבת סי' רפ"ט כ' דהטעם הוא משום דאיכא צערא לתינוק דלהכי לא מברכין בשבוע הבן: "שהשמחה במעונו" כדאיתא בפ"ק, דכתובות ושהחיינו לא שייך אלא על דבר שמחה, דומיא דפדיון הבן, וכ"כ ר"ת, ועיין בהגהות מיימוניות שם שכל דל"נ לרבינו שמחה טעם זה, משום דאפילו מצטער- מברך ברכה זו, כדאשכחן בפ' הרואה, גבי מת אביך

ב. שותפים עימו-

רבינו שמחה הו"ד בהגמ"י שם כ' דהטעם הוא משום דאיכא שותפיי בהדיה שגם היא [אמו] שמחה, קצרו של דבר: על שלו מברך שהחיינו ועל שלו ושל חבירו מברך הטוב והמטיב

ג. בחזקת נפל-

הראבי"ה הו"ד בהגמ"י שם כ' דהטעם הוא משום דלא יצא עדיין מתורת נפל כל זמן שלא שהה שלושים יום ע"כ, ולפי"ד אם נדחה המילה עד אחר שלושים יום- מברך, וכע"ז זה כ' הרוקח סי' שע"א וז"ל: מילה שקבוע לה זמן- אינו מברך "זמן", שטרודים בתינוק כדאיתא בפי א' דכתובות לא קים ליה אם יצא מכלל נפל ובזמן שהוא פחות מל"א אינו חשוב, לכך אינו מברך זמן על המילה אלא על הפדיון, וכ"כ עוד ראשונים, אמנם הרשב"א הובא בב"י כאן דחה טעם זה דהרי סמכינן על החזקה למולו אפי' בשבת וכ"ש לענין ברכה. וע"ע ברבינו ירוחם שהביא פירוש זה וכל דלא נהירא משום דאזלינן בתר רובא ועוד דמצוה קעביד (ונראה שכוונתו להקשות שהרי הברכה היא על המצוה שבא לידו ולא איירינן כלל בתינוק)

ד. המצוה לא תלויה בזמן-

הר"ן סוכה פ"ד ובסמ"ג סוף עשין כז משום דלא תלויה בזמן ושהחיינו דמצוות בזמן תלויה כגון סוכה לולב ומקרא מגילה דמצוותן לזמן קאתי וכעין זה הביא הרוקח בשם יש מפרשים דאין מברכין במילה משום דשכיח

ה. מצווה המוטלת על בית הדין-

העיטור הו"ד בשו"ת הרשב"א ח"א סי' רמ"ה כ' הטעם דלא מברכין שהחיינו במילה משום דמצווה היא דרמיא אב"ד

עוד כתב באוצר הברית:

אולם כשהאב עצמו מל, כתב הראבי"ה שבת סי' רפט דודאי מברך שהחיינו, ובלקט יושר כתב: ומ"מ נראה לא"ז דאין ראוי לברך שהחיינו אלא מי שעושה המצווה בעצמו ולא ע"י שלוחו וכן משמע לשון הראבי"ה דכתב שכשהאב מל בעצמו מברך שהחיינו משמע אבל כשאחר מל לא ונראה דכן ראוי לנהוג, ומובא גם בלבוש יו"ד סי' רסה ס"ז י"א כשהאב עצמו מוהל את בנו שמקיים המצווה המוטלת עליו לבדו אז הוא מברך שהחיינו ובאגודה פרק ראד"מ כתב רק בנו הראשון אם מל בעצמו מברך שהחיינו

תימצות הטעמים לחייב או לשלול ברכת שהחיינו בעת המילה:

טעם לחייב לברך שהחיינו בברית המילה	טעם שלא לברך שהחיינו בברית המילה
מצווה הבאה מזמן לזמן	צער לתינוק
מברכים שהחיינו אף כשיש צער המהול בשמחה (ירושת אב שנפטר)	שותפים עימו
חזקה שאינו נפל	חזקת נפל
הולכים אחר הרוב שאינו נפל	המצווה לא תלויה בזמן, היא שכיחה
עוסק במצווה ושמח עליה ולא על התינוק	המצווה מוטלת על הבית דין
	כשהאב לא מל בעצמו- כי ראוי לברך רק כשעושה המצווה בעצמו
	כשאין זה הבן הראשון שלו

עוד כתב שלא נהגו לברך שהחיינו בעת המילה:

א. האשכנזים בחו"ל

ב. רגינשבורג וחב"ד

ג. בעלזא לא מברכים אפילו בילד הראשון

אמנם יש שנהגו לברך תמיד שהחיינו, יהודי יוצאי ארצות:

א. שאלוניקי

ב. מרוקו

ג. אלג'יר

ד. תימן

ה. האשכנזים בא"י

ו. הספרדים

6. **תינוק שחלה ודווח מילתו והבריא ביום ה', האם מלים אותו ביום ה' ? ... באר שיטות הפוסקים בשאלת זו ומדגם הראיות של כל אחד.**

בית יוסף (רסב):

כתב **הרשב"א** בתשובה דתינוק שחלה ונתרפא בחמישי בשבת- ממתנין לו עד למחר.

בית יוסף (רסח):

כתב **הרשב"ץ** בתשובה (ח"א סי' כא) על הא דתניא (שבת יט.): אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם השבת שפירש **הרז"ה** (שם ז.) דטעמא מפני שהוא דבר שאי אפשר שלא יבוא לידי חילול שבת, ונראה כמתנה לחלל שבת, דשלשה ימים קודם השבת מיקרי שבתא, **דמכאן יש ללמוד** דאסור למול הגר ביום ה' כדי שלא יבא יום שלישי למילה בשבת ויצטרכו לחלל עליו יום השבת, וכן תינוק שחלה ונתרפא ביום ה' בשבת, ממתנין לו עד למחר עכ"ל.

וכך כתב בשו"ת **התשב"ץ חלק א סימן כא:**

ומכאן אני אוסר למול את הגר בחמישי בשבת כדי שלא יבא יום ג' למילה בשבת ויצטרכו לחלל עליו שבת, כדאיתא במס' שבת בפ' רבי עקיבא (פ"ו ע"א), וה"ה לתינוק שחלה ונתרפא בחמישי בשבת, והיה אפשר למול חד בשבת, שממתנין לו עד למחר כיון שלא יכלו להמולו בזמנו...

הט"ז (רסב, ס"ק ג) כתב:

עד שיבריא. - ראיתי בספר בדק הבית [סי' רס"ח] שחיבר **הב"י** שכתב בשם **הרשב"ץ** דמ"מ אין מלין אותו ביום ה' לפי שביום הג' יש צער לנימול ואין לגרום צער ביום השבת ולפי"ז נראה **כ"ש שאין למולו ביום ו' דאיכא צער טפי** כמו שכתוב בס"י רס"ו בשם הרשב"א והרמב"ן.

הברכי יוסף (רסב) תמה על הט"ז, שדבריו מבוססים על הרשב"א⁶, אך באמת מקורם בתשב"ץ, ומ"מ גם הוא העלה לאסור למול מילה שלא בזמנה ביום חמישי ושישי:

דין ב. עד שיבריא וכו'. הרב ט"ז (ס"ק ג) הביא מ"ש מרן בבדק הבית בשם הרשב"א, דאין מלין אותו ביום ה' וכו'. וכתב דכל שכן שאין למולו ביום הששי, דאיכא צער טפי, כמ"ש בסימן רס"ו משם הרשב"א והרמב"ן. עכ"ל.

ודבריו תמוהין, שהרב חשב שמה שכתב מרן בבדק הבית הוא משם הרשב"א, ועפ"ז כתב דכ"ש שאין למולו ביום הששי, והכריח כן מדברי הרשב"א שבסימן רס"ו. ועמו הסליחה, שזה שכתב מרן בבדק הבית הוא משם הרשב"ץ, ואינו הרשב"א, כמבואר בבדק הבית לקמן סימן רס"ח, ובספר בית חדש בקונטרס אחרון. וכן הוא האמת, שכן הוא בתשובו' הרשב"ץ ח"א סימן מ"א. וכבר כתיבנא בעניותין בזה בא"ח סימן רמ"ח (אות א), ומשם באר'ה **דלהרשב"ץ מותר למולו ביום הששי**, דאיהו לא סבר כהרמב"ן והרשב"א, וכמ"ש בבדק הבית שם, ממתנין לו עד למחר. וכן מסיק הרב כנה"ג בא"ח סימן של"א, שזה דעת הרשב"ץ. וק"ק על הט"ז איך העלים עין ממ"ש בבדק הבית שם "עד למחר".

⁶ כנראה שהיו טעויות בגירסאות, ובט"ז שהיה מונח לפני הברכי יוסף, היה כתוב "הרשב"א", במקום "הרשב"ץ"

ועתה ראיתי בספר **בית לחם יהודה** שכתב וז"ל, וש"ך כתב סימן רס"ו (ס"ק יח) שמותר למול ביום הששי, גם בספר מגן אברהם (סי' שלא ס"ק ט) פסק דמותר למול, וכתב הטעם שבזמן הזה אין רוחצין. וקשה לי הא עיקר הטעם כתב בבדק הבית משום צער. **לכן נראה דאסור**. וכ"כ בשיירי כנה"ג, דביום ה' ויום הששי אסור. וכן נהגין. עכ"ל.

ומה שהקשה על הרב מגן אברהם לק"מ, דבבדק הבית לא כתב משום צער, ובסימן רס"ח כתב בהדיא שהטעם לפי שיטת הרז"ה (שבת ז א) בההיא דאין מפליגין, דהוי כמתנה לחלל השבת. ולפ"ז יש מקום לדברי הרב מגן אברהם, דכיון דהאידינא אין רוחצין וליכא חילול שבת, שרי. אבל נראה דהדין דין אמת, דנהי דהאידינא אין רוחצין, מ"מ כיון דיום ג' הוא בשבת, והוא בסכנה, שמא יבואו לחלל השבת, והו"ל כמי שעושה מקמי שבתא דבר שיבא לחילול שבת. אין מלין בה', שמא יצטרך לחלל שבת באיזה דבר, שהוא יום ג' והוא בסכנה. וה"ה שאין למולו ביום הששי, למ"ד **דכל הג' ימים הוא בסכנה**. ונקיטין להחמיר שאין למולו ביום ה' וביום הששי, כמנהג שכתב הרב כנה"ג. ודוק. ועיין בשו"ת עדות ביעקב בסימן ט'.

כמו כן פסק **בבן איש חי בשו"ת רב פעלים** (חלק ד - יורה דעה סימן כח):

לענין שבת, אין למול מילה שלא בזמנה: לא ביום חמישי ולא ביום ששי, וכן המנהג פשוט פה עירנו יע"א עד עתה, ואין לזוז מזה, והשי"ת יאיר עינינו בתורתו אכ"ר.

רבי עקיבא איגר שם תמה על הט"ז מדוע אסר למול מילה שלא בזמנה בשישי, והעלה שיש להתיר:

(סי' רס"ב ט"ז ס"ק ג') שכתב בשם הרשב"א. שם איתא בשם התשב"ץ ובבדק הבית סיים ממתנין עד למחר **הרי דלמחר ביום ו' - מותר**, ואיך כתב הט"ז דכ"ש שאין למולו ביום ו', גם בעיקר הטעם דאין מלין ביום ה' דיש צער לינוקא במקור הדין בתשב"ץ הטעם כיון דביום ג' סכנה לתינוק ויצטרך לחלל שבת והוי כההיא דאין מפליגין בספינה תוך ג"י סמוך לשבת, ולזה דברי הט"ז בדיבור זה תמוהים מאד. ברכי יוסף (א"ח סי' רמ"ח):

בש"ך (רסו, יח) התיר למול ביום חמישי מילה שלא בזמנה:

אלא ודאי דאפילו **מילה שלא בזמנה שרי ביום ה'**, ואפילו הפוסקים דס"ל דיום ג' דוקא דוחה שבת, אפשר דמודו בזה דמילה שלא בזמנה מותר ביום ה', וכדהוכחתי מדעת רוב הפוסקים, וכן נראה עיקר.

מצינו **שהמגן אברהם** גם כן התיר את הדבר (שלא, ט):

ול"נ דבזמן הזה שאין רוחצין אותו, ליכא למיחש לזה, דלא שכיח כלל שיחללו עליו שבת, וגם ראב"ח מהסו בדין זה, **לכן אין להתרשל בדבר מצוה** ולא ידעתי למה כתב לדבריו אף ביום ד' אסור, דהא כשמלין ביום ד' חל יום רביעי בשבת ליכא למיחש, אבל בספינה לעולם איכא למיחש לסכנה:

כמו כן התיר **בנוב"י** למול בחמישי או שישי כשלא השהו את המילה (שו"ת נו"ב"י מהדורא תניינא - יורה דעה סימן קסו):

אם אירע שלא היה אפשר למולו עד יום ה' או יום ו' **בשבת מותר**, ועיין בש"ך סוף הל' מילה אבל להתיר לכתחלה לעכב עד יום ה' או ע"ש אסור

כמו כן מצינו שהתיר **בחכם צבי** (נוספות סימן ט):

(יד) ...הלכה למעשה לית דחש לי' אלא **מהלין בין בה' בין בו'** אפי' שלא בזמנה וכן מלין את הגר בכל יום מימות החול ופוק חזי מאי עמא דבר. צבי אשכנזי

עם זאת, מצינו שבנו **יעב"ץ** עשה חילוק בדבר, ואמר שדווקא תינוק ישראל יש למול בכל יום כי הוא חייב בכרת אם לא ימולו אותו, אך גר שאינו בחיוב מצוות כלל, יש לחכות לזמן רחוק מהשבת:

שו"ת שאילת יעבץ (ב,צה):

אלא ודאי **בגר** לית לן בה לשהויי למצוה, דגירות דלא מיחייב ביה, וכי נמי בעי למהדר ביה ליהדר. משא"כ **בקטן** דכי משהינן ליה קאי ליה כל יומא בעשה שיש בו כרת. ואאבוהי או אב"ד וכל ישראל רמי חיובא השתא חביבא מצוה בשעת' ק"ו מאיברים ופדרים שדוחין את השבת ואין ממתנין להם עד הערב, אף על גב דלית בהו אלא עשה גרידא. עאכ"ו במצוה דכרת. וחילול השבת עדיין ספק הוא אם יצטרך לכך. ונרא' פשוט **דמלין אותו בכל יום שיארע** ואין חוששין לדברי רשב"ץ. הנ"ל יעב"ץ.

משנה ברורה (שלא, לג):

תינוק שהיה חולה ונתרפא, אוסר **התשב"ץ** למולו ביום ה', דשמא יצטרכו לחלל שבת עליו ביום ג' למילתו, אבל **הש"ך** ביו"ד סוף סימן רס"ו **והמ"א** מתירין, וכן הסכים **הא"ר**, להתיר ואין מחמיצין את המצוה.

הגרש"ז **אורבך** כתב שלמעשה נוהגים למול בחמישי ושישי.

בספר **אוצר הברית** כתב שלמעשה דעת **הספרדים** לאסור למול בחמישי ושישי. אולם דעת רוב **האשכנזים** להתיר למול.

גיור

1. **מה הטעם שמקדימין המילה לפני הטבילה? ומה הדין אם טבל תחילה?**

בית יוסף (רסח, א):

וכתב **הרב המגיד** בפ"ד מהלכות איסורי ביאה (ה"ה) שדקדקו קצת מפרשים למה אין מטבילין אותו מיד קודם שימול משום דשהויי מצוה לא משהינן, ותירץ **הרמב"ן** (בחי' מז: ד"ה נתרפא)⁷ דכיון שהמילה קשה עליו- מלין אותו תחלה, דאי פריש- ליפרוש, מיהו אם טבל תחלה- הרי זה גר, והביא ראייה שאין קדימת המילה לטבילה מעכבת:

מבואר ברמב"ן (בתירוץ השני שלו), שמקדימים מילה לפני הטבילה, בכדי לבחון את הגוי העומד להתגייר, האם הוא יחזור בו מרצונו להתגייר מפחד המילה.

דרכי משה הקצר (רסח, ב):

ובנמוקי יוסף פרק החולץ דף (ת"כ ע"א) (טז. ד"ה ת"ר גר) אי טבל קודם שמל- אינה טבילה אפילו בדיעבד, **והרמב"ן** כתב דבדיעבד הוי טבילה, וכ"כ בית יוסף בשם המ"מ פרק י"ד מהלכות איסורי ביאה:

⁷ **חידושי הרמב"ן (יבמות מז,ב):** נתרפא- מטבילין אותו מיד. תמהני למה משהינן אותו? יטבילוהו תחלה ומיד ימול, ושמא מצוה למול ואחר כך לטבול, אי נמי כיון שהמילה קשה עליו מלין אותו תחלה כדי שאם דעתו נוקפו- יפרוש, ומיהו אם טבל ואחר כך מל הרי זה גר, דלא שנא מילה ו(רא)טבילה ולא שנא טבילה ו(מא)מילה, תדע דהא אמרינן לקמן בפרק הערל (ע"ח א'): גיורת מעוברת שטבלה- בנה אין צריך טבילה, והרי קדמה טבילה למילתו אם זכר הוא, והוה לי' למימר בתה אינה צריכה טבילה.

וכך כתב בנימוקי יוסף (יבמות טז,א):

שהווי מצוה לא משהינן. **ואם תאמר** למה משהינן אותו למולו בתחילה ולהמתין עד שיתרפא? יטבילוהו בתחלה! **יש לומר** דכשהוא ערל אין טבילה מועלת, דה"ל כ"טובל ושרץ בידו" ואפי' בדיעבד מעכב, ותדע דהלוקח כלים מן העובד כוכבים שצריכין להגעיל ולהטביל- הגעלה [ע"ז דף עה: וע"ש בתוס' ורא"ש] קודמת, ואף על גב דהתם בדיעבד אם הקדים טבילה- יצא, שאני הכא דטומאת ערלות- טומאה גמורה,

אבל **הרמב"ן** ז"ל כתב דבדיעבד אם טבל קודם מילה- עלתה לו טבילה, והביא ראייה מדאמרין לקמן בפרק הערל (דף עח א) גיורת מעוברת שטבלה- בנה אין צריך טבילה, ואמרין לה עלה התם אפילו למ"ד דעובר לאו ירך אמו הוא, וכן כתבו קצת מן המפרשים ז"ל, אבל **הרא"ה** ז"ל דחה ראייה זו דשאני התם דכשהוא במעי אמו אינו בן מילה, והרי הוא כנקבה דסגי' לה בטבילה, וכשנולד ומלין אותו אינו אלא כמו שמלין ישראל שהוא ערל, דבלאו הכי נמי ישראל הוא, הא כל שצריך מילה בשעת גרותו אם קדמה טבילה למילה- חוזר וטובל:

הרמ"א פסק (רסח):

(טבל קודם שמל, מועיל, דבדיעבד הוי טבילה) (ב"י בשם הרמב"ן וכ"כ המ"מ פי"ד מהל' א"ב), (וי"א דלא הוי טבילה) (נ"י פרק החולץ בשם הרא"ה).

2. **מה הטעם שאין מטבילין גר בשבת? ומה הדין אם טבל בשבת?**

הבית יוסף (רסח, ג) הביא שלדעת הרמב"ם אין מטבילים גר בשבת, כיון שהטבילה היא בכלל עשיית דין, ואין דנים בשבת:

וכתב עוד **הרמב"ם** בפרק הנזכר (ה"ו) ...אין מטבילין אותו בשבת ולא ביום טוב ולא בלילה ואם טבל הרי זה גר, וכ"כ סמ"ג (לאוין קטז מ סע"ב). ומ"ש שאין מטבילין אותו בשבת פשוט בפרק החולץ (מו:): דלמ"ד אינו גר עד שימול ויטבול, אין מטבילין אותו בשבת, אף על גב דבגמרא יהבינן טעמא משום דתיקוני גברא בשבתא לא מתקנים, לא כתבו **הרמב"ם**, משום דמשמע ליה דהוא טעמא לאו דוקא דהא לגבי טומאה שרי משום דנראה כמקר [כדאיתא בביצה יח.]. ואף על גב דהכא צריכים תלמידי חכמים לעמוד על גביו מ"מ מידי מיחזי כמקר לא נפיק אלא **עיקר טעמא משום דאין דנין בשבת** (ביצה לו:): וגר משפט כתיב ביה,

ומיהו כתב **סמ"ג** (שם ע"ג) **דבעל הלכות גדולות** (הל' מילה כד ע"ד) פסק דמטבילין בשבת לכתחלה.

הט"ז ס"ק (יא) תמה על הב"י שכתב שטעם הרמב"ם לאסור הוא משום שאין עושים דין בשבת, וכתב שהטעם העיקרי הוא משום איסור תיקון גברא בשבת:

הואיל וטבילת גר כו' - בגמרא יהיב טעמא שאין מטבילין גר בשבת דהוה כמתקן גברא, מ"מ הוצרך הרמב"ם לטעם זה, דאל"כ לא הוה כמתקן דנראה כמיקר, כדמצינו לענין טבילה מטומאה בשבת, וכן כתבו התוס' בפרק החולץ, ותימה על הב"י שלא כתב כן:

הש"ך ס"ק יג פסק שמותר להטביל גר בשבת:

בשבת כו' - וסמ"ג כתב בשם בה"ג דמטבילים אותו בשבת וי"ט ועב"ח:

שולחן ערוך (רסח סעיף ד): "הואיל וטבילת גר צריך בית דין של ג', אין מטבילין אותו בשבת ולא ביי"ט ולא בלילה. ואם טבל, הרי זה גר".

בית הבחירה למאירי שבת (קלה,א):

ומ"מ מילת הגר- אין צריך לומר שאינה דוחה שבת אף בשאינו מהול כלל, שכל שאינו נימול לשמנה- אינו דוחה שבת, ולא עוד אלא אף טבילתו אינה דוחה שבת, שהרי מתקן גברא הוא"

חידושי הריטב"א (יבמות מו, ב):

ולכ"ע לא מהלין גר בשבת, דמלאכה גמורה ומילה שלא בזמנה- אינה דוחה שבת ולא אפילו י"ט שני, אבל הרמב"ם ז"ל מתיר למול בי"ט שני למי שלא היה יכול למול קודם לכן משום שיהווי מצוה, ואפילו הכי מסתברא דלא מהלין גר כיון שאינו גר עד שימול ויטבול, ודלמא פריש קודם טבילה, וכן דנתי לפני מהר"ם והודה לדברי.

מצינו אם כן מספר טעמים מדוע יש לאסור להטביל גר בשבת:

א. איסור עשיית דין בשבת (ב"י ברמב"ם)

ב. איסור תיקון גברא בשבת (ט"ז ברמב"ם)

ג. מילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת (ק"ו בגר שכלל לא חייב במצוות כל עוד שהוא עדיין לא התגייר, מאירי וריטב"א)

לגבי השאלה, מה הדין אם הגר טבל בשבת- הבאנו כבר את השו"ע שפסק במפורש שבדיעבד- הרי זה גר והדבר כשר, וזאת ע"פ פסיקת הרמב"ם שהכשיר בדיעבד (איסורי ביאה יג,ו). מה גם שמצינו שבה"ג התיר לכתחילה.

בטעם הדבר, כתב המגיד משנה (איסורי ביאה יג,ו):

...וכתב רבינו דהיינו לכתחילה, אבל דיעבד ה"ז גר, **והרמב"ן ז"ל** חלוק בזה ואמר שצריך להטבילו פעם אחרת ביום, וכבר הכריע **הרשב"א ז"ל** כדעת רבינו דטבילה בדיעבד כגמר דין דמיא וכן עיקר.

ממילא, כיון שעיקר מעשה הגירות הינו בקבלת עול המצוות, והטבילה הרי היא כגמר דין, יש להכשיר טבילה שנעשתה בשבת בדיעבד, שהרי שנינו שגמר דין שנגמר בשבת- כשר בדיעבד, שכן פסק **בשולחן ערוך** (חושן משפט הלכות דיינים סימן ה סעיף א): "אסור לדון בשבת וי"ט; ואם עבר ודן, דינו דין".

במשנת הגר סימן מ"ו כתב שיסוד החילוק בין בי"ד שדנו בלילה לבי"ד שדנו בשבת נעוץ בשורשם של דברים שכן:

א. **פסול עשיית דין בלילה**- איסור דאורייתא הוא, ולמדנוהו מהא דכתיב (כא, טז): "והיה ביום הנחילו את בניו"- ביום ולא בלילה,

ב. מה שאין כן **האיסור לערוך דין בשבת** אינו אלא גזירת חכמים שמא יבוא לכתוב בשבת כמבואר באו"ח סי' שלט סעי' ד ואינו מעיקר דיני המשפט והדין וע"כ אינו לעיכובא,

ומ"מ למדנו מכאן, דכיון שהטעם לאיסור טבילת הגר בשבת לשיטת הרמב"ם הוא מחמת גזירת חכמים שלא לדון דין בשבת א"כ הסיבה לכך שאם טבל עלתה לו טבילה היא משום שגם אם התחילו לדון בשבת דינם דין וכמו שנתבאר **ולא הוצרך המגיד משנה לומר שהטבילה היא כגמר דין, אלא משום שכלל בדבריו דין גר שטבל בלילה.**

בשו"ת **מחנה חיים** (ח"ב סי' לז) כתב ליישב באופן אחר, דלכאורה דברי הגמ' צ"ע היאך אסרו לגר לטבול משום גזירה דמיחזי כמתקן בשבת הרי בשעה שנכנס למים עדיין נכרי הוא שאינו מצווה על שמירת השבת

ופי' דע"כ כתב הרמב"ם שלא נאמר איסור זה על הגר אלא **על בית דין** המטבילים אותו והיינו שאין כוונת הרמב"ם לומר שסיבת האיסור בזה היא משום שקבלת גרות דינה כעשיית דין שאסורה בשבת אלא שאיסור הטבילה בשבת מחמת הגזירה דנראה כמתקן על בי"ד הוטל שהם האסורים בהטבלת גר בשבת משום גזירה זו

בי"ד קבלו גר ומל וטבל. אח"כ החברר שעד לפני הגיור עבד בשבתות במקומות שאוכלים טרף הואיל ומקצועו היה טבח ולא הצליח להשיג עבודה במקומות כשרים הואיל והוא גוי, כן שמתברר שכל הגיור נעשה רק בשביל פרנסתו. האם הגיור חל?

3.

הגמרא במסכת **יבמות** (דף כד עמוד ב): ורמינהי: אחד איש שנתגייר לשום אשה, ואחד אשה שנתגיירה לשום איש, וכן מי שנתגייר לשום שולחן מלכים, לשום עבדי שלמה - אינן גרים, דברי ר' נחמיה

במשנת הגר כתב:

בריטב"א ונימוק"י שם הקשו היאך סברי רבנן דרבי נחמיה שגר שנתגייר לשם אישות או ממון הוי גר ואין הדבר מחסר בחלות גרותו אמאי לא חיישינן שמא לא קיבל עליו עול תורה ומצוות בלב שלם מאי שנא מהא דמצינו לענין כותים למאן דסבר גרי אריות הן ב"ק לח ע"ב דמאחר שנתגיירו מחמת הפחד אין תוקף לגרותם וכתבו לפרש דשאני כותים שהעיד עליהם הכתוב (מלכים ב' יז, לג) ואת אלוהיהם היו עובדים' לומר שכבר מתחילה לא נתגיירו בלב שלם אבל בסתם גר הבא לפנינו אף שיודעים אנו בו שיש מניע נוסף מחמתו נתגייר וכגון שרצה לישא ישראלית וכדו' יש לנו לתלות שאגב אונסו שהוצרך להתגייר מחמת רצונו להנשא גמר בדעתו לקבל עליו עול מצוות בלב שלם ע"כ"

נמצא שההלכה שלא לקבל גר לשם אישה או ממון, אינה מעכבת בעצם חלות הגירות, אלא זו הלכה נפרדת המוטלת על בית הדין, שלא לקבל גר שלא רוצה להתגייר לשם שמיים, וממילא ברור שכיון שזה לא מעכב בעצם הגירות, גר שנמצא שהתגייר לשום הנאה- הגירות כשרה בדיעבד.

עוד כתב **במשנת הגר**:

"לעומת זאת רבי נחמיה שסבר שגר הבא לשם אישות גרותו בטלה, פליג בזה על דברי חכמים ולשיטתו גר שיש מניע זר שמחמתו נתגייר לעולם יש לחוש שאינו מקבל עליו מצוות בלב שלם וכל קבלתו אינה אלא מן השפה ולחוץ ומכל מקום הא מיהא פשיטא לריטב"א ונימוק"י שכל שכלפי שמיא גליא שלא היתה כוונתו לקבל עליו עול מצוות בלב שלם הכל מודים שאין ממש בגרותו"

הרמב"ם פסק כשיטת חכמים שחלקו על רבי נחמיה, ועל כן אם מצינו גר שהתגייר לשם הנאה, בדיעבד הגירות מועילה.

רמב"ם (איסורי ביאה יג, יד):

אל יעלה על דעתך ששמשון המושיע את ישראל או שלמה מלך ישראל שנקרא ידיד יי' נשאו נשים נכריות בגיותן, אלא סוד הדבר כך הוא, שהמצוה הנכונה כשיבא הגר או הגירות להתגייר בודקין אחריו שמא בגלל ממון שיטול או בשביל שררה שיזכה לה או מפני הפחד בא להכנס לדת, ואם איש הוא בודקין אחריו שמא עיניו נתן באשה יהודית, ואם אשה היא בודקין שמא עיניה נתנה בבחור מבחורי ישראל, אם לא נמצא להם עילה מודיעין אותן כובד עול התורה וטורח שיש בעשייתה על עמי

הארצות כדי שיפרשו, אם קבלו ולא פירשו וראו אותן שחזרו מאהבה מקבלים אותן שנאמר ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה.

הלכה טו

לפיכך לא קבלו בית דין גרים כל ימי דוד ושלמה, בימי דוד שמא מן הפחד חזרו, ובימי שלמה שמא בשביל המלכות והטובה והגדולה שהיו בה ישראל חזרו, שכל החוזר מן העכו"ם בשביל דבר מהבלי העולם אינו מגירי הצדק, ואעפ"כ היו גרים הרבה מתגירים בימי דוד ושלמה בפני הדיוטות, והיו ב"ד הגדול חוששין להם לא דוחין אותן אחר שטבלו מכ"מ ולא מקרבין אותן עד שתראה אחריתם.

הלכה טז

ולפי שגייר שלמה נשים ונשאן, וכן שמשון גייר ונשא, והדבר ידוע שלא חזרו אלו אלא בשביל דבר, ולא על פי ב"ד גיירום חשבן הכתוב כאילו הן עכו"ם ובאיסורן עומדין, ועוד שהוכיח סופן על תחלתן שהן עובדות כו"ם שלהן ובנו להן במות והעלה עליו הכתוב כאילו הוא בנאן שנאמר אז יבנה שלמה במה.

במשנת הגר כתב על הרמב"ם:

"ומלשונו של הרמב"ם שכתב "אינו מגירי הצדק" מבואר שהגם שגר הבא לשם אישות הוא גר מ"מ אינו מגירי הצדק שכן גר צדק הוא זה הבא להתגיר מחמת רצונו להיות דבק באהבת ה' ובעבודתו וכמש"כ קודם לכן אם קיבלו ולא פירשו וראו אותן שחזרו מאהבה מקבלים אותם הרי שגר שאינו חוזר מחמת אהבת ה' אף שמקבל עליו כל תרי"ג מצוות בשלימות הראויה אין לקבלו, וציין דדבר זה למדנוהו מרות המואביה דכתיב: "ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה" והיינו שמהותו של גר הבא להסתפח בצל השכינה הוא שיהיה מתאמץ ותאב להיות דבק באהבת ה' ויראתו"

האם גר מותר באחות אביו או באשת אביו?

4.

ישנה תשובה לעיל.

5.

אחים תאומים שהיתה הורתם שלא בקדושה ולידתם בקדושה.

א. האם נמולים בשבת?

ב. אם אחד מהאחים מת ללא ילדים. האם אחיו יחלוץ לאשת אחיו?

ג. באר סדר מילה לתאומים לגבי הברכות.

תשובה א':

עיי' בשו"ת בצל החכמה שהביא שלדעת המהר"ם שיי"ק- יש למול אותם בשבת

שו"ת בצל החכמה חלק ד סימן קסז י וכן מצאתי מפורש בשו"ת מהר"ם שיק (חיו"ד סי' רמ"ז) שחולק על הגאון בנין ציון וכו' דע"כ גם להרמב"ן נעשה העובר ישראל בהיותו במעי אמו וגם אחר שנולד והוא תוך ח' שאין עליו שם ערל הוי כנקיבה ומהני ל' להיות ישראל בטבילה לחוד, רק בהגיע ליום ח' שכבר ראוי למול בזה פליגי, דהרא"ה סובר הואיל ואישתרי אישתרי והרמב"ן סובר דל"א כן אלא השתא דאפשר צריך למולו ואי נימול הו"ל גר מעיקרא, ולכן בהורתו שלא בקדושה

ולידתו בקדושה חייבין משום אשת אח וחייב בפדיון. **וע"ש שמסיק שגם נימול בשבת.** - ופשוט כי גם לדעתו יורש הוא את אמו כהוראת הרב מעשה חייא (אות ג').

המהר"ם שיק מביא ראייה מן הפוסק "אישה כי תזריע" שחז"ל דרשו עליו- "לרבות גיורת ומשוחררת", וכתב: "אם כן מבואר דנכרית מעוברת שנתגיירה, בנה נימול בשמיני, ואפילו בשבת".

בהלכה ורפואה חלק ג', **הרב בנימין הירשמן** דן בארוכה בנושא, האם יש למול בשבת תינוקות שכאלו, והביא משם היד הלכות שיש למול בשבת, אך הוכיח מרעק"א שאין למול בשבת.

שו"ע (או"ח שלא, ה):

אנדרוגינוס ונולד בין השמשות ונולד כשהוא מהול ויוצא דופן וכותית שילדה ואח"כ נתגיירה ומי שיש לו שתי ערלות אין מילתן דוחה שבת.

הבנין ציון אסר את הדבר (סימן כב):

בדבר שאלת מעכ"ת נ"י בנתגיירה מעוברת וילדה בן בשבת אם דיינין ל' כישראל ומותר למוהלו בשבת או כגר שאין מילתו דוחה שבת ומר נ"י כתב וז"ל דעתי נוטה שאם תלד בשבת שמילת הבן דוחה שבת וכמ"ש בש"ע א"ח סי' של"א סעי' ה' ונכרית שילדה ואח"כ נתגיירה אינו דוחה שבת. משמע כשנתגיירה ואח"כ ילדה דוחה מילתו שבת וכן משמע מהרמב"ם פ"ג מהל' אסורי מזבח הל' י"ב ולד נוגחת אסורה היא וולדה נגחו ועמ"ש וכמ"ש בש"ע י"ד סי' רס"ח סעי' כ"א גוי שנתגיירה כשהיא מעוברת בנה א"צ טבילה וכרבא ביבמות ע"ח ע"א. וה"נ אזלין בתר לידתו הגם דאשכחן בכמה דוכתי' ביבום ובירושה דאזלין בתר נתעברה ולא בתר לידתו, היינו במקום שתלוי' באב, אבל לענין מילה ד"ש = דוחה שבת = דעיקר תלוי באם אם היא נכרית אם ישראלית, שפיר כ' הש"ע בא"ח ונכרית שילדה ואח"כ ונתגיירה /נתגיירה/ עכ"ד.

תשובה: דין זה תלי בפלוגתא דרבוותא ובתחלה אזכיר שהרא"י שהבי' מעכ"ת נ"י ממה שכתב הש"ע נכרית ואח"כ נתגיירה מילת בנה אינה דוחה שבת דמשמע הא נתגיירה ואח"כ ילדה דוחה לענ"ד לאו הוכחה היא דהש"ע נקט לשון הטור והטור כתב כן מלשון רש"י שבת דף קל"ה ... ולכן יש לומר עוד טעם למה הטוש"ע כתב דילדה ואח"כ נתגייר אין מילת הבן דוחה שבת ולא כתבו דאפילו נתגיירה ואח"כ ילדה אין המילה דוחה שבת דלא נחתו בזה במה שתלי בפלוגתת הראשונים כמו שכתבתי אבל מכל מקום כיון שהתוספ' והרמב"ן והרשב"א הם רבים נגד דעת הרא"ה וגם הרמ"א נקט דיעות הרבים בסתמא **נראה שהלכה כן שאין מילת בן שנולד ממעוברת שנתגיירה דוחה שבת** ושוב מצאתי שגם הגאון אוה"ב נ"י בספרו נחלת בנימין פסק כן והוא הנכון כנלענ"ד הקטן יעקב.

תשובה ב':

מפורש בשו"ע, שאין לחלוץ במקרה שכזה.

שו"ע (יו"ד רסט, ד): שני אחים תאומים שהיתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה, חייבים משום אשת אח, אבל **לא חולצין** ולא מיבמין.

וכתב **הש"ך** ס"ק ז: אבל לא חולצין כו' - שמן התורה אינם אחים אלא מן האם ולא מן האב אף על פי שהן תאומים הרי נזרעו שלא בקדושה ואין כאן אבות **ולענין חליצה ויבום- אחין מן האב בעינן** כמו שנתבאר בא"ע סי' קנ"ו, אבל אם היתה הורתן ולידתן בקדושה, הרי הן כישראל גמור לכל דבר וכ"כ הטור ופשוט הוא:

תשובה ג': כבר התבאר לעיל סדר ברכות המילה לתאומים

בחזינה: תמוז תשע"א

מילה

1.

בני קטורה:
א. האם מותר ומצוה לישראל למול אותם?
ב. האם הם כשרים למול?

תשובה א':

ברכי יוסף (יו"ד רס, אות ב') הביא שישנה מחלוקת ראשונים האם יש חיוב למול בני קטורה:

א. **לרמב"ם** - חייבים למול

ב. **לרש"י** - אינם חייבים למול

וזו לשונו: בני קטורה הם זרעם חייבים למול. הרמב"ם (פ"ט) {פ"י} מהלכות מלכים (ה"ח). וצ"ע בדבריו. מהרימ"ט בתשובה א"ח סימן ו'. והביאו בכנסת הגדולה. ויש שם ט"ס. והרב מהרש"א באגדתיה פרק חלק (סנהדרין צד א) גבי יתרו, שהעביר חרב חדה על בשרו, הביא פירש"י שנימול, והקשה עליו מדברי הרמב"ם הנז'. ע"ש. ולא זכר דרש"י פליג עליה דהרמב"ם, וסבר דאין זרע בני קטורה חייבים למול, כמבואר בדבריו פרק ד' מיתות (סנהדרין נט: ד"ה לרבות בני קטורה), והביאו מהרימ"ט שם...

רמב"ם (מלכים י, ז):

המילה נצטוה בה אברהם זרעו בלבד, שנאמר אתה זרעך אחרך, יצא זרעו של ישמעאל שנאמר כי ביצחק יקרא לך זרע, ויצא עשו שהרי יצחק אמר ליעקב ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך, מכלל שהוא לבדו זרעו של אברהם המחזיק בדתו ובדרכו הישרה, והם המחוייבין במילה.

הלכה ח

אמרו חכמים שבני קטורה שהם זרעו של אברהם שבא אחר ישמעאל ויצחק חייבין במילה, והואיל ונתערבו היום בני ישמעאל בבני קטורה יתחייבו הכל במילה בשמיני, ואין נהרגין עליה.

מצינו שתי גישות בעניין חיוב בני קטורה:

א. האומרים שבני קטורה חייבים, ומלים אותם אף קודם שנתגיירו

ב. האומרים שרק בני קטורה שנולדו לאברהם - חייבים במילה, אך לא הזרע שלהם

בספר **אוצר הברית** כתב בהערה לגבי אלו הסוברים שבני קטורה חייבים בזמן הזה במילה:

איתא **בסנהדרין** (נט) דכל מצוה שנאמרה לבני נח ונישנית בסיני לזה ולזה נאמרה והקשו שם והרי מילה שנאמרה לבני נח וכו' איבעית אימא מילה מעיקרא לאברהם הוא דקא מזהר ליה רחמנא ואתה את בריתי תשמור אתה וזרעך אחרך לדורותם אתה וזרעך אין איניש אחרינא לא אלא מעתה בני ישמעאל לחייבו ומשני כי ביצחק יקרא לך זרע וכו' מתקיף לה רב הושעיא אלא מעתה בני קטורה לא לחייבו האמר ר' יוסי בר אבין ואיתימא ר' יוסי בר חנינא את בריתי הפר לרבות בני קטורה ומזה למד הרמב"ם בפ"י מהלכות מלכים ה"ח דכל בני קטורה חייבין במילה אלא שהוסיף שם הרמב"ם והואיל ונתערבו היום בני ישמעאל בבני קטורה יתחייבו הכל במילה בשמיני ואין נהרגין עליה עכ"ל

ועיין **בשאגת אריה** סי' מ"ט ד"ה ועתה שיש לתמוה על דעת הרמב"ם דאפילו נימא שכל בני קטורה חייבין מעיקר הדין למול אכתי לא שייך לחייבם בזמן הזה לאחר שבא סנחריב ובלבל את כל העולם כמבואר בברכות כח. שכשבא גר עמוני לבית המדרש א"ל ר"ג אסור אתה לבוא בקהל א"ל ר"י וכי עמוני ומואב במקומן הן יושבין כבר עלה סנחריב מלך אשור ובלבל את האומות וכו' מיד התירוהו לבוא בקהל וכן פסק הרמב"ם בפ"ב מהלכות איסורי ביאה **ולכן העלה** בשאגת אריה דפשוט הוא שכעת כולן פטורין מלמול אפילו לדעת הרמב"ם דאזלין בתר רובא ורובם אינם בני קטורה

אמנם **בשו"ת נודע ביהודה** מהדו"ת סי' מ"ב מיישב את שיטת הרמב"ם דסבירא ליה **דלא אזלין** בתר רובא רק בישראל שנאמר בהם אחרי רבים להטות ופסוק זה קאי על בי"ד אבל בני נח שנהרגין אפילו בדיין אחד לא נאמר לגביהם אחרי רבים להטות לכן בכל ספק שיש להם צריכים לחוש אפילו למיעוטא ולכן שפיר פסק הרמב"ם דהאידינא אפשר לקבל גר עמוני דאנן סמכינן ארובא ומאידך שפיר פסק דכולם צריכים מילה דיש להם לחוש שמא הם מבני קטורה

ועיין **בשו"ת מהר"מ שיק** או"ח סי' קמ"ב שחולק עמ"ש בנודע ביהודה וסבירא ליה דגם בבני נח אזלין בתר רובא וכתב דיש להוכיח כן מהא דאמרו בסנהדרין נח. דעל כן יעזוב איש את אביו וכו' לר"א אתי לאחות אמו ולר"ע לאשת אביו ומוכח מזה דגם בבני נח אזלין בתר רובא דאם לא דלמא לאו אביו הוא

ומה שהקשה **השאגת אריה** על הרמב"ם אי אזלין בתר רובא למה חייבין במילה אינו קשה דהרמב"ם כתב כן רק באופן שבני קטורה נשארין במקומן ובני ישמעאל התערבו בהם דכיון דאיכא גבייהו חזקה דכאן נמצא כאן היה לכן יש לחייב כולם במילה מספק אבל פשיטא שלא עלה על דעת הרמב"ם שכל גוי בכל מקום בעולם מחוייב למול

מצד שני, כאמור רש"י סובר שרק בני קטורה שבזמן אברהם התחייבו במילה וכך כתב בהערה **באוצר הברית**:

כ"כ רש"י בסנהדרין נט: ד"ה לרבות בני קטורה וז"ל: אותם ששה לבדם ולא זרעם אבל אברהם נצטוו לכל הנולדים לו עכ"ל ועיין במשנה למלך פ"י מהלכות מלכים ה"ח דיש ראייה לשיטת רש"י מנדרים לא: דאמרו שם קונם שאני נהנה למולים אסור בערלי ישראל ומותר במולי נכרים ואם בני קטורה נצטוו על המילה היו צריכים לומר שאסור גם בערלי בני קטורה אמנם השאגת אריה הנ"ל דחה ראייה זו דאע"ג שנצטוו על החיתוך לא נצטוו על הפריעה ולכן נחשבים הם לערלים

תשובה ב':

לגבי השאלה אם בן קטורה יכול להיות מוהל:

באוצר הברית כתב:

בן קטורה: י"א שכשר למול ישראל לפי דעת הרמב"ם (מנחת חינוך וטעם המלך) וי"א שאף לשיטת הרמב"ם פסול (שאג"א סימן מ"ט⁸ - מפני שאינם מצויים בפריעה, וממילא אינם נחשבים נימולים)

2.

- א. מדוע קטן כשר למול?
ב. התחיל הקטן למול ובא גדול שיודע למול, האם מתווכחים להפסיק באמצע החיתוך, ושיגמור הגדול?

חלק א':

טור (יו"ד רסד): הכל כשרים למול אפי' עבד אשה וקטן

בית יוסף (שם): וקטן עדיף מעבד ואשה שהרי עתיד לבוא לכלל מצוה.

ביאור הגר"א כתב שקטן כשר למול, כיון שאין צריך לעשות את מעשה המילה לשמה: [ג] וקטן. שא"צ לשמה. שם בגמ':

ב"ח (שם): ומ"ש רבינו דקטן נמי כשר דיעבד פשוט הוא דאפילו לרב כשר דקטן בר מילה הוא וכ"כ הרמב"ם (שם) ומיהו בעינן דוקא דיודע לאמן ידיו דלא גרע משחיטה:

בקצות החושן כתב (סימן שפב) שעדיף שלא למנות קטן להיות מוהל, כיון שאינו בגדר שליחות:

והנה ראיתי במקצת מקומות שמכבדין לקטן במצוה זו. ובזה נלענ"ד דכי איתיה לאב למוהלו דמצותו עליו, דהא דמכבדו לאחר אינו אלא משום שליחות וכמ"ש בדרכי משה דשליח של אדם כמותו, וכיון דקטן אינו בתורת שליחות א"כ אינו נעשה מצות האב כלל, ואפילו היכא דאין האב יכול למוהלו מתקיים מצותו עכ"פ ע"י שליחות כמ"ש בדרכי משה, וא"כ אינו רשאי לכבד אלא לגדול דאיתיה בשליחות. והא דכתב בשו"ע יו"ד סימן רס"ד (סעיף א') הכל כשרין למול אפילו עבד ואשה וקטן, נראה דהיינו דאיתנהו במצות מילה שלא יצטרך לחזור ולהטיף דם ברית, דאם מל מי שאינו במצוה זו חייב לחזור ולהטיף ממנו דם ברית וכמ"ש הב"י ביו"ד שם (ד"ה ומ"ש רבינו בשם סמ"ג), או היכא דליתיה לאב, אבל כי איתיה לאב דמצוה זו עליו רמיא כדכתיב (בראשית כא, ד) וימל אברהם כו' וצריך לעשות שליח במקומו וקטן אינו בשליחות. ואפילו הגיע הקטן לכלל שנים לא מהני עד שידוע שהביא שערות ומשום דבמידי דאורייתא צריך בדיקה כגון בכתיבת ספר תורה ותפילין מזוזות וגיטין (עיין מג"א או"ח סימן ל"ט סק"א). ולכן ראוי ליזהר עכ"פ היכא דאיתיה לאב אף על גב שאינו יכול למול בעצמו שלא לכבד אלא לאיש הידוע בגדלות דאז מתקיים מצותו לפי מ"ש הרמ"א בדרכי משה ע"י שלוחו כמותו:

אם כן, לגבי השאלה מדוע קטן כשר למול, מצינו:

⁸ שו"ת שאגת אריה (ישנות) סימן מט: אלא שבזה י"ל דאע"ג דב"ק חייבין במילה היינו למול דוקא אבל לא לפרוע שהרי לא ניתנה פריעה לאברהם אבינו כדאמר בפרק הערל (דף עב) ופריעת מילה בהל"מ נאמרה כמ"ש התוספות שם הילכך דוקא לישראל נאמרה ולא לבני קטורה לפיכך ב"ק נמי ה"ל כערלים לגבי ישראל הואיל ואינן במצות פריעה ואילו לגבי ישראל תנן מל ולא פרע כאילו לא מל ואם עשה כן בשבת חייב חטאת דעביד חבורה שלא במקום מצוה כדאמר בפר"א דמילה (דף קלז) הילכך אינן בכלל ואתה את בריתי תשמור משום דכשניתנה תורה ונתחדשה הלכה דמל ולא פרע כאלו לא מל אינו קרוי אצל ישראל שמירת ברית א"כ מצוה נמי על הפריעה.

א. הקטן עתיד לבוא לכלל מצווה (ב"י)

ב. אין צורך במילה לשמה (גר"א)

חלק ב':

פתחי תשובה: (ג) ואם יש ישראל גדול - עיין **בתשובת בית יעקב** (הרב יעקב מצויזמיר) סימן ק"ד שכתב דאפילו אם התחילו אלו למול בעוד שלא היה שם גדול, וכשהתחילו למול בא גדול שיודע למול, מחוייבים להפסיק באמצע החיתוך ויגמור הגדול. וכתב עוד דכל הפסולים למול, אם לא גמרו החיתוך רק התחילו לחתוך וגומר הכשר למול- שפיר דמי, ע"ש:

וזו לשונו בבית יעקב:

"נראה דאפי' אם התחילו אלו למול בעוד שלא היה שם גדול, וכשהתחיל לימול בא גדול שיודע למול, מחוייבי' להפסיק באמצ' החיתוך ויגמור הגדול, וכמ"ש שם בגמ' דצפור' אתחל' ומשה גמרה"

3. האם אפשר לכבד שני מוהלים שאחד ימול ואחד יפרע, ואם ישנו הבדל בין יום חול לשבת?

באוצר הברית כתב:

מנהג כמה מדינות שעושים המילה ע"י שני מוהלים אחד מל והשני פורע ונחלקו הפוסקים אם מותר לעשות כן בשבת יש שכתבו שאסור לחלק המילה בין שנים בשבת כיון שהראשון לא יגמור את מעשה המצוה והריהו כחובל שלא לצורך

ובהערה כתב:

ב"י יו"ד סו"ס רס"ו, וכן פסק בשו"ע שם, ודייק כן ממה שאמרו שבת קל"ג מהלקטין את המילה בשבת מסירין את הציצין המעכבין ואם לא הילקט ענוש המוהל כרת. ופריך בגמרא ולימא להו אנא עביד פלגא דמצוה ואתון עבדיתו פלגא דמצוה, וכתב רש"י הואיל וכשהתחיל ברשות התחיל וכו' אמאי חייב נימא להו לכו וסיימו המלאכה ע"כ. ודייק הב"י מדברי רש"י דדוקא כרת ליכא אבל איסור מיהא איכא כיון שלא גמר המצוה

ובטעם האיסור האריך בשו"ת **שאגת אריה** סי' נ"ט והעלה דהאיסור הוא משום דבכל מילה כל זמן שלא פירש המוהל מן המילה הוי כולה מעשה אחד ונחשב כחילול אחד, אבל אם הפסיק ופירש מן המילה נחשב מעתה כמעשה חילול שני עי"ש הוכחותיו וא"כ כשמל ע"י שנים הרי משפירש הראשון אחר המילה עמד מעשהו ואח"כ כשמתחיל השני לפרוע הוי זה כמעשה חילול שני וכיון שאפשר למילה זו להתקיים ע"י חילול א' לא ניתנה לדחות ב' חילולין בפני מילה וכו' שם שיש לדון שאפילו איסור תורה יש בזה וכו' עי"ש וראה עוד באחרונים שהארכו בזה ראה מנורה הטהורה סי' של"א ועוד

והאחרונים כתבו לתלות יסוד מחלוקתם של המחבר והחולקים עליו בחקירה הידועה אם מילה הותרה בשבת לגמרי או שהיא רק דחוויה ראה לעיל סי' א' ס"ב ובהערות שם שהארכנו בזה:

דלהסוברים **הותרה** ואין כאן שום מעשה איסור שוב לא איכפת לן להרבות במוהלים כיון שכולם בהיתר עוסקים

אבל להסוברים שמילה רק **דחוויה** בשבת צריך למעט ככל האפשר באיסורים ולשיטתם יש לאסור גם מילה ע"י שנים בשבת מטעם זה גופא. אמנם בשאג"א שם כ' דאף אם נימא ששבת הותרה לגמרי אפ"ה צריך למעט באיסורים ככל האפשר ע"י ראיתו, וכ"כ בבהגר"א יו"ד סו"ס רס"ו ("מילה דמשמע דדחוויה היא")

עוד כתב באוצר הברית בהמשך דבריו:

ויש שכתבו שיש בזה גם איסור כרת, אך הרבה פוסקים כתבו להתיר זאת בשבת

ובהערה כתב:

ים של שלמה יבמות פרק ח' סימן ג'⁹ והוכיח כן משבת קל"ז דמל ולא פרע כאלו לא מל ונמצא שלא קיים שום מצוה בזה ומשו"ה אסור לאחד למול בלא לפרוע דחייב כרת, ולא דמי למה דאמרו בשבת שם מהלקטין את המילה דאמרו לימא ליה אנא עביד פלגא דמצוה וכו' אלמא דאין איסור באחד מל ואחד מתקן הציצין דשם איירי דגמר המילה אלא השאיר הציצין בזה שפיר התירו דעכ"פ חצי מצוה עביד במילתו אלא שלא גמרה, אבל **מל ולא פרע כאלו לא מל כלל ולא קיים שום מצוה ולכן חייב כרת** וראה בשו"ת פינות הבית סימן י"ט דבעיר ברעסלע נתייסד המנהג בימי הגאון ר"י פיק לא למול ע"י שנים על פי דברי הי"ש הנ"ל

אמנם **האחרונים השיגו** על דברי המהרש"ל הן על ראיתו מן הגמרא וביותר על יסודו שהמילה בלא פריעה אינה מצוה כלל, דודאי דאף דאינה מצוה גמורה **מ"מ פלגא דמצוה היא ודאי** ואכן כך כתב להדיא בלקט יושר עמ' ז"ל אמנם נראה דלא דמי נד"ד לההיא דמהלקטין דהתם פירש רש"י דהיינו ציצין המעכבים את המילה וא"כ אפילו מילה גופה לא עביד כהלכתה אבל המל כהלכתה אע"ג דלא פרע מ"מ מצוה אחת שלימה קא עביד וכו' עיש"ע הרי שכתב היפך סברת המהרש"ל

גם מצאנו **בראשונים** בענין ברכת המילה עובר לעשייתה שכתב **הרא"ש** שיברך לפני הפריעה דהוי עובר לעשייתה דהמל ולא פרע כאלו לא מל אמנם **בס' העיטור** כ' על זה ההיא דמל ולא פרע לאו דוקא דפריעה שירי מצוה היא ולא הוי עובר לעשייתה וכ"כ **בס' האשכול שם ובמאירי** (שבת קלב) ועוד וראה גם בצפע"נ מילה פ"א ה"א שחקר בזה וכו' בעוד אחרונים

וראה ס' הברית שהאריך בזה בס' רס"ו בביאור סי' י"ג ובכמה מקומות וראה עוד בנה לקמן סט"ו ובהערות שם מש"כ מהירושלמי ועוד.

עוד כתב באוצר הברית בהמשך דבריו:

אך הרבה פוסקים כתבו להתיר זאת בשבת

ובהערה כתב:

הב"י בבדק הבית שם הביא מארחות חיים ה' מילה אות ו' שכתב בשם ס' התרומה ז"ל ב' מוהלים בשבת אחד יכול למול ואחד יעשה הפריעה ואין שום איסור בראשון על החבורה כיון שהשני גומר המצוה וכו' ע"כ ובשו"ת אדמת קודש ח"ב סי' ז' כתב שהב"י חזר בו ממש"כ לאסור ולכן הביא את דברי ספר התרומה בבדק הבית וכ"כ בשו"ת הרשב"א ח"ז סי' תקל"ו בשם ס' התרומה

וגם **הרמ"א** בשו"ת סי' ע"ו אחר כל האריכות שהעלה להתיר ב' מוהלים בשבת כ' בסוף דבריו והרבה שנים אחר שכתבתי זה מצאתי בסוף ס' התרומה ישן שהיה כתוב בהדיא דשרי והביא ראיה וכו' כמו שכתבתי ע"כ וכ"כ בד"מ כאן ובהגהת רמ"א בשו"ע סוף סי' רס"ו ותורף דבריו של הרמ"א בתשובה שם שדחה ראית הב"י מהא דמהלקטין דשם דוקא יש מקום לאסור משום דלא נגמרה המצוה אבל **במקום שמפסיק על דעת שיגמרנה אחר והתנה לכך שרי** והביא ראיה מהא דעבודת הקרבנות

⁹ **ים של שלמה** מסכת יבמות פרק ח': ...לא הוי טעי רב כהנא לומר דאומן חייב כרת, לפי שלא גמר המצוה, וכן דרשו הגדולים ממגענצי, דשני מוהלים לא ימולו בשבת, ומעשה באחד שמל ולא פרע, והאחר פרע, והצריכו תשוב', עכ"ל מהרי"ב... מי שמל אדעת' שיפרע חבירו, וק"ו אדעתא דלא ליפרע כלל, חייב איסור כרת, לכן לא יהיו שני מוהלים בשבת, או ב"ט, אבל מי שמל, ושכח ציצין המעכבין, יכול לומר לחבירו שיגמור, ואין איסור בדבר.

בשבת שלא מצינו בשום מקום שהיו צריכים למעט העוסקים בו בשבת יותר מבחול אף שהיו הרבה כהנים וישראלים מתעסקים בו כמבואר סדר העבודה וכו' אע"פ שהיה די בכהן אחד אלא על כרחך שכל שהותר לעשות דבר זה בשבת אין צריך למעט בעוסקים עי"ש באורך והאחרונים פלפלו הרבה בדבריו ואכ"מ ועכ"פ לדינא הסכימו עמו רוב הפוסקים הב"ח ביו"ד שם הלבוש שם ט"ז שם סקי"א ש"ך שם סקי"ח שו"ת נוב"י מהדו"ת או"ח סי' ב"ב שו"ת חת"ס ח"ו סי' צ"ט שו"ת בשמים ראש סי' ל"ז שו"ת בנין ציון סי' פ"ט יוסף דעת סי' רס"ו שו"ת מהר"מ שיק או"ח סי' קמ"ר שו"ת אבני נזר או"ח סי' קנ"ח ויו"ד סי' של"ח שו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב סי' צ"ז אות ג שו"ת מחזה אברהם ס' נ"ה

עוד כתב באוצר הברית:

ויש שהוסיפו שאף יש להדר לכתחילה לעשות כן

ובהערה כתב:

כ"כ הרמ"א בתשובה שם דאפילו בלא סברתו הנ"ל דבכל מעשה שהתירה תורה בשבת אין צריך למעט באנשים לולי דמסתפינא אמינא דיותר טוב לעשותו ע"י שני מוהלים כדי שלא יעשה שום אחד מהם מלאכה שלימה והוי שנים שעשו מלאכה ביחד דפטורים אלא דבלא"ה בכל ענין שרי כיון דמילה דוחה שבת וכו' כנ"ל והשאגת אריה שם הרבה להשיג ולהקשות על דברי הרמ"א בזה דלא שייך כאן שנים שעשו כיון שגם במעשה הראשון לבדו איכא מלאכה גמורה אף שמצות מילה עדיין לא נשלמה וכן במעשה השני לבדו איכא מלאכה גמורה ויתחייב כל אחד ואחד וכו' וכן הקשו הרבה אחרונים ועיין חת"ס שו"ת ח"ו סי' צ"ט ובחי' שבת פראד"מ מש"כ לתרץ בזה וראה עוד במנורה הטהורה סי' של"א ועוד בהעמק שאלה להנצי"ב שאילתא י' אות ט כתב להדר לכתחילה ע"י שנים מטעם ברוב עם הדרת מלך עי"ש

עוד כתב באוצר הברית:

ולמעשה כתבו הפוסקים לחוש לדעת האוסרים ולא לחלק המילה בשבת לשני מוהלים (כ"כ הרמ"א בסו"ס רס"ו וט"ז וש"ך שם ועוד פוסקים)

אך כבר נהגו בהרבה מקומות לעשות המילה ע"י שנים בשבת

(כמש"כ הלבוש שכן נוהגים במקומו וכ"כ הנוב"י שכן נהגו במדינות פולין וכ"כ עוד פוסקים ובהערות לשו"ת הרמ"א של המהדיר הרב זיו סי' ע"ו הערה כתב ששמע בשם אביו שכך היה גם המנהג בירושלים)

ובמקום שנהגו נהגו ויש להם על מה שיסמוכו

(כ"כ בחכמ"א כלל קמ"ט נהגו ששני מוהלין מלין בשבת אע"ג דיש מחמירים וכ"כ בס' אות שלום סי' רס"ו סקי"ג)

אך מכל מקום יש שכתבו שעל כל פנים המציצה לא יעשה אדם אחר כי אם אחד משני המוהלים

(חכמ"א כלל קמ"ט זכור לאברהם (אלקלעי) ח"א ערך מילה ועוד וכן צידד לכתחילה בכוה"ב רס"ו מק"מ והביא שם מס' קנאת סופרים (להגרש"ק) תשובה י' דבמקום שיש מנהג ששלישי מוצץ אין לשנות משום הוצאת לעז על הראשונים רק בשתוקה יראה האב לכבד רק שנים ע"כ.

ויש שהקילו אף בזה

(בשו"ת שו"מ מהדו"ב סי' ז' דחה דברי החכמ"א ומתיר וכן דעת המחנה חיים ח"ג סי' כ"ז וכ"מ בישועות יעקב או"ח סי' של"א וכ"כ במלחמת ארי סי' רס"ו עי"ש מילתא בטעמא ובליקוטי רימ"א שבס' ברית אבות פרק י' אות ל' הביא בשם ספר יסוד יצחק סודות על מצית מילה שכתב בפשיטות שמותר להיות ג' מוהלים בשבת והביא ראיה ממדרש עיש"ד)

מהו השיעור של שתיה בכוס של ברכה? ומדוע?

4.

באוצר הברית כתב:

בט"ז סימן רס"ה סק"י הביא דא"צ לשתות מלא לוגמיו כמו בכל כוס של ברכה ושכ"כ הב"י בשם הרשב"א

(הט"ז: לתינוק הנימול¹⁰ - משמע דאין צריך כאן כדי שיעור כוס של ברכה דהיינו מלא לוגמיו וכ"כ ב"י בסי' זה לעיל בשם הרשב"א ז"ל: ששאלת כמה שיעור טעימה גבי מקדש בעינן מלא לוגמיו הכא גבי שאר ברכות לא בעינן מלא לוגמיו עכ"ל.

וקשה דהא איתא בא"ח סי' ק"ץ דכל דבר שצריך כוס צריך לשתות מלא לוגמיו וי"ל דהיינו מה שצריך כוס מדברי הגמ' משא"כ כאן שאינו אלא מצד שאין אומרים שירה אלא על היין כמ"ש ב"י בשם המרדכי ועל כיוצא בזה אמר הרשב"א)

וטעם הדבר כיון שאין הכוס מדינא דגמ' אלא מצד שאין אומרים שירה אלא על היין אולם בחכמת אדם כלל קמ"ט סכ"ו כתב הנכון שהסנדק או השמש ישתה כולו או מלא לוגמיו כדין כל דבר שטעון כוס וכן היא דעת הראשון לציון לבעל אוה"ח הק' בהגהות לסי' רס"ה

בתשעה באב – האם מברכים על כוס? ולמנהג שמברכים גם על הדס במילה, האם מברכים על ההדס? 5.

השו"ע (רס"ה סעיף ד) פסק שבתשעה באב: א. לא מברכים על הכוס ב. אין מברכים על הדס במילה וכל שכן שלא מביאים להריח בו:

...ביום הכיפורים ובד' צומות, לא יברך על הכוס (טור בשם בעל העיטור וע"פ); מיהו בג' צומות מהם, שהיולדת אינה מתענה, יכול לברך על הכוס ותטעום ממנו היולדת, אם היא שומעת הברכה ומתכוונת שלא להפסיק בדברים בין שמיעת הברכה לשתית הכוס. אבל ביום הכיפורים ובתשעה באב, שאין היולדת יכולה לשתות, אין מברכין על הכוס. ובתשעה באב, אסא נמי לא מיייתין מטעמא שאין מברכין על הבשמים במוצאי שבת שחל בו תשעה באב. הגה: וי"א דמברך אכוס בכל תעניות ונותנים הברכה לתינוקות קטנים (תוספות בכל מערבין ומרדכי דיומא וכן פסק בטור א"ח סימן תקנ"ט), וכן נוהגין. וביום כפורים נוהגין ליתן לתינוק הנימול, כמו שנתבאר באו"ח סימן תרכ"א. וי"א דאף בלא תענית יוצאים בזה (כל בו), אבל אין נוהגין כן אלא הסנדק שותה כשאינו תענית.

באוצר הברית כתב:

מברכים על היין ונותנים לקטנים שיטעמו, ואם היולדת אינה מתענית ונמצאת שם, המברך יתכוין להוציאה והיא תקשיב היטב לברכה ותתכוין לצאת בה ותשתה וצריכה ליזהר שלא להפסיק בדברים

¹⁰ רמ"א ביורה דעה הלכות מילה סימן רס"ה: ד. וביום כפורים נוהגין ליתן לתינוק הנימול,

בין הברכה לשתייה. בד"א כשלא עברו עליה ל' יום מהלידה אבל כשהברית נדחתה וכבר עברו ל' יום אסור לה לשתות מהיין אף אם אינה מתענית מחמת חליה הנמשך.

לעומת מה שהשולחן ערוך פסק ביורה דעה שאין לברך על הכוס, אף שהיולדת מצויה, באורח חיים, השו"ע פסק שיש לברך והיולדת תשתה מיד (סימן תקנט סעיף ז):

אם יש תינוק למול... ומברכים ברכת המילה בלא בשמים. ואם היולדת מצויה במקום המילה, יברך על הכוס ותשתה ממנו היולדת; והוא שתשמע הברכה ולא תפסיק בדברים בין שמיעת הברכה לשתית הכוס; ואם אינה שם, יברך על הכוס ויטעים לתינוקות.

משנה ברורה ס"ק כז: בלא בשמים - אף שתמיד ג"כ אין מביאין בשמים למילה מ"מ צריך להשיענום דכהיום ג"כ אין מביאין, ולאפוקי מדעת הגאונים שסוברין דהיום אין מביאין כוס לברכה אפי' ליתן לתינוק אלא מביאין בשמים במקום כוס לברכה קמ"ל- דלא, דבט"ב צריך למעט תענוג בכל מה דאפשר:

בשערי תשובה סימן תקנט ס"ק [ו*] הביא גם הוא שיש סתירה בדברי השו"ע: [ו*] ותשתה ממנו היולדת כו' - עיין בדברי יוסף סי' יוד ליישב מיו"ד סי' רס"ה:

פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן תקנו (א) על הבשמים. עיין מג"א. וביוורה דעה רס"ה בש"ך אות י"ב. ובהמחבר שם משמע דאסור, וצ"ע.

עוד כתב באוצר הברית:

יש שכתבו דאלו הנוהגים להביא בשמים בשעת המילה ולברך עליהם מ"מ בט"ב לא יביאו

שו"ע או"ח סי' תקנ"ט ס"ז, ויו"ד סי' רס"ה ס"ד והוא מדברי המרדכי שהובאו בב"י ועוד ראשונים אבודרהם וארחות חיים ומטה משה ועוד וכ"כ הלבוש ביו"ד שם וכן הסכימו בנהר שלום סי' תקנ"ו סק"א ועוד אחרונים הובאו בכף החיים תקנ"ו סק"ד וראה בשער הציון שם סק"א

וי"א דמותרים אף בט"ב

ש"ך יו"ד סי' רס"ה סקי"ב ומג"א או"ח סי' תקנ"ו סק"א וע"ע שם בשערי תשובה

ש"ך על שולחן ערוך סימן רסה סעיף ד ס"ק יב: מטעמ' דאין מברכין על הבשמים כו' - כלומר מטעם שאין מברכין על הבשמים בט' באב שחל להיות במוצאי שבת וכמו דנתבאר בא"ח בסי' תקנ"ו והיינו דריח תענוג הוא וה"ה הכא דאסור להריח במקום שנוהגין ליטול הדס ולהריח בשעת מעלה כדלעיל סעיף א' זהו דעת המחבר אבל **אינו מוכרח** דנראה דהתם היינו טעמא משום שהנשמה יתרה הלכה במ"ש ונתקן ברכת הבשמים לתענוג להשיב נפשו אבל שיהא אסור בכל ט"ב להריח בבשמים זה לא שמענו:

מגן אברהם סימן תקנו א (פמ"ג) (מחה"ש) על הבשמים - אף על גב דמותר להריח ביום התענית דהא אפי' טעימה יש מתירין כמ"ש סי' תקס"ז דאינו אסור רק אכילה ושתייה מ"מ כיון דהבשמים באין במ"ש לתענוג להשיב נפש יתירה אין נכון לעשות כן בט"ב וכ"כ בש"כ ביו"ד סי' רס"ה דלא כמ"ש שם בש"ע ועמ"ש לענין יה"כ:

מחצית השקל אורח חיים סימן תקנו ס"ק א: אף על גב דבי"כ וט"ב טעימה לכ"ע אסורה מכל מקום להריח עכ"פ יהיה מותר:

שערי תשובה סימן תקנו: ...וע"ש **בגן המלך** שחולק על שכנה"ג שמתיר להריח בט"ב והוא כתב שאסור משום תענוג כו' וממ"ש המג"א בשם הלבוש משמע דוקא במ"ש אסור דהוי תענוג להשיב נפש יתירה אבל בשאר ימים- לא ע"ש:

מי קודם להתפלל לפני העמוד אבל או מוחל?

6.

ראשית יש להקדים דברים לגבי מעלת המוהל, **שהרמ"א** הביא את המנהג (רסה, יא) שהמוהל מתפלל כש"צ ביום המילה, כיון שנאמר "רוממות א-ל בגרונום..." המטה משה כתב שהמוהל הוא ככהן המקריב, ועל כן ראוי לו ולציבור שהוא יהיה הש"צ. "מילה" זה מוהל יורד לפני התיבה.

הש"ך (ס"ק כג) כתב שעיקר הטעם שמוהל ראוי להתפלל כש"ץ, הוא משום שהוא עוסק במצווה. **המהר"ם מינץ** יצא נגד מנהג זה שמוהל מתפלל כש"צ ביום המילה, וכתב שאין זה נכון, ורק הדרשנים המציאו זאת. גם **בערוה"ש** שלל מנהג זה, וכתב שאין המנהג שהמוהל יהיה ש"ץ- בארץ ישראל ובמקומו. ממילא כתב **המהר"ם מינץ שהאבל קודם למוהל**, כיון שלמוהל אין עניין להתפלל ע"פ דבריו לעיל, ואילו לאבל יש עניין גדול להיות ש"ץ, אולם גם **המהר"ם הודה** שאם יש מנהג שונה, יש ללכת ע"פ המנהג. **הש"ך הסכים** עם **המהר"ם**.

עם זאת **בספר המנהגים לר"א טירנא** וכן **המנהג באמשטרדם שהמוהל קודם** לאבל.

בשו"ת **כנסת יחזקאל** (מ"ד) חילק:

א. **אם האבל הוא ת"ח**- האבל קודם והרי הוא מתפלל כש"צ בכל התפילה

ב. **אם האבל אינו ת"ח**- יש לחלק את התפילה, כך שאחד יתפלל עד 'למנצח' והשני ימשיך משם.

ברית אבות כתב שהטעם לכך שהמוהל דוחה את האבל, משום שע"י המילה זה נחשב קצת כעין יום טוב לכל הקהילה, ואין אומרים תחינה, וממילא אין לאבל להתפלל כש"ץ. עוד הוסיף וחדש, שאם המוהל בעצמו אבל, אזי אף בשבת ויו"ט הוא רשאי להתפלל, כי ביום המילה הוא יו"ט שלו.

נמצא שהקודם:

א. **מהר"ם מינץ וש"ך**- האבל

ב. **כנסת יחזקאל**- כשהאבל הוא ת"ח (אם לא- מתחלקים ביניהם בתפילה)

ג. **ספר המנהגים לר"א טירנא** וכן **המנהג באמשטרדם**- המוהל

גירות

מה הטעם שאין מטבילים גר בשבת?

1.

רמב"ם (איסורי ביאה יג, ו): גר שמל ולא טבל או טבל ולא מל אינו גר עד שימול ויטבול, וצריך לטבול בפני שלשה והואיל והדבר צריך ב"ד אין מטבילין אותו בשבת ולא ב"ט ולא בלילה ואם הטבילוהו ה"ז גר.

השו"ע פסק (רסח, ד): הואיל וטבילת גר צריך בית דין של ג', אין מטבילין אותו בשבת ולא ב"ט ולא בלילה. ואם טבל, הרי זה גר.

במשנת הגר פסק:

אין מטבילין גר בשבת ויום טוב ויש שהקלו בזה"ז, אכן אם עבר וטבל עלתה לו טבילה בדיעבד

הטעם לכך שגר צריך בית דין לגיורו, הוא משום שהגמרא אומרת (יבמות דף מו עמוד ב): אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן: גר צריך ג', משפט כתיב ביה. ואומר שם רש"י: משפט כתיב ביה - משפט אחד יהיה לכם ולגר (במדבר טו)¹¹ ואין משפט פחות מג'.

הכסף משנה תמה מדוע הרמב"ם הביא את הטעם שאין מטבילים גר בשבת, כיון שהוא צריך בית דין, ולא את מה שהגמרא שם ביבמות אומרת שהטעם שאין מטבילים גר בשבת הוא משום שזה נחשב כתיקון האדם בשבת:

כסף משנה (איסורי ביאה יג, ו):

גר שמל ולא טבל וכו'. מ"ש שאין מטבילין אותו בשבת פשוט בפרק החולץ דלמ"ד אינו גר עד שימול ויטבול אין מטבילין אותו בשבת ואף על גב דבגמרא יהיב טעמא משום דתיקוני גברא בשבתא לא מתקנינן, לא כתבו רבינו משום דמשמע ליה דה"ט לאו דסמכא הוא דהא לענין טומאה שרי משום דמיחזי כמיקר ואף על גב דהכא צריכים ת"ח לעמוד עליו מ"מ מידי מיחזי כמיקר לא נפיק אלא עיקר טעמא משום דאין דנין בשבת וגר משפט כתיב ביה:

כלומר, מצינו 2 טעמים מדוע אין להטביל גר בשבת:

א. **עשיית דין**- נראה כעשיית דין, ואין עושים דין בשבת- ע"פ הרמב"ם (כס"מ) זה הטעם הנכון

ב. **תיקון האדם**- נראה כתיקון האדם, ואין לעשות כן בשבת (כס"מ ברמב"ם: אין זה הטעם העיקרי, שהרי מותר לאדם לטבול לטומאתו כי הוא נראה כמיקר)

במשנת הגר העיר: יש שהקלו ע"פ דברי הרמב"ם אלו לקבל גרים בשבת במקום שלא נהגו לכתוב את מעשה הגרות, דכיון שכל החשש בעשיית דין בשבת הוא שמא יבוא לכתוב, כאן שאין חשש כזה הדבר מותר.

במשנת הגר הביא שיש מקילים בדבר ומתירים להטביל גר בשבת:

סמ"ג לאוין קטז בשם בה"ג, ובטעמו פי' הב"ח דהנה מסוגית הגמ' בביצה שם נראה דהטעם משום דנראה כמתקן, ולמסקנא שרינן דאדם נראה כמיקר, וכבר הקשו התוס' מפני מה לא התירו מחמת כן בגר, ותי' דבגר שעומדים עליו ג' ת"ח נראה טפי כמתקן

ובביאור שיטת בה"ג דפליג, פירש דלדינא לא נקטינן כרבי יוסי בהכי, וכשם שהתירו טבילת ישראל לטומאתו משום דנראה כמיקר כך יש להתיר טבילת הגר לגרותו, וע"ע ש"ך ס"ק יג ובירושלמי עירובין פ"ד ה"ה איתא גר שטבל לאחר שהאיר המזרח בשבת

אכן, אם עבר וטבל בשבת- בדיעבד הטבילה כשרה.

ובטעם הדבר שהטבילה בדיעבד כשרה בשבת, מצינו ב' דרכים בדברי האחרונים:

א. **גמר דין כשר בלילה**- במגיד משנה שם כתב דהטבילה דינה כגמר דין וקיי"ל שאף שאין בי"ד עושים דין בשבת ובלילה מ"מ גמר הדין נעשה גם בזמנים אלו דעיקר הקפידא היא על תחילת הדין ולא על סופו

ב. **אין טובלים בשבת מחשש כתיבה**- טעם נוסף כתבו האחרונים ע"פ המבואר בחו"מ שם דבית דין שעברו ודנו בשבת דינם דין דכיון שמעיקר הדין אין לחלק בין שבת לחול וכל הסיבה לכך שלא

¹¹ במדבר פרק טו (טז) תורה אחת ומשפט אחד יהיה לכם ולגר הגר אתכם:

דנים בשבת היא רק משום דחיישינן שיבוא לכתוב אין הדבר מעכב בדיעבד וא"כ הוא הדין גר שעבר וטבל בשבת טבילתו מועילה לו בדיעבד

בשו"ת טוב טעם ודעת יו"ד סי' קיא כתב דכיון שהיתה מילתו ביום ו' אף שטבילתו היתה בלילה אין הדבר מעכב בחלות הגרות, וממילא הטבילה בשבת כשרה, ורק אם היו מילתו וטבילתו שתיהן בלילה או בשבת מעכב הדבר לשיטת הרי"ף וסיעתו.

הצפנת פענח על הרמב"ם (איסו"ב יג,ו) כתב שהלכה זו שלא לקבל גרים בשבת נאמרה רק בארץ ישראל, ולא בחו"ל (כיון שרק בארץ ישראל הגיור מבחינת בית הדין הוא בגדר פעולה, אך בחו"ל זה רק בגדר דין), אמנם מסתימת דברי הפוסקים שלא הזכירו חילוק זה מוכח שלא סברו לחלק כן.

2.

שני אחים תאומים שהיתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה.

א. מה יהיה דינן לאיסור משום אשת אחיו?

ב. האם חולצים ומיבמים? נמק!

חלק א':

תלמוד בבלי מסכת יבמות דף צז עמוד ב: היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה - לא חולצין ולא מייבמין, אבל חייבין משום אשת אח.

רש"י מסכת יבמות דף צז עמוד ב: ואין חייבין משום אשת אח - אפי' קידשו לאחר שנתגיירו דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי הלכך אין לו אחוה ואפילו מן האם.

אף שגם במקרה זה, אין הם נחשבים כאחים מן האב, מ"מ הם נחשבים כאחים מן האם, משום שכל שלידתו בקדושה (לאחר שהתגיירה אימו), אין את ההלכה של "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי" שייכת בו, וממילא הם נחשבים מן התורה כאחים מן האם.

טור יורה דעה הלכות גרים סימן רסט: "הגיורת שנתגיירו בניה עמה לא חולצין ולא מייבמין אפי' הם תאומים אפי' היה לידתן בקדושה כיון שאין הורתן בקדושה אבל חייבים משום אשת אח".

בית יוסף יורה דעה סימן רסט ד (א): ודע דתניא בגמרא (שם) היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה חייבים משום אשת אח ופירש רש"י חייבים כרת משום אשת אח מן האם שהרי היא כישראלית שילדה בנים:

השולחן ערוך פסק (סימן רסט סעיף ד): "שני אחים תאומים שהיתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה, חייבים משום אשת אח"

יש להעיר שלדעת הש"ך ברמב"ם, אם לא מדובר באחים תאומים, אזי אף אם מדובר שהייתה לידה בקדושה, גם כן הם נחשבים כקטן שנולד'.

חלק ב':

יבמות דף צז עמוד ב: היתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה - לא חולצין ולא מייבמין, אבל חייבין משום אשת אח.

טור (רסט): "הגירות שנתגיירו בניה עמה לא חולצין ולא מייבמין אפי' הם תאומים אפי' היה לידתן בקדושה כיון שאין הורתן בקדושה"

את הנימוק לדבר מצאנו בש"ך:

ש"ך יורה דעה סימן רסט ס"ק ז: אבל לא חולצין כו' - שמן התורה אינם אחים אלא מן האם ולא מן האב אף על פי שהם תאומים הרי נזרעו שלא בקדושה ואין כאן אבות ולענין חליצה ויבום אחין מן האב בעינן כמו שנתבאר בא"ע סי' קנ"ו אבל אם היתה הורתן ולידתן בקדושה הרי הן כישראל גמור לכל דבר וכ"כ הטור ופשוט הוא:

מדרש תנאים לדברים פרק כה פסוק ה: כי ישבו אחים באחים מן האב הכת' מדבר אתה אומר כן או אינו מדבר אלא באחים מן האם הרי אתה דן נאמר כן אחים ונאמר להלן (ברא' מב לב¹²) אחים מה להלן באחים מן האב הכת' מדבר אף כן באחים מן האב הכת' מדבר:

ר' יצחק אומ' אינו צריך והלא כבר נאמר והיה הבכור אשר תלד וכי מה שתלד בכור הוא אלא מופנה להקיש אדין מגזירה שוה נאמר כאן בכור ונאמר להלן (כא טו) בכור מה בכור שנ' להלן באחים מן האב הכת' מדבר אף בכור שנ' כאן באחים מן האב הכת' מדבר:

תרגום יונתן דברים פרשת כי תצא פרק כה פסוק (ה) כד דִּיִּרִין בְּעֵלְמָא הֲדִין שְׁעָה חֲדָא אחין מן אבא דְּמִיִּחְדִּין בְּאַחְסִנְתָּא לָא תְהוּי אֶתְתּוּ שְׂכִיבָא הֶפְקָרָא בְּשׁוּקָא לְגַבְרָא חִילוּנְאִי יְבָמָה יִיעוּל עֲלֵהּ וְיִסְבִּינָה לִיהָ לְאִינְתוּ וְיִבֵּם יִתְהָ:

3. באלו מקרים יכול מי שגירו אותו בקטנותו למחות משהגדיל, פרט!

טור (רסח): נכרי קטן אם יש לו אב יכול לגייר אותו ואם אין לו אב ובא להתגייר ב"ד מגיירין אותו שזכות הוא לו וזכין לאדם בלא ידיעתו ולא שנא קטן שגיירו אביו או גיירוהו ב"ד יכול למחות משהגדיל ואין דינו כישראל מומר אלא כנכרי גמור בד"א כשלא נהג מנהג יהדות משהגדיל אבל נהג מנהג יהדות משהגדיל שוב אינו יכול למחות ואם חזר בו דינו כישראל מומר

שו"ע (שם, ז): עובד כוכבים קטן, אם יש לו אב יכול לגייר אותו. ואם אין לו אב, ובא להתגייר או אמו מביאתו להתגייר, בית דין מגיירין אותו, שזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו. בין קטן שגיירו אביו בין שגיירוהו ב"ד, יכול למחות משהגדיל ואין דינו כישראל מומר אלא כעובד כוכבים.

סעיף ח

בד"א, כשלא נהג מנהג יהדות משהגדיל, אבל נהג מנהג יהדות משהגדיל שוב אינו יכול למחות.

ש"ך ס"ק יז יכול למחות משהגדיל - והר"נ כ' דנהי דמחאת קטנים לאו מחאה היא לענין שאם נתרצה אח"כ אין מחאתו כלום אפ"ה מהני לענין דלאחר שהגדיל אם עמד במחאתו מהני וכ"כ בהגהת דרישה:

פתחי תשובה ס"ק ח: יכול למחות משהגדיל - עיין בספר תפארת למשה שכתב דאם היתה הורתן שלא בקדושה ולידתו בקדושה כגון שנתגיירה עובדת כוכבים מעוברת אינו יכול למחות ע"ש באורך

¹² בראשית פרק מב פסוק לב: שְׁנַיִם עֶשֶׂר אָנְחָנוּ אֲחִים בְּנֵי אָבִינוּ הָאֶחָד אֵינָנוּ וְהַקָּטָן הַיּוֹם אֶת אָבִינוּ בְּאָרֶץ כְּנָעַן:

[ובתשובת ח"ס סימן רנ"ג העלה דאפילו גם לידתו שלא בקדושה כל שנתגיירו עמו אחד מאבותיו אינו יכול למחות, מאחר שדעת הרי"ף פרק החולץ דלעולם אינו יכול למחות אפילו גיירוהו ב"ד ובה"ג שכל דבריו דברי קבלה פסק עכ"פ בהביאוהו אבותיו אפילו לא נתגיירו עמו אינו יכול למחות וקרוב לודאי שגם דעת הרמב"ם הוא כן ובשיטה מקובצת הביא רבים מהפוסקים דפסקו דעכ"פ בנתגיירו עמו אינו יכול למחות ובהרא"ש פ"ק דכתובות לא מצינו שחולק להדיא על זה א"כ אין ספק דהכי הלכתא.

וכתב עוד היכא דיכול למחות ודאי דמיעקר עקר הגירות למפרע והיין הנשאר שנגע בו קודם מחאתו הוא ככל מגע עובד כוכבים קטן ביין שלנו ואם בא על בת ישראל בהיותו בן ט' נפסלה מהכהונה כו' אך אנו אין צריכין לחוש לזה כלל שמא ימחה ולכן מברכין בשעת טבילה ומניחין אותו ליגע ביין או להנשא לאיש או לישא ישראלית כו' עש"ב]:

במשנת הגר כתב:

יש ללמד את הגר בעת הגיעו לשנת י"ג ויום אחד שרשאי הוא למחות בגרותו¹³ ויש חולקים¹⁴. הים של שלמה¹⁵ פסק שאם לא ידע הקטן שנתגייר בקטנותו וסבור הוא שישראל היה מעולם יש להודיעו על כך ואם נודע לו הדבר אחר שנים מרובות יכול הוא למחות בעת שנודע לו הדבר

¹³ כן נראה מדברי הרשב"א הו"ד בשטמ"ק כתובות יא ע"א דכתב בשם תוס' דעד דמודיעים אותו מתן שכון של מצוות אינו גר גמור וכ"כ כתבו להלכה באגרות משה יו"ד ח"א סי' קמא ובשו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' צט וזאת משני טעמים

א: צריך הוא לגלות דעתו דניחא ליה בגרות זו שנעשתה בקטנותו שהרי אם כלפי שמיא גליא שרצונו לפרוק עולה מעל צוארו ואין חשקו ורצונו להמנות על כלל ישראל אלא שאינו מודע לכך שבידו הדבר מסור אפשר שדי בכך כדי לבטל גרותו דסוף סוף כלפי שמיא גליא שאינו חפץ בגרות ונמצא שנכרי גמור הוא לכל דבר ואין אנו יודעים מכך

ב: לשיטת התוס' בסנהדרין סח ע"ב דין קבלת מצוות בגרותו של קטן מתקיימת ע"י שמקבל עליו עול זה בעת הגיעו למצוות עיי"ש שפי' כי מה שבי"ד זוכים גרות לקטן אף שאינו מקבל עליו עול מצוות תקנה מיוחדת היא לימי קטנותו מיהו לכשיגדיל דינו כשאר גרים שאין כל תוקף לגרותו בלא שיקבל עליו עול מצוות **וסברי שמה שמגלה דעתו שאינו מוחה בגרותו נחשב לו כקבלת מצוות ולדבריהם אלו ודאי עליו להיות מודע להשלכות שיש ממעשיו על חלות גרותו מכאן ולהבא שכן בניהוגיו עתה כשאר ישראל בשמירת המצוות פועל הוא את עצם חלות הגרות מכאן ולהבא**

¹⁴ שו"ת שבט הלוי ח"ה סי' קנ וח"י סי' קמד ושו"ת תשובות והנהגות ח"ד סי' רלא ח"ה סי' רצט ומ"מ במקרה זה לכשיוודע לו על כך יוכל למחות אפי' אחר כמה שנים וכדלהלן ומה שהוכיחו האחרונים מדברי הרשב"א הנ"ל שצריך להודיעו כתב בשבט הלוי שם לפרש שהמדובר הוא בגר היודע שהוא גר ואינו מקפיד על שמירת המצוות אלא שאינו יודע ממתן שכר המצוות ועונשיהן דבזה היתה כוונת דברי הרשב"א לומר שהנהגתו זו אינה מהווה מחאה אא"כ נודיעו מעונשי התורה ומתן שכרה ומ"מ גם אינה גרות גמורה דסו"ס יודע הוא שנתגייר וכל הנהגותיו מורות שאינו חפץ בכך ומשום כך חייבים להודיעו אבל אם מקפיד על שמירת המצוות כדן ישראל גמור הוא ואין צריך להודיעו

בשו"ת תשובות והנהגות שם עורר לדון דבגר קטן המאומץ אצל ישראל ואין לו קרוב ומודע מלבדם אפשר שאף אם יודיעוהו שיכול למחות ויקבל עליו עול מצוות כדן יוכל למחות אחר כמה שנים ולטעון שהסיבה לכך שלא מחה בעת הגיעו לגדלות היא מפני שחשש שיוציאוהו מביתו ויוותר לבדו בלא מקום ראוי לדור בו וכל קבלתו היתה מן השפה ולחוץ ומשום כך הורה שיאמרו לו אביו ואמו המאמצים שבדעתם להתיר לו לדור בביתם כמימים ימימה גם אם לא יקבל עליו עול מצוות

¹⁵ **ים של שלמה מסכת כתובות פרק א סימן לה:** ונראה, הא דהגדילו אין יכולים למחות, היינו שנודע להם שגיירו אותם הבית דין, או אביהם, אבל אם היה קטנים מאד, ולא זכרו דבר ממה שגיירו, ואחר כך כשהגדילו נודע להם הדבר, יכולים למחות, אף אחר שנהגו דת יהודית כמה שנים, כל זמן שלא ידעו מגירות.

יש אומרים (ב"י) שגר שנתגייר מדעת אביו אינו רשאי למחות

יש אומרים (רמב"ן במלחמות בדעת הרי"ף) להיפך שרק גר זה רשאי למחות ואילו זה שנתגייר מדעת ב"ד אינו רשאי למחות ויש הסוברים שכל גר קטן רשאי למחות בין אם נתגייר מדעת אביו ובין אם נתגייר מדעת ב"ד

מצינו אם כן שניתן למחות בקטן:

- א. ע"פ השו"ע - קטן שהגדיל ואומר שהוא לא רוצה להיות יהודי, אם לא נהג מנהג יהדות משהגדיל
- ב. ע"פ תשובות והנהגות (בהערה), קטן מאומץ שלא אמר שהוא רוצה לבטל את הגירות רק בגלל שפחד שיסלקו אותו מהבית
- ג. קטן שנתגייר בקטנותו וסבור הוא שישראל היה מעולם, אם נודע לו הדבר אחר שנים מרובות יכול הוא למחות בעת שנודע לו הדבר
- ד. ע"פ הרמב"ן במלחמות בדעת הרי"ף - רק גר קטן שנתגייר על דעת אביו רשאי למחות משהגדיל, ויש סוברים כשנתגייר ע"ד ב"ד, ו"א שבכל מקרה יכול למחות

4. גר שאביו מישראל: האם יכול להיות דין בדיני ממונות? ולהיות זיין בחליצה?

טור (סימן רסט):

ולענין דין, גר פסול לדון דיני נפשות, אבל בדיני ממונות דן אפי' ישראל. בד"א בלא כפייה שמקבלו עליו לדון, אבל ע"י כפייה פסול לדון ישראל עד שתהא אמו מישראל. אבל את חבירו גר כשר לדון, אפי' בכפייה.

מצינו אם כן בטור:

א. בדיני ממונות בלי כפייה - כשר לדון ישראל (היינו שהישראל מסכים שהגר ידון אותו)

ב. בדיני ממונות עם כפייה -

1. כשאימא שלו ישראלית - כשר לדון ישראל

2. כשאימא שלו גויה - פסול לדון ישראל

בית יוסף הביא את מקור הדברים בגמרא:

בפרק מצות חליצה (יבמות קא: קב.) אמר רבא גר דן את חבירו דבר תורה, דכתיב (דברים יז טו) שום תשים עליך מלך, עליך הוא דבעינן מקרב אחיך, אבל גר דן את חבירו [גר]. ואם היתה אמו מישראל דן אפילו ישראל

ולענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל

וכתב הרא"ש (סי' ב): פירש רש"י (קב. ד"ה גר) הא דאין גר דן ישראל היינו דיני נפשות אבל דיני ממונות דן.

ולא נהירא, כיון דדריש ליה מקרא וכו' אלא בדיני ממונות איירי והא דאמרין בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין לו:) הכל כשרים לדון [דיני ממונות] לאתוויי גר לדון גר חבירו קאמר

גר שרוצה	ישראל דיני	גר דיני	ישראל דיני	ישראל דיני	"הכל כשרים"
----------	------------	---------	------------	------------	-------------

לדון- נפשות	נפשות	נפשות	ממונות	ממונות- בלא כפייה	לדון דיני ממונות"
רש"י	פסול	כשר (דבר תורה)	כשר	כשר	גר דן ישראל
רא"ש, רי"ף, רמב"ם, תוס'	פסול	פסול	פסול	כשר ¹⁶	גר דן גר חבירו

כן פסק הרמב"ם כרא"ש, (סנהדרין יא, יא):

הכל כשרים לדון דיני ממונות אפילו גר והוא שתהיה אמו מישראל, וגר דן את חבירו הגר אף על פי שאין אמו מישראל וכן הממזר והסומא באחת מעיניו כשר לדון דיני ממונות, אבל בדיני נפשות אין דנין אותן אלא כהנים ליום וישראלים המשיאין לכהונה ולא יהיה אחד מהן סומא אפילו באחת מעיניו כמו שביארנו.

כן פסקו התוספות במסכת יבמות דף מה עמוד ב:

...וא"ת דהכא משמע דגר שאין אמו מישראל אין כשר לדון ובפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לו: ושם) תנן הכל כשרים לדון ופריך תנינא [ומשני] חדא לאתויי גר וחדא לאתויי ממזר משמע דגר אף על פי שאין אמו מישראל אלא שנתגייר בעצמו דכשר לדון דקרינן ליה בא מטיפה פסולה דקאמר התם אבל גר מטיפה פסולה לא וי"ל דהתם מיירי לדון גר חבירו כדאמר בפ' מצות חליצה (לקמן דף קב. ושם) גר דן את חבירו דבר תורה ואם היתה אמו מישראל דן אפילו ישראל

השו"ע (רסט, יא) כרא"ש ודעימיה:

לענין דין, גר כשר לדון דיני ממונות, והוא שתהא אמו מישראל. אבל אם אין אמו מישראל, פסול לדון את ישראל, אבל לחבירו גר דן. ולחליצה, פסול, אפילו לחליצת גרים, עד שיהא אביו ואמו מישראל.

הש"ך ס"ק יד הביא שכן פסק השו"ע בחו"מ:

שו"ע חו"מ (ז, א):

בית דין של ג', שהיה אחד מהם גר, הרי זה פסול לדון לישראל, אלא אם כן היתה אמו (או אביו) (מרדכי בשם תוספות פ"ב מצות חליצה) מישראל. וגר דן את חבירו הגר, אף על פי שאין אמו מישראל. (ועיין בי"ד סוף סימן רס"ט).

סמ"ע סימן ז ס"ק ג]: או אביו. אביו הוא כל שכן, וכן הוא שם בתוספות [יבמות ק"ב ע"א ד"ה לענין] דאביו מישראל עדיף טפי, ועיין בפרישה [סעיף ב']:

תוספות (יבמות קב, א): לענין חליצה עד שיהא אביו ואמו מישראל - פי' באמו לא סגי עד שיהא גם אביו מישראל אבל באביו לחוד סגי דהא אפי' לענין יחוס כהונה סגי באביו מישראל

¹⁶ ישועות ישראל על חו"מ (ז,א) התיר רק בדרך אקראי בעלמא

שו"ע אבן העזר הלכות חליצה קסט, ב: נמצא אחד מהם קרוב או פסול, או גר, פסול. ואפילו היה אביו גר ואמו ישראלית, פסול, עד שיהא אביו ואמו מישראל. (וי"א שאם אביו מישראל, כשר) (טור בשם סמ"ג).

מצינו אם כן שיש אומרים שגר שאביו ישראל- כשר לדון ישראל בדיני ממונות

לעניין חליצה:

הטור ברס"ט פסק: ולחליצה- פסל, אפי' קבליה עליה, אפי' לחליצת גרים, כגון שהורתו ולידתו בקדושה עד שיהא אביו ואמו מישראל:

בשולחן ערוך אבן העזר הלכות חליצה סימן קסט סעיף ב: נמצא אחד מהם קרוב או פסול, או גר, פסול. ואפילו היה אביו גר ואמו ישראלית, פסול, עד שיהא אביו ואמו מישראל. (וי"א שאם אביו מישראל, כשר) (טור בשם סמ"ג).

יש להעיר שבדעת זקנים לבעלי התוס' (משפטים) בשם הר"מ מקוצי פסק שאם אין דיין חכם כאותו גר, מותר למנות אותו לדיין. כמו כן הוסיף בדעת זקנים, שבדיעבד אם גר דן- פסיקתו כשרה, כי אין זה אלא דין קדימה לכתחילה שיש למנות מי שאביו ואימו מישראל.

נמצא אם כן, שגר כשר לדון בחליצה:

א. שו"ע: אביו ואימו מישראל

ב. רמ"א: די שאביו מישראל

בפשטות נראה שגר פסול מלהיות דיין בחליצה מדאורייתא, כמו שנאמר בגמרא יבמות (קא:): "מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל", בבית דין של ישראל ולא בבית דין של גרים.

אמנם בים של שלמה כתב שגר פסול מלהיות דיין רק בגדר אסמכתא בעלמא.

כן כתב לגבי לעיל: ים של שלמה מסכת יבמות פרק יב: ואם אביו מישראל, אפי' אמו מגרים, מותר בחליצה, ובדיני נפשות

בפתחי תשובה ס"ק ד' דן: ולחליצה פסול - ועיין בתשובת נחלה ליהושע סימן כ"ז אם גר כשר להצטרף לענין חליצה או כל החמשה צריכים שיהיו כשרים ע"ש:

למסקנת השאלה, מצינו שיש אומרים שגר שאביו ישראלי, כשר לדון דיני ממונות ודיני חליצה.

גר שטבל לפני המילה, מה דינו?

5.

יש תשובה לעיל.

בחינה: אב תשעב**מילה**

1. רופא יהודי שלא מלו אותו מחמת היותו תינוק שנשבה. האם מותר לתת לו למול?

בראשית רבה פרשת לך לך פרשה מו: ואתה את בריתי תשמור ר' הונא ור' יוחנן, ר' הונא אמר "ואתה" מכאן למוהל שיהא מהול **ורבי יוחנן** אמר "המול ימול" מכאן למוהל שיהא מהול, תניא ישראל ערל אינו מוהל ק"ו עובד כוכבים ערל.

טור (רסד): הכל כשרים למול אפי' עבד אשה וקטן וערל ישראל שמתו אחיו מחמת מילה

הפרישה שם ס"ק ב' כתב:

"וכתב ה"ר מנוח דווקא שמתו אחיו מחמת מילה, אבל מתכוין להפר ברית- לא".

הט"ז שם ס"ק א כתב: "אם אפשר לו להיות נימול עכשיו אף על פי שבקטנותו לא היה אפשר ודאי אין לו למול אחרים".

בספר הברית (רסד,ל) כתב שיש להימנע אפילו מלהשתמש ברופא ירא שמיים:

"ושמעתי שכמה גדולים בדורות העבר מיחו לרופא כשר למול בנו של אחר במקום שיש מוהל, משום דאם ירגילו להיות מוהל, יבוא תקלה שגם חבריו הרופאים שאינן שומרי שבת יבואו להתעסק במצות מילה וירבה המכשלה וד"ל".

בספר בנין עדי עד לר' יחיאל זאיד כתב:

שאלה רופא או אדם מחלל שבת שמלו האם חייבים לחזור ולהטיף דם ברית אחר מילתם **תשובה** ברור שיש לעשות כל מה שאפשר שהברית יעשה ע"י מוהל מומחה וירא שמים בתכלית כדי להשפיע קרושה וטהרה על התינוק אך אם כבר מל התינוק רופא או מוהל חילוני נחלקו הפוסקים בכך אם צריך לחזור ולהטיף דם ברית ומאחר ובימינו אין חילונות להכעיס, בדיעבד אין לחזור ולהטיף דם ברית (פת"ש רס"ד סק"ו, הגהות הגרע"א שם, מחנה חיים או"ח כ, משנה ברורה נה ס"ק מז, ביאור הלכה שפה ס"ג)

באוצר הברית כתב:

רופא שהסיר את הערלה אבל אינו מתכוין למול י"א שהכונה מעכבת (חת"ס יו"ד סי' ש') וביטל מצות מילה (ר"י גליקמן נועם י"ח) וי"א שמצות מילה אי"צ כונה, ובדיעבד עלתה לו מילה (מלוא הרועים ערך מצוות צריכות כוונה, חלקת יואב או"ח סי' ל"ג)

מחלל שבתות בפרהסיא אפילו הוא רופא אסור לקחתו למוהל (ברית אבות ב,כא), ואם מל י"א שצריך להטיף דם ברית (דרך פקודיך מילה אות ח' אות שלום סי' רס"ד ס"ק ה' אג"מ יו"ד ב' סי' קכ"ג) וי"א שאי"צ (שו"ת מחנה חיים או"ח סי' כ' אבן העוזר הו"ד בפ"ת סי' רס"ד ס"ק א' שבט הלוי ח"ה סי' קמ"ו) שובע שמחות פט"ו ס"ז ועי"ש בהערה)

למסקנה נראה לומר שלכתחילה ברור שאין לקחת מוהל שכזה למול את הבן, אך אם בדיעבד הוא כבר מל, השאלה אם חייבים לחזור ולהטיף דם ברית תלויה במחלוקת הפוסקים.

במילה שלא בזמנה. האם מלין אותו ביום ו'?

2.

יש תשובה לעיל המקיפה מילה שלא בזמנה בחמישי ושישי

מה יהיה הדין באיש שמל את בנו ומת מחמת המילה, וגם אחיו מל את בנו ומת מחמת המילה. האם ימולו את בנם השלישי?

3.

הדין: לא ימולו.

באוצר הברית פסק:

שני אחים שלכ"א מהם מת בן מחמת מילה- לא ימולו שאר בניהם, וכן אב ובנו.

כן פסקו:

א. **ברכי יוסף (רסג, ס"ק ה):** הוא הדין באחים ובאב ובנו ובן בנו שהוחזקו למות בניהם. ריא"ז הביאו הרב שלטי הגבורים בשבת פרק ר' אליעזר דמילה (נג. אות א).

ב. **גיליון מהרש"א**

4. בתשעה באב: א. האם בעת ברית המילה הסנדק לובש טלית? ב. כיצד נוהגים עם הברכה על הכוס?

חלק א':

פתחי תשובה (רסה, יג):

סנדק - ונוהגים להתעטף בטלית ועיין בש"ת בא"ח סימן י"ח סק"ד שכתב בשם כנה"ג לפי המנהג שלא ללבוש טלית בט"ב שחרית גם לצורך להיות סנדק למילה לא ילבש טלית ומ"מ ראיתי סנדקי א' לבש ובירך ולא מחיתי בידו ע"ש:

שערי תשובה (יח, ד):

...וכ' בשלמי ציבור בשם שו"ת כנה"ג א"ח לפי המנהג שלא ללבוש טלית שחרית בתשעה באב גם לצורך להיות סנדקי למילה לא ילבש טלית ומ"מ ראיתי סנדקי א' לבש ובירך ולא מחיתי בידו ע"ש:

מצינו אם כן שע"פ הפת"ש ושע"ת: הסנדק לא ילבש טלית.

אולם **בקובץ זרע יעקב** (חלק ט"ו) כתבו שלאחר מנחה ילבש טלית גדול, שלא יתבטלו יום אחד מטלית גדול.

הרב יוסף משאש כתב (שו"ת מים חיים) שכל העניין לא ללבוש טלית בט"ב באב זה רק מנהג, ועל כן, וזו לשונו:

הרי לך דעיקר הדבר הוא מצד המנהג דווקא, **ודוקא לכתחילה, אבל בדיעבד אין למחות**, ופשוט דאף לכתחילה לא איירי אלא אם מלין בשחרית קודם הקינות, הפך המנהג לאיזה סיבה, אבל אם

מלין אחר הקינות, ודאי שאין קפידא ללבוש הסנדק הטלית אפילו לכתחילה, דלא גרע מבגדי שבת שמותר ללבושם לאחר גמר הקינות¹⁷, כמ"ש מורם... דגם הסנדק והמוהל בכלל בעלי ברית...

למסקנה:

אם מדובר שברית המילה היא קודם הקינות- אין ללבוש, אך אם מדובר שברית המילה היא לאחר הקינות, אזי לרב משאש יש להתעטף, ומשמע שגם לפת"ש יש להתעטף כשהמילה היא במנחה.

חלק ב':

יש תשובה לעיל.

5.

כיצד נורה לאדם שאם ימול את בנו בשבת יגרם חילול שבת ע"י אורחים ובני המשפחה כשיבואו עם מכונת לברית?

באוצר הברית כתב:

מוהל שצריך למול בשבת כשבמקום המילה מחללים שבת, אעפ"כ חייב לבוא ולמול ויעזוב את המקום אחר המילה,

כן כתבו: שו"ת אגרות משה יו"ד ח"א סי' קנ"ח¹⁸, שו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' ל"ה¹⁹, שו"ת ציץ אליעזר ח"ו סי' נ"ז²⁰ הגר"מ אליהו והגר"מ מאזוז ירחון אור תורה (תשרי תשנ"ה)

¹⁷ רמ"א (תקנט, ח): הגה: ואבי הבן, והמוהל, והסנדק כולם נקראים בעלי ברית (ב"י) ומותרים ללבוש בגדי שבת לאחר שגמרו הקינות ובאין למול התינוק, אבל לא ילבושו לבנים (מהרי"ל).

¹⁸ שו"ת אגרות משה יורה דעה חלק א סימן קנו: אם צריך המוהל ללכת לבית שיראה בחלול שבת כ"ז טבת תשי"ח. מע"כ ידידי ר"ד ראזענבלאט שליט"א מוהל בעיר אטלאנטא. בדבר שמזדמן למע"כ ברית מילה אצל עוברי דת שמחללים שבת בפניו ומיחה בידם ואין שומעין לו ששואל מע"כ אולי לא ילך כשיזדמן לו עוד פעם ברית אצל אנשים עוברי דת כדי שלא יראה החלול שבת. לע"ד אף שודאי יש איסור על האדם לילך למקום שעוברין על איסורי תורה וראיה ממה שאיתא ביומא דף ע' שיש מצוה לראות בעשיית מצוה משום ברוב עם הדרת מלך והקמ"ל הוא רק שליכא בראיה משום אין מעבירין על המצות מאחר שאין עסוק בה עיין שם ברש"י. א"כ שמעין ממילא דלראות בעבירה יש איסור דהא ברוב עם הוא ח"ו בזיון למלך. מ"מ מסתבר שאין לבטל בשביל זה מצות מילה בזמנה שחיובה היא על כל ישראל וכ"ש על המוהל כשליכא מוהל אחר שעליו הוא החיוב ביחוד וב"ד כופין אותו כדאיתא ביו"ד סי' רס"א, ומחוייב לילך לשם למול אף שיראה בעשייתם עבירה לחלול שבת. אבל תיכף אחר מעשה המילה אין להשאר שם. ידידו, משה פיינשטיין

¹⁹ שו"ת מנחת יצחק (חלק ג סימן לה, ג) והב' מה שהמה מחללים שבת כנ"ל, הנה מה שמעשנים ציגארן זה ל"ה בגרמא דידי, אבל מ"מ יש לדון בכלל אם יש למול בניהם בשויו"ט, וי"ל דעכ"פ אינם מחוייבים לבטל מצות שמחה ועונג שויו"ט בשבילם, אבל למעשה חוששני גם בזה, כי דבר זה יכול ליתן יד לפושעים לבטל מילה בזמנה כנהוג בעוה"ר, וכמ"ש בספרי שם, וביותר כי בנד"ד, לא רק על מילה בזמנה יש לדון, אלא אף משום מה שכתב, די שם גם מוהל אחר, אולם אינו שייך להיראים, ואולי לא יעשה המילה כהוגן, ואולי יעשו על ידי רופא כנהוג אצלם וכדלהלן.

(ד) אך דא עקא עוד ביותר מה שבאים בני המשפחה במכונת שלהם להברית מילה, וזה הוי בגרמא דידי, אבל שפיר העיר כ"ת, מה דל"ה בתרי עברי דנהרא, כיון שאם לא יעשה הוא, יעשה מוהל או רופא שאינם הגונים כנ"ל, וא"כ ל"ש משום לפני עור, אלא שעדיין יש בזה משום איסור מסייע ידי עוברי עבירה, כמבואר (בסי' קנ"א

ביו"ד), רק יש לדון עפ"י"ד הש"ך שם במומר, כמו שציין לזה כ"ת, והדברים עתיקים, ועוד יש להעיר דאם האחר ישראל דעובר ג"כ בלפ"ע =בלפני עיור=, ל"ש תרי עברי דנהרא, לדברי המל"מ (פ"ד מה' מלוה ולוה ה"ב) דפליג שם על הפני משה עיין שם, וכמבואר בזה בספרי (שם סי' ק"ו אות י"א), אבל י"ל כיון דאם לא יעשה הוא, יעשה אחר, אשר יש לחוש דלא יעשה כהוגן, ושתי רעות יעשה, לא יהא נמול כהוגן, וגם חילול שבת במילה גופי', כמו שכתב הש"ך (בסי' רס"ו סוס"ק י"ז) בשם תשו' ר"ב אשכנזי, דאם ימול בלא פריעה, נמצא מחלל שבת, ואינו עושה מצוה עיין שם...

²⁰ שו"ת ציץ אליעזר חלק ו סימן ג: אם יש לדחות מילה בזמנה שחלה להיות בשבת כאשר בעקבתה תגרם חילול שבת על ידי בעל הברית והמוזמנים. ב"ה, יום ועש"ק י"ט מנח"א תשי"ז, ירושלים עיה"ק תובב"א לכבוד תלמידי היקר והחביב הרב המופלא הירא ושלם וכו' מוהר"ר אברהם דוד שלם שליט"א רב להקהלה המאוחדת לימא - פרו אחדהשה"ט באהבה וכבוד.

הריני נותן בזה דין קדימה לשאלתך העומדת לפניך על הפרק וממהר להשיבך כמבוקשך, השאלה היא: אם מן הראוי ע"פ ההלכה לדחות ברית מילה בזמנה כשחלה להיות בשבת באשר בעלי הברית והמוזמנים מחללים גלל כן את השבת בהבערה ובישול בהכנת עוגות וממתקים, בביאה למקום במכוניות, ובעישון סיגריות בפומביות רבה ע"י קהל המסובים.

וזאת תשובתי בעה"ת. אמנם השאלה גדולה ומרה היא, ומבין שיטי מכתבך הרגשתי הצער הרב והמועקה הנפשית הגדולה שמעיקה עליך בהיותך בעצמך המוהל ממלא התפקיד ורואה ומסתכל במו - עיניך המעשים אשר לא יעשו הנעשים ע"י אחינו בני ישראל שהתרחקו ל"ע במדה כ"כ רחוקה מאת ד' ותורת קדשו ה"ו ועיניך רואות וכלות באין לאל ידך לבוא לעזרת השבת - מלכתא הנרמסת בריש גלי, כפי אשר תאווה נפשך הטהורה, ומשתתף אני באמת מעומק הלב בצערך הרוחני הזה. אבל לעומת זאת עלינו לדעת כי בבואנו להביא את השאלה בכור מבחן ההלכה עלינו מן ההכרח להתגבר על רגשי לב ונפש ולכוון את מחשבותינו שיהיו נתונים ומשועבדים למשכן - השכל - הרוחני, ומשם נקח לעבוד את ד' לדלות מי - דעת ולאסוקי בע"ה שמעתתא אליבא דהלכתא לדעת את הדרך אשר נלך בה והמעשה אשר יעשון.

... (ז) עפ"י האמור באות הקודם מצינו לכמה מהפוסקים שצעדו עוד צעד לומר שלא למול בשבת גם בני פוקרים המחללים את השבת בפרהסיא בזדון, עיין לדוגמא בספר מנחת שבת במנחה חדשה לסי' צ"ג אות א' שמביא בשם ספר מאורי אור דכתב דמסתברא כמאן דאוסר למול בניהם [של הקראים] משום דלא נטרא שבתא, ואך דלא שכיחא האידינא [קראים] מ"מ איכא נ"מ על הפורשים מישראל בטריופות ונדות ומחללי שבת בפרהסיא וכו' ע"ש. לפי"ז נפתחת לנו פתח של דיון לדחיית המילה בזמנה בשבת בכגון שאלתינו שהמדובר במילת בן של מחללי שבתות בפרהסיא. אמנם הרבה חולקים ע"ז וס"ל להתיר למול בניהם של הנ"ל בשבת, עיין שם במנחת שבת בשו"ת המנחה לסי' פ"ד אות ז' שמביא להקה שלימה של פוסקים שפסקו להקל למול בשבת את בני מחללי שבת עיין שם וכן בשו"ת מהרש"ם ח"ב סי' קנ"ו העלה ג"כ להקל, ומסיים שם בלשון: ופוק חזי מה עמא דבר ומנהג ישראל תורה הוא עיין שם. וכך מעיד גם בשו"ת מהרש"ג חאו"ח סי' נ"ג ומוכיח זאת עפ"י ההלכה עיין שם. אבל העלתי על הגליון גם דברי כמה מהפוסקים האוסרים בזה בכדי שלפני המורה ובא יהא לו סיוע הלכתי כאשר ימצא מקום של גדירת גדר עם דחיית המילה, והיינו היכא שיהא לו מקום בראש לחשוב ולהניח שאם ידחה ארבע או חמשה פעמים מילות כאלה מלמולם בשבת ישמעו העם ויראו ולא יזידון עוד לערב בשמחת המילה חילולי שבת.

(ח) ובזה כשהמדובר בגדירת גדר, מצינו בכלל בדברי הפוסקים שהעלו דבכגון דא ישנו הכח בידי הב"ד והקהל לגדור, ולא עוד אלא שמחויבים בכך לעשות סייג לתורה אם רואין שיש לחוש לפרצת הדור, דזהו ענין של חטא בעצמו כדי שיזכה בעצמו כדמצינו דאסברא לן כן המהר"צ חיות בספרו דרכי ההוראה ח"ב סוף סי' ו', בהיות ועל ראשי העדה מוטל בראשונה לאשר העם בדרך התורה שלא יפרצו כדאמרו במו"ק ד' ו' ע"א ת"ח דאיכא במתא כל מילי דמתא עלי' רמיא עיין שם. ועיין שם בשו"ת מהרש"ג הנ"ל שדן ממש בכזאת בלמול בשבת בן מחלל שבת בפרהסיא, ואף שכאמור דעתו דמותר עפ"י דין למולו, בכל זאת מסיים וכותב דאם יש בדחיית המילה משום מיגדר מילתא לבייש את בעלי העבירה מחללי שבתות בפרהסיא למען ידעו העולם כי יש הפרש ביניהם ובין בן ישראל כשר, אזי הרשות נתונה להרב שבעיר לעשות למגדר מילתא אפילו בביטול מצוה, ומכש"כ בענין זה שאפשר למול הבן למחר ולא ישאר ערל ח"ו עיין שם [ועיין בשו"ת מחזה אברהם סי' קכ"ו מ"ש בהך דגוף המצוה אינה עוברת ואפשר לעשותה למחר עיין שם, ועיין גם בתוס' שבת ד' קל"א ע"א ד"ה ושוינ ע"ש ואכמ"ל] וכמו"כ עיין מ"ש בזה בשו"ת מהר"ם שיק שם בחיו"ד סי' רמ"ט ע"ש.

אולם, אם קיום הברית גורם לחילול שבת (בביאת אורחים או בחגיגת המילה) יש אוסרים למול במקרה זה בשבת ומורים לדחות את ברית המילה ליום ראשון.

כן פסק הגר"ע יוסף (זכור לאברהם תש"ן) שאף שאין לומר כן בתור הוראה קבועה, שבכל מקרה של חילונים, יש לדחות המילה ליום הראשון (כמו ששבת הלוי רצה לומר וכתב עליו שאין לו מקור מוסמך שניתן להסתמך עליו), אך בתור מיגדר מילתא יש לסמוך על כך.

אמנם, כאמור **בשבת הלוי**²¹ פסק שבכל מקרה של חילונים- יש לדחות ליום ראשון.

(ט) בסיכומם של דברים, נלע"ד דמעיקרא דדינא יש למול המילה בזמנה בשבת מכיון שזה חיוב המוטל בכלל לא רק על האב בלבד כי אם על הבי"ד ועל כל בית ישראל אשר בכלל המוהל. וכשם שלא יצויר לומר למשל שלא יפתחו הבית כנסת בשבת להתפלל בו מפני שע"כ ישמעו מחללי שבת שישנו בכאן בית כנסת ותפלה בצבור ויסעו במכונית לבית כנסת לעת מצוא שלהם (דבר שמצוי בעו"ה באמריקה), כן אין לומר שהמוהל יבטל החיוב שמוטל עליו למול הבן הנולד ביום השמיני אפילו בשבת, ושונים המקלקלים ומחללים את השבת יתנו את הדין. ומובן שעם זאת יש להתריע ולמחות בכל האמצעים שביד כשרואים על המקום את החילולים לדרוש במפגיע להפסיק החילולים ולחכות עם המילה עד שיחדלו. אלא שאם לפי ראות עין ישנה איזה תקוה לגדירת פירצת החילול שבת להבא בזה שימנעו מלמול בשבת מילות כאלה ארבע או חמש פעמים, דישמעו ויראו ולא יזידון עוד, דלא יתאים להם להיות מובדלים לרעה משאר בני ישראל הכשרים שאינם מחללים את השבת, בכה"ג אפשר שפיר להמנע מלמול, וכדנתבאר לעיל בדברינו במילתא בטעמא.

הבה נקוה כי במהרה יערה על בית ישראל כולו רוח ממרום ותועים ילמדו בינה לשוב אל ד' לשמור מצותיו חקותיו ומשפטיו לטוב להם בזה ובבא. בברכה ובאהבה אליעזר יהודא וולדינברג.

²¹ שו"ת שבט הלוי (חלק ד סימן קלה א) האם מותר לדחות המילה מחשש שיבאו אורחים ע"י חילול ש"ק, וכן אם יש חשש שבאולם שעושים הברית יצוה הבעל ברית לחלל שבת, ושלישית אם יביאו הילד ע"י חילול ש"ק - הנה לענין הבאת תינוק הדבר מפורש בב"י סי' של"א דאסור לעבור אפי' על איסור דרבנן והעתיקו זה כל הפוסקים להלכה והדבר (מפורש) מוכרע בשבת ק"ל ע"ב - וע"ש בתוס' ק"ל ע"א ד"ה ר"א - ומה דנו"נ הפוסקים בזה היא רק בצדדי היתר ע"י גוי עיין מג"א סי' של"א ס"ק ה' - ועיין סי' שכ"ה ס"י ולענין פחות מד' אמות עיין ט"ז או"ח סי' שמ"ע ויו"ד סי' רס"ו, ולענין זה עוקר זה מניח ע"ע באבן העוזר סי' שמ"ט ובשאר אחרונים בזה, וכ"ז לא שייך בנדון דידן שישראלים מחללים שבת בהבאת התינוק בעיקרי מלאכות דאורייתא ודרבנן ואין שום היתר בזה, ואסור למוהל לסייע עוברי עבירה.

...אף דלהלכה לא קיי"ל כר"ת בזה כמש"כ הראשונים בביצה שם ובב"י או"ח סי' תקכ"ו, היינו דאין דוחין המצוה מחשש דילמא יצמח מזה חלול שבת, הא אלו ידענו בודאי שהמצוה גוררת חלול מיותר מוטב לבטל המצוה בשב ואת' שלא לבא לחלל שבת ודאי בקום ועשה, ואף שידענה דאין לדמות כ"כ קבורת מת ביום טוב אף דאיכא ג"כ עשה ול"ת כנ"ל למילה ביום השמיני דאולי חביבה מילה דנכרתה עליה י"ג בריתות ועוד כמה חילוקים מכ"מ אין נראה לחלק בזה, וכבר ידוע כי בעו"ה לפעמים איכא חלול שבת המוני בהסעת קהל שלם הלוך וחזור לסעודת הברית בשבת המלווה בלא"ה בעקירת כמה לאוין שבתורה וכל מי שיודה על האמת יראה דבכה"ג וכיו"ב העדיפו ז"ל לבטל בשב ואת' עד למחר מלגרום חלולי שבת עד אין סוף בקום ועשה.

שו"ת שבט הלוי חלק ט סימן רי ב"ה, יום א' תולדות תשנ"ד לפ"ק. כבוד ידידינו הרבני המפואר בתו"י מוהל מוסמך כש"ת מוה"ר אלי' ירט לאי"ט, רחובות. אחדשה"ט בכבוד הראוי. אשר נתעורר כב' מעל' בענין עריכת ברית של מחללי שבת לפי מה שבארתי בענין בשבת הלוי ח"ד סי' קל"ה, וישנם מוהלים שרוצים לתלות עצמם בזה לדחות במחי יד כל ברית של ש"ק בטענה שמא יבא לחילול שבת.

אשיב בקיצור פשוט מאד ש:

א. ראשית דבר על המוהל לחקור אם עריכת הברית יביא לידי חילול שבת בלי ספק,

בשו"ת אבן פנה (קכב-קכג) כתב: אם משפחת התינוק שומרת שבת- ימול בזמנו ויודיע לאורחים שאינו מעוניין שיחללו שבת עבור הברית.

6.

א'. האם צריך לכסות את ערוות הקטן בשעת הברכה? ומדוע?

ב'. האם צריך לנקות לקטן את צואתו קודם שיברך? ומדוע?

בית יוסף (רסה, ח): ויש אומרים **שצריך לכסות** ערות הקטן בשעת הברכה. כ"כ הרבינו יונה בסוף פרק מי שמתו (ברכות יז. ד"ה הא) וכתב עוד דיש אומרים שאין צריך, דהא בניו קטנים אף על פי שישן עמהם בטלית אחד קורא קריאת שמע ואינו חושש (שם כד.), ואינה ראייה, דהתם אינו רואה את הערוה, **מיהו נראה דבקטן כל כך לא דיינינן ליה דין ערוה ואין צריך לכסותו** בשעת הברכה ע"כ.

והרא"ש (שם סי' נב) כתב דברי הרבינו יונה והוסיף וכתב וגם נראה כיון דלתקוני המילה קא אתי קרינן ביה שפיר **והיה מחניך קדוש** (דברים כג טו) ואין בו אותה שעה משום לא יראה בך ערות דבר (שם).

וז"ל **הכלבו** (ס"ס עג) כתב **הרבינו פרץ** (בהגהות סמ"ק סי' קנח) בקטן **פחות מכן תשע אין לחוש** דלא שייך בזה ערוה, אך כשהוא מטונף בצואה יש להקפיד אפילו בן ח' ימים, ומיהו הא אמרינן (סוכה מב:) אין מרחיקין מצואת קטן עד שיאכל כזית דגן **אף על פי כן טוב לנקותו קודם הברכה ומורי רבי יחיאל היה רגיל לכסות** הערוה אפילו בלא שום טינוף ואפילו בקטן בן ח' ימים בשעת הברכה עכ"ל:

ומ"ש בשם **העיטור** (שם נב ע"ד) **שאיין צריך**, דלא הוי ערוה כל זמן שאינה ראויה לביאה. היא סברת הר"ף שכתבתי בסמוך ואף על פי שהרמב"ם בפ"ג מהלכות קריאת שמע (הל' טז) כתב סתם שאסור לקרות כנגד ערות קטן כיון דרוב הפוסקים סבירא להו דשרי והרא"ש ג"כ התיר לענין מילה מיהא הכי **נקיטין**:

לסיכום השיטות בב"י:

- א. **רבינו יונה:** צריך לכסות את ערוות הקטן
- ב. **י"א ברבינו יונה:** אין צריך לכסות ערוות קטן, כי אין לזה 'שם ערוה'.
- ג. **הרא"ש:** אין צריך לכסות ערוות קטן, כי זה נעשה לצורך תיקון המילה, וממילא באותה שעה לא שייך בו דין ערוה כלל

ב. וגם אחרי דרישה וחקירה זאת עליו להציע ולבקש במפגיע ולהסביר לו שע"פ הלכה כדי לקיים מצוה בזמנה עליו לותר על אורחים מבחוח שבודאי יחללו שבת,

ג. וגם עליו לסדר מקום הברית והסעודה באופן כזה שלא תגרום המצוה לו חילול שבת שלא הותרה ע"פ התורה וש"ע,

ד. ורק אחרי שיתברר שזה נמנע באמת וברור שיבא לידי חילול שבת שייך מה שכתבתי בתשובה שם, ולשוא תולין עצמם בדברינו לנוחיות שלהם, והדברים פשוטים כ"כ עד שאריכות בזה בזבז הזמן. הריני דוש"ת ומברכו בכט"ס, מצפה לרחמי ה'.

ד. **כלבו בשם רבינו פרץ:** אין דין ערוה בפחות מגיל 9 שנים, אך עכ"פ טוב לנקות את התינוק מצואה קודם המילה

ה. **רבי יחיאל:** נהג תמיד לכסות את ערוות הקטן

ו. **עיטור והרי"ף:** אין צורך לכסות, כי אין לערוות קטן "שם ערוה"

ז. **ב"י:** למסקנה יש לסמוך שאין לערוות קטן דין ערוה, וממילא אין צורך לכסות

בשו"ע (רסה, ח) פסק כמו שסיכם בב"י, שרוב הפוסקים התיירו, וגם הרא"ש התייר בשעת ברכת המילה, והרמ"א הזכיר מה שכתב הכלבו בשם רבינו פרץ שטוב לנקות צואת הקטן קודם המילה:

"אין צריך לכסות ערוות הקטן בשעת הברכה (אבל יש לנקות הקטן מצואתו קודם שיברך) (ב"י בשם כל בו והגהת סמ"ק סי' קנ"ח)".

ש"ך (רסה, חי):

א"צ לכסות כו' - ואפילו למ"ד בא"ח סי' ע"ה דאסור לקרות ק"ש כנגד ערוות קטן (גם כן אין צורך לכסות), משום דבעינן 'והיה מחניך קדוש' - ואין בו, כיון דלתקוני מילה קאתי, קרינן ביה שפיר והיה מחניך קדוש, ואינו אותה שעה משום ולא יראה בך ערוות דבר כדכתב הרא"ש, וגם בקטן כ"כ לא דיינינן ליה דין ערוה וא"צ לכסותו בשעת ברכה, כמ"ש ה"ר יונה:

יט אבל יש לנקות כו' - ואף על פי שאין מרחיקין מצואת קטן עד שיהא ראוי לאכול כזית דגן וכמ"ש בא"ח ר"ס פ"א²², מ"מ מוטב לנקותו קודם הברכה:

עוד כתב באוצר הברית:

ואין צריכים לכסות ערוות הקטן בשעת הברכה

מקור: שו"ע שם ס"ח. ומקור הדברים ע"פ מ"ש הטור בשם בעל העיטור... והרא"ש בפ"ג דברכות ועוד וכפי שפסק הרמ"א באו"ח סי' ע"ה ס"ד, אמנם האחרונים העירו ע"ז שהרי באו"ח שם פסק המחבר כדעת האוסרים אפי' בערוות קטן, ולכאול' דבריו סותרים מהתם להבא ובשו"ת הרדב"ז ח"א (בלשונות הרמב"ם סי' נה) נשאל על סתירה זו עצמה בדברי הרמב"ם:

שבהל' ק"ש פ"ג כ' שאסור לקרות נגד ערוות קטן, ואילו

בהל' מילה פ"ג ה"ה כתב שהמל את הגדול צריך לכסות ערוותו ומשמע להדיא דבקטן אין צריך,

וכ' הרדב"ז שם ליישב דבק"ש שאני, שצריך בה כוונת הלב יותר משאר ברכות וכו', ועוד שכיון שהיא של קטן שרגיל המוהל בה תמיד וטרוד במלאכתו וכו', ותו ברכה קצרה היא וכו' עכת"ד, וכמו כן י"ל בדעת המחבר שהכריע כאן כדעת המקילים מכל הנך טעמי, וראה גם **בשו"ת הרמב"ם** סי' ק"כ וז"ל דערוות קטן אינו ערוה לענין ברכות כלל עד שיהא לו תואר גדול וכו', **ומעולם לא ראינו בעירנו מי שיכסה ערוות הקטן בשעת המילה**, דבגדול מט' שנים לכ"ע יכסה הערלה.

עיין **בתורת משה להחת"ס** פ' נשא ע"פ ופרע את ראש האשה, והקשה הא שער באשה ערוה, אלא ע"כ מוכח מזה דכל **שהוא הכשר מצוה לית ביה משום והיה מחניך קדוש** וה"ה לגבי ערוות קטן בשעת הברית.

²² שו"ע או"ח פא, א: קטן שהגיע לכלל שאחר כיוצא בו יכול לאכול כזית דגן בכדי שיוכל גדול לאכול אכילת פרס, מרחיקין מצואתו או ממימי רגליו.

עוד המשיך באוצר הברית וכתב:

וי"א (דרך פיקודיך החושש לדעת הראשונים שצריך לכסות) דמ"מ יותר טוב שיחזיר פניו לצד אחר בשעה שמברך, ומ"מ צריך לנקותו מצואה לפני הברכה

(רמ"א שם עפ"י כלבו והגהות סמ"ק סי' קנ"ח ובש"ך שם ס"ק י"ט כתב ואע"פ שאין מרחיקין מצואת הקטן עד שיהא ראוי לאכול כזית דגן וכמ"ש באו"ח ריש סי' פ"א מ"מ מוטב לנקותו קודם שיברך משום כבוד המצוה וע"ע בביאור הגר"א שם שכ' דאינו אלא חומרא בעלמא אבל במג"א סי' פ"א סק"ט ובמחצית השקל שם כ' דהוא חומרא קרוב לדין ובכורת הברית סי' רס"ה סקנ"ד ב' דעכ"פ הא נהגו לרחוץ את הקטן לפני המילה כדלעיל סעיף א' אמנם את החיתול או את הבגד המלוכלך אין צריך להרחיק)

למסקנה:

א. אין צורך לכסות את ערוות הקטן, כיון שכן פסקו רוב הפוסקים שלא שייך בדבר 'ערווה', ולפחות לא שייך בשעת המילה. אולם יש מחמירים וסוברים שבעת הברכה יחזיר פניו ולא יסתכל לכיוון הערווה.

ב. יש לנקות את צואת הקטן קודם הברכה, בכדי שיברכו בנקיות משום כבוד המצוה, ונחלקו הפוסקים האם הצורך לנקות את הקטן הוא רק חומרא או שהוא מעיקר הדין.

7. האם אישה כשרה למול?

א. מצד אחד הטור פסק (רסא): האב חייב למול את בנו ולא האשה את בנה

ב. מצד שני הטור פסק (רסד): הכל כשרים למול אפי'.. אשה.

הדרכי משה (רסד, א) פסק: ובהגהות מרדכי (ע"ב דף קפ"ג) (שבת סי' תסח) ובסמ"ק (סי' קנז) כתב דאשה אינה מלה עכ"ל וב"י כתב וכתבו הרי"ף והרא"ש ס"פ ר"א דמילה הילכך היכא דליכא גברא יהודאי דידע למימהל ואיכא איתתא דידעא למימהל ומהלא שפיר דמי.

בית יוסף (רסד א): הכל כשרים למול אפילו עבד אשה וקטן. כ"כ הרמב"ם (מילה פ"ב ה"א) והוא מדגרסינן בפ"ב דעבודה זרה (כז). איתמר מנין למילה בגוי שהיא פסולה דארו בר פפא משמיה דרב אמר (בראשית יז ט) ואתה את בריתי תשמור רבי יוחנן אמר (שם שם יג) המול ימול המל ימול מאי בינייהו אשה

(רב) למאן דאמר ואתה את בריתי תשמור- ליכא, דאשה לאו בת מילה היא

(ר' יוחנן) ולמאן דאמר המל ימול- איכא, דאיתתא כמאן דמהילא דמיא

וכתבו הרי"ף (נו.) והרא"ש (סי' יא) בס"פ רבי אליעזר דמילה, הילכך היכא דליכא גברא יהודאה דידע למימהל ואיכא איתתא יהודיתא דידעא למימהל ומהלא שפיר דמי, **דהלכה כרבי יוחנן** ועבד ידוע דדינו כאשה. וקטן עדיף מעבד ואשה שהרי עתיד לבוא לכלל מצוה. והכלבו (סי' עג) כתב בשם ה"ר יצחק (סמ"ק סי' קנז) דאשה לא תמול, ואפשר דלכתחלה קאמר:

ב"ח (רסד) פסק כסמ"ק וכסוברים שאישה לא תמול אף בדיעבד, ויחכו שיגיע איש למול:

וכתבו **התוספות** (בד"ה אשה) יש לפסוק כרב, ואין אשה כשרה למול, דאע"ג דרב ורבי יוחנן הלכה כרבי יוחנן (ביצה ד ב), בהא הלכה כרב, דברייתא דרבי יהודה הנשיא קיימא כוותיה.

אבל **בה"ג** (הל' מילה כג ע"ד) פסק דאשה כשרה למול, ולרב דאמר אינה כשרה למול צריך לפרש הא דפ"ק דקידושין (כט א) דמצריך אותו ולא אותה למדרש שאינה חייבת למול בנה היינו לבקש למוהלו עכ"ל.

והרי"ף והרא"ש ס"פ ר"א דמילה פסקו כרבי יוחנן, דאשה כשרה למול במקום שאין שם איש, וכ"כ **הרמב"ם** ריש פ"ב דהלכות מילה וכ"כ **רבינו**.

אבל **סמ"ק** בסימן קנ"ז כתב: ואשה וגוי אין מלין עכ"ל. נראה מדבריו דחושש לחומרא, כמו שכתבו התוספות יש לפסוק כרב וכרבי יהודה הנשיא, דאשה וגוי שוין, מדילפינן מואתה את בריתי תשמור, והלכך אפילו במקום שאין שם איש- אין גוי ואשה כשרים למול, אף על גב דידיעי למימהל אלא מניחין עד שיבא איש ידיע לממהל, ועבד דינו כאשה.

ולפע"ד נראה דיש לנהוג כדבריו שהרי בהגהות מרדכי דפרק רבי אליעזר דמילה (סי' תסח) הביא דברי הפוסקים בדיון זה ולבסוף כתב: ובסמ"ק כתב דאשה אינה מלה אלמא דכך מסקנתו, גם הכל בו הביא דבריו לפסק הלכה, ומ"ש ב"י ואפשר דלכתחלה קאמר ליתא, אלא **אפילו דיעבד במקום שאין איש נמי קאמר דאשה אינה מלה**:

השו"ע (רסד, א):

הכל כשרים למול אפילו...אשה...ואם יש ישראל גדול שיודע למול, הוא קודם לכולם. (וי"א דאשה לא תמול) (סמ"ק והגהות מרדכי), (וכן נוהגין להדר אחר איש).

בביאור הגר"א פסק כר' יוחנן שאישה כשרה למול: [ס"ק ב] אשה כו'. דרב ור"י **הלכה כר"י** כמ"ש בפ"ק ד"ט ט' (ד):

באוצר הברית פסק:

י"א שאשה לא תמול אפילו אם אין איש היודע למול, מקור הדברים מתוס' ע"ז כ"ז ע"א ד"ה אשה סמ"ק הגמ"ר שבת סי' תס"ח רמ"א סי' רס"ד ס"א כורת הברית והנה הש"ך בס"ק ב' הקשה על הרמ"א שאין לומר 'וכן נוהגין' במה שאינו שכיח ועוד שמה שנוהגים להדר אחר איש הוא משום שאינן יודעות למול. **אמנם** בימינו שמצוי שרופאות יודעות איך למול יש להקפיד על כך ובפרט שביניהן ישנן המלעיגות על דברי חכמים

יש מתירים בדיעבד כשאין איש, מקור הדברים מרי"ף ורא"ש סו"פ ר"א דמילה רמב"ם הל' מילה ריש פ"ב שו"ע סי' רס"ד ס"א כללי מילה לר"ג הגוזר ספר בית אב סי' רע"ו ועיין בס' ילקוט סופר לפר' לך לך אות ק"ה שחקר אם אשה מצווה בפריעת בנה שמל ולא פרע הו"ד בברית אבות א' ט'

למסקנה: מנהג ישראל שלכתחילה- אישה לא תמול, אך אם אין מוהל אחר, יש מתירים לה למול ויש אוסרים אף בדיעבד. כמו כן, בדעת המתירים לאישה למול, יש שחקרו אם האישה חייבת בפריעת בנה שמל ולא פרע.

1. עוכו"ם שבא על בת ישראל. האם הוולד צריך גירות? הוכח.

הש"ך (רסח, י"א): "עובד כוכבים שבא על בת ישראל- הולד כשר".

רבי עקיבא איגר על סעיף יב:

...לכאורה גם בעובד כוכבים שהוליד מישראלית- מלין אותו בשבת, אולם למ"ש מהרש"א קדושין (דף ע"ה ע"ב) בתוספת שם, דס"ל בעובד כוכבים שבא על ב"י דהולד עובד כוכבים וצריך גירות, א"כ אין מלין אותו בשבת, ועיין בס' עצי ארזים באה"ע (סימן ד' סק"ד):

פתחי תשובה (רסח, ה):

[והוליד ממנה - עבה"ט בשם ש"ך ועט"ז סק"י, ומזה מוכח דס"ל להט"ז וש"ך בפשיטות הא דקיי"ל עובד כוכבים שבא על בת ישראל- הולד כשר, היינו דכשר לגמרי ולא צריך גירות, דלא כדמשמע מרש"י קידושין דף ס"ח ע"ב ד"ה ולימא קסבר רבינא, ובתוס' יבמות ט"ז ע"ב סוד"ה אמוראי, ועיין בזה בשעה"מ פט"ו מהלכות אישות באורך וכתבתי מזה בפ"ת לאה"ע סימן ד' סק"א ע"ש]:

רש"י (קידושין סח, ב):

לימא קסבר רבינא: עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל- הולד ממזר גרסי' - דאתא לאשמועינן דלא שדינן ליה בתר עובד כוכבים דנימא עובד כוכבים הוא ואם נתגייר יהא מותר לבא בקהל²³, אלא בתר ישראלית שדינן ליה, וכיון שבעבירה נולד- הוה ליה ישראל פסול כשאר נולדים ממי שאין עליו קידושין דתנן במתני' (לעיל/קידושין/ דף י"ו): שהם ממזרים.

תוספות (יבמות טז, ב):

...ורבי יהודה על כרחך סבר דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל- הולד ממזר, כדפי' לעיל גבי מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת.

שו"ת אחיעזר חלק ג סימן כא ד"ה וע"ד שאלתו- מבואר שעכו"ם הבא על בת ישראל, דין הוולד כישראל וממילא אין צורך בגיור:

וע"ד שאלתו אם לקרוא לה שם מישראל, שע"ז תוחזק ליהודית בת ישראל, הנה לפי שי' רש"י בקדושין ד' ע"ה והתוס' ביבמות ד' ט"ז, נראה שצריכה גירות בנכרי ועבד הבא על בת ישראל, דהולד כשר וצריך גירות.

וכתר"ה כתב בזה כמה דברים נכונים. **ובעיקר הדין בודאי ההלכה כרוב הראשונים שא"צ גירות**, וכמו שהעלה בשו"ת חמדת שלמה חאה"ע סי' ד' בתשובתו להגאון מליסא והובא כ"ז בפ"ת סי' ד' ס"ק א'. ויעוי' ברשב"א יבמות ק"ב דנכרי ועבד הבא על בת ישראל- הולד ישראל גמור וא"צ גירות, ויעוי"ש במרדכי פ' החולץ סי' ל"ט דמומרת שילדה מנכרי- הולד ישראל וקידושיו קדושין. ויעוי' בירושלמי יבמות פ"ב ופ"ג דקדושין הל' ג' דבן הבא מן הנכרית- קרוי בנה, ואין מילתו דוחה שבת, ומבואר דבן בתך הבא מן הנכרי דמילתו דוחה שבת לפי שהוא ישראל גמור וא"צ גירות, ויעוי"ש בדרישה בטור יו"ד סי' רס"ו שהביא דאלמנה שהמליטה זכר בשבת ואמרה שמהיהודי נתעברה והי'

²³ שהרי לא שייך פסול ממזרות בעכו"ם, אלא רק בישראל

ספק להר"ר משה שמא מנכרי נתעברה והורה שלא למולו בשבת, והדרישה חולק ע"ז, ונראה דטעמו דס"ל דיש לחשוש לשי' רש"י והתוס' שצריך גירות, וכ"כ בחדושי רעק"א הל' מילה שם.

אולם מפשטות ד' הירושלמי מבואר כד' התפארת למשה המובא בפ"ת שם שדוחה שבת (וראיתי בס' שמלת בנימין שהאריך בזה שאינו דוחה שבת לפי שצריך גירות, אבל האמת שלדעת רוב הראשונים שא"צ גירות ודוחה שבת. וכן העלה בס' פסקי הלכות שא"צ גירות ודוחה שבת.

שו"ת חלקת יעקב (אה"ע כב) גם כן הוכיח שאין צורך בגיור:

בענין בן ישראלית הבא מעכו"ם אם צריך גירות. הידוע ההלכה דעכו"ם הבא על בת ישראל- הולד כשר, אכן יש בזה קצת מבוכה אם צריך גירות וכשר רק לאחר הגירות, דלאידך מ"ד הולד ממזר ולא מהני גירות.

בפרישה סוסי' רס"ו וכן בפ"ת שם ס"ק י"א בשם תפ"ל בבן ישראלית הבא מעכו"ם- מלין בשבת, דדינו כישראל גמור ואין צריך גירות כלל.

אכן בהג' רע"א ציין בשם לדברי מהרש"א קידושין ע"ה ורש"י ס"ח דצריך גירות, ובפ"ת אע"ז סי' ד' באריכות בשם החו"ד ג"כ דצריך גירות, וכן דעת מהרש"ק בטטו"ד סי' רכ"ט בפשיטות, וכן בתוס' יבמות ט"ז ב' ד"ה אמוראי ובמהרש"א שם. ובתוס' נדה נ"ו ב' ד"ה אמוראי וכן בתוס' הרא"ש בשם מבואר להיפך ע"ש.

...דבאמת משמע מכ"מ דאי"צ גירות, עי' ר"ן קידושין לדף י"ח גבי איסור גיורא דבנו ר' מרי כיון דאמו מישראל ולא שדי לי' בתר אביו, ומשה"כ לא הוה לי' לרבא למיחש לרוח חכמים נוחה ממנו, מלשון זה "דלא שדי בתר אביו" משמע דאי"צ גירות, כיון דאין לו שום שייכות לאביו,

וכן משמע להדי' ברמ"א יו"ד סוסי' קנ"ט לענין רבית בן מומרית הבא מן העכו"ם דדינו כישראל והוה כתינוק שנשבה בין העכו"ם ואסור להלוותו בריבית, אף שעדיין לא נתגייר, וכן ברמ"א או"ח סי' רפ"ב ובמג"א שם ס"ק ז' דאמו ישראלית מותר לעלות לתורה דה"ל ישראל מעלי', אף דעדיין לא נתגייר, דאל"כ פשיטא ואף בלא אמו ישראל, וכן ברמב"ן פ' אמור על הפסוק 'בן אשה ישראלית' דדחיק לי' בדברי התו"כ "מלמד שנתגייר" ובדברי הצרפתים שמביא שם משמע דאי"צ גירות, ועי' שעה"מ הל' איס"ב פ' ט"ו שהאריך בזה דאי"צ גירות.

כן בשו"ת שרידי אש (ב, נח, עמוד תקיא)- העלה שאין צורך בגיור:

אם בני הקהילה מחויבים לטפל בבן הנולד לנערה שהרתה לזנונים ומתה... ובדבר שאלתו בנערה יהודית שהרתה וילדה לזנונים ומתה אחרי לידתה, אם מחויבים ראשי העדה למול את התינוק ולהכניסו בבריתו של אברהם אבינו ולטפל בחינוכו עפ"י דת משה וישראל, וכת"ר כותב שראשי עדתו נמנעים לדאוג בעד הילד לפי שאינם רוצים לספח לעדתם ילד זנונים.

הנה אף שיכולים אנחנו להבין רגשות לבבם של אלופי העדה, החרדים ודואגים לכבוד עדתם המפוארה, ויראים שלא ימיטו קו קלון וחרפה על עדה קדושה בישראל - מ"מ הוראת כת"ר נכונה עפ"י דיני תורתנו הקדושה, כמו שאבאר להלן. ועל ראשי העדה לבטל דעתם מפני דעת תורה. וזהו כבודם ותפארתם, שבטלו רצונם מפני רצונו של אביו שבשמים, אשר ברחמיו המרובים עיניו פקוחות עלינו לשמור עמו ישראל לבל ידח ממנו נדח.

...הדין נפסק בשו"ע אבה"ע סי' ד' סע' י"ט: "עכו"ם הבא על בת ישראל... הולד כשר ופגום לכהונה". ובאמת אפילו למ"ד הולד ממזר, מ"מ מחויבים למולו, כמבואר ביור"ד סי' רס"ה סע' ד'. אמנם, לפי

מה שנפסק הדין שהולד כשר, יש לשאול אם הוא ישראל גמור ואינו צריך גירות, או שאינו ישראל גמור וצריך גירות. עיין בפתחי תשובה אבה"ע סי' ד' סק"א, שהביא מחלוקת של גדולי האחרונים בזה. ועיין בשער המלך הל' איסורי ביאה פט"ו, "ראה מסוגיא דבכורות דף מ"ז, א דמבואר דחייב בפדיון". וא"כ **מוכח שאינו צריך גירות** - ועיין בפ"ת שם, בשם הגאון מליסא לדחות ראי' זו בחריפות עצומה.

ועכשיו אם נאמר שצריך גירות, א"כ אפשר שיש רשות לאלופי העדה שלא לקבלו ושלא לטפל במילת הילד. וראה **בשו"ת מהר"ם שיק** אבה"ע"ז סי' כ', שרוצה לומר שאם בת ישראל נישאת לעכו"ם, שמותר מצד גדר וסייג למנוע ממילת הולד, כמבואר ביו"ד סי' של"ד סע' ו' במנודה, שרשאים ב"ד שלא למול את בנו, אלא שבסוף דבריו העלה שלטייג וגדר צריכים שיסכימו כמה רבנים, ובלאו הכי אפשר שבדור פרוץ כזה, שגם מצות מילה אינה חשובה עליהם, לא תפעול עליהם מניעת המילה וע"כ צריך עיון אם לעשות גדר זה. ובנידון דידן שהאם זנתה, ודאי לא שייך

למסקנה: מצינו אם כן ע"פ דברי האחרונים הנ"ל, שגוי הבא על בת ישראל- אין צריך גיור, ועיקרי ההוכחות:

- א. **בשו"ת אחיעזר** הביא שכן כתבו הרשב"א והמרדכי, והביא שכן כתבו רוב הראשונים, והובא בפת"ש (אה"ע, ד'), ואף שרש"י ותוס' חלקו, יש לפסוק כדעת רוב הראשונים.
- ב. ע"פ האחיעזר, מדוייק **מהירושלמי** ביבמות וקידושין כן ("דבן הבא מן הנכרית קרוי בנה ואין מילתו דוחה שבת, ומבואר דבן בתך הבא מן הנכרי דמילתו דוחה שבת לפי שהוא ישראל גמור וא"צ גירות")
- ג. **בעל האחיעזר** הביא שלדעת התפארת למשה והפסקי הלכות- דין הוולד כישראל
- ד. **חלקת יעקב**- כן מוכח מאיסור גיורא שאביו גוי ואימו ישראלית, ומשמע **מהר"ן** שכתב לגביו שהוא לא היה צריך גיור- "דלא שדי בתר אביו"
- ה. **חלקת יעקב**- כן מוכח **מהרמ"א** בדין ריבית בבן מומרת ואביו גוי, שאסור להלוות לו בריבית
- ו. **חלקת יעקב**- כן מוכח **מהרמ"א** מעניין עלייה לתורה שמותר להעלות בן לישראלית ואביו גוי לתורה
- ז. **חלקת יעקב**- ע"פ דברי **הצרפתיים** בדברי הרמב"ן על בן האישה הישראלית שיצא לקלל במדבר, משמע שהוא לא היה צריך גיור, למרות שאביו מצרי ואימו ישראלית.
- ח. **שרידי אש**- כן מוכח **משער המלך** ע"פ הגמ' בבכורות שאינו צריך גיור

2. אדם שאמר נתגירתני ביני לבין עצמי שבא על בת ישראל. האם פסלה?

טור (רסח): לא הכרנוהו שהיה נכרי, ובא ואמר: "נתגירתני בב"ד פלוני"- נאמן, ואם אמר: "נתגירתני ביני לבין עצמי", ויש לו בנים- אינו נאמן לפוסלן, אבל נאמן על עצמו לשוויי נפשו חתיכה דאיסורא ליאסר בבת ישראל, אבל **אם בא על בת ישראל- לא פסלה**

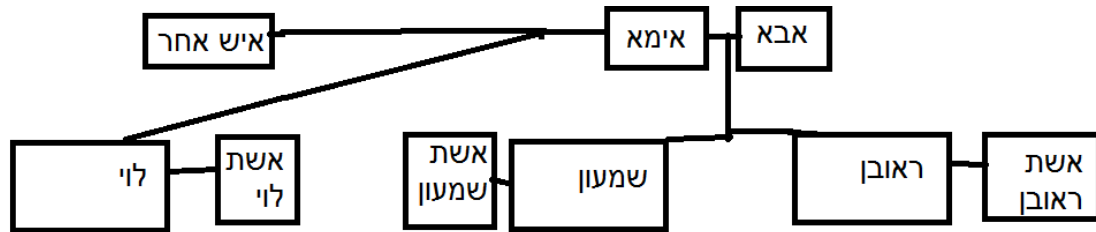
בית יוסף (שם): וכתב **הרא"ש** (סי' לה) והא דקאמר שנאמן לפסול את עצמו, לא לענין זה שאם בא על בת ישראל פסלה, דקיימא לן (כתובות יח:): ד"אין אדם משים עצמו רשע", ועוד מילתא דתמיה היא דאיהו פסול ובניו כשרים, הילכך אין עדותו כלום ואפילו לענין עצמו, ואם בא על בת ישראל לא

יפסלנה, אלא לענין זה מהני עדותו לעצמו דשוי לנפשיה **חתיכה דאיסורא**, ואסור בבת ישראל, וכ"כ **התוספות** (שם ד"ה נאמן)²⁴.

הב"ח גם הסכים לדברים אלו.

כן הביא **הש"ך** (ס"ק כב) את לשון הב"י, וכתב לעיין גם בב"ח.

3. ראובן שמעון ולוי הם גרים, ראובן ושמעון הינם אחים ולוי הוא אחיהם מהאמא, לאחר זמן כל האחים גירשו את נשותיהם. האם מותר לכל אחד מהאחים לשאת את גרושת חברו?

טור (רסט): שני אחים שנתגירו, בין אם הם אחים מן האם ולא מן האב, או שהן אחים מן האם ומן האב - אסורים בכל העריות האסורין לישראל אף על פי שהיו מותרין להם בגיותן דלא ליתי לאיחלופי בישראל, הלכך **אסור כל א' באשת חברו אף על פי שנשאה בגיותו ונתגירה, אבל אין חייבין עליהם**

בית יוסף (שם ג, א):

שני אחים שנתגירו בין אם הם אחים מן האב ולא מן האם וכו'. בפרק נושאין (יבמות צז:) בני יודן אמתא אשתחרור, שרא להו רב אחא בר יעקב למינסב נשי דהדדי (כ"ט: אשת אחיו, ולאו מקום ייבוס, אלא אפילו במקום בניס, דקסבר אין קורבה לגד דקקטן שגולד דמי) אמר ליה **רבא**: והא **רב ששת** אסר. אמר ליה: הוא אסר ואנא שרינא.

מן האב ולא מן האם כולי עלמא לא פליגי **דשרי**, כלומר משום דאין אחוה מן האב לגוי, וכולי עלמא ידעי דמהאי טעמא שרי ולא אתי לאיחלופי בישראל

מן האם ולא מן האב כולי עלמא לא פליגי **דאסיר**, כי פליגי

מן האב ומן האם, מאן דשרי- בתר אבא שדין ליה דהא קרו להו בני פלניא, ורב ששת קרו להו נמי בני פלוניתא

ואיכא דאמרי פליג רב אחא בר יעקב אפילו באחים מן האם, ומאי טעמא? "גר שנתגייר כקטן שנולד דמי", ואקשי לרב אחא בר יעקב ופריק

וכתבו **הרי"ף** (לב.) **והרא"ש** (סי' ב) וכיון דלא איפסיקא הלכתא, עבדינן לחומרא כרב ששת.

ויש בדברי רבינו טעות סופר, שכתב דאחים מן האב ולא מן האם נמי אסירי, והא ליתא, דבהדיא אמרינן בה דכולי עלמא לא פליגי דשרי,

²⁴ **תוספות (כתובות יח:):** "...הלכך פלגינן דיבורא ולגבי להשים עצמו רשע או לגבי אשתו לא יהא נאמן".

ומדברי **הרמב"ם** בפ"ד מהלכות איסורי ביאה (ה"ג) נראה שהוא פוסק דמן האב ומן האם- שרי, וכתב עליו **הרב המגיד** דאפשר שהוא פוסק כלישנא קמא וכרב אחא לקולא בשל דבריהם, אבל לא רצה לפסוק כלישנא בתרא וכרב אחא משום דכולהו קולי לא נקטינן

או אפשר שהוא מפרש דלישנא בתרא הכי קאמר: איכא דאמרי: פליג רב אחא בר יעקב אפילו באחים מן האם בלבד, ובהא הוא דפליג רב ששת, אבל במן האם ומן האב אפילו רב ששת מודה ופסק כרב ששת וכלישנא בתרא.

ונמוקי יוסף (לב. דיבור ראשון) כתב **שהריטב"א** (שם צז: ד"ה א"ד) ורבו הסכימו לדברי הפוסקים כרב אחא לקולא כיון דאיסורא דרבנן הוא ועבד בה עובדא, וכן כתבו הגהות מיימון (שם אות ב) בשם ראב"ן (יבמות דפוס ירושלים תשל"ה רמז ע"א) דהלכה כרב אחא וכדאיכא דאמרי לקולא:

וכתב **נימוקי יוסף** (לא: ד"ה גמרא) דפלוגתא דרב אחא ורב ששת בנשי דנסוב בגירותן הוא, דאילו נשי דנסוב בגיותן שלא ידעום לאחר גרות בתורת קידושין- דכולי עלמא שרו אהדדי, וכן פשוט שם בגמרא (צח.). גבי מעשה בנפטיים הגר ושאר ברייתות שאחריה, וכ"כ **הרמב"ם** בפרק י"ד מהלכות איסורי ביאה (ה"ג). ולפי זה צ"ל שמ"ש רבינו: "אף על פי שנשאה בגיותו ונתגיירה", דהיינו דוקא כשבא עליה לשם קידושין אחר שנתגיירה.

רמב"ם (איסורי ביאה יד, יג):

..נושא הגר אשת אחיו מאביו, ואשת אחי אביו, ואשת אביו, ואשת בנו אף על פי שנשאת לאחיו או לאביו או לאחי אביו או לבנו אחר שנתגיירו, וכן אחות אמו מאביה ואחותו מאביו, ובתו שנתגיירה מותרת לו, **אבל אינו נושא** לא אחותו מאמו ולא אחות אמו מאמה **ולא אשת אחיו מאמו** שנשאה אחיו מאמו אחר שנתגייר, **אבל אם נשאה אחיו כשהוא עכו"ם- ה"ז מותרת לו**

לגבי השאלה, הב"י הביא ע"פ **הנימוקי"י והרמב"ם**, שאם מדובר שראובן שמעון ולוי, נשאו את הנשים כשעוד היו גויים, והתגיירו, והם לא חיו עם הנשים שלהם בתורת קידושין לאחר הגיור (כי אם חיו בתורת קידושין הרי היא מתקדשת לו בביאה, אף בלא עדי יחוד, כי ברור שכוונתו בביאה לשם קידושין²⁵), אזי הן כלל לא נחשבות כנשים שלהם, וברור שהן יכולות להתחתן עם שאר האחים.

כל השאלה מתעוררת כשהם חיו בתורת קידושין עם האחים לאחר הגיור, שאז חז"ל אמרו שלא בכל מציאות יש להתיר לשאת אותן, כדי שלא יאמרו "הגענו מקדושה חמורה לקדושה קלה".

אמנם **השו"ע** פסק (רסט, ב):

כיצד דין גרים בעריות של שאר בשר, **אם** היה נשוי כשהוא עובד כוכבים לאמו או לאחותו מאמו, ונתגיירו, מפרישין אותם. **ואם** היה נשוי לשאר עריות, ונתגייר הוא ואשתו, אין מפרישין אותם.

משמע **מהשו"ע**, שדווקא עריות של שאר בשר- נאסרו על הגר, אך עריות שבאות מכוח נישואין- אין בכלל איסור זה, כי כולם יודעים שאין אישות לגוי, ואין חשש שיבואו להחליף בין הגר לישראל. על כן **השו"ע** פסק שאם נשא אחיו של הגר אישה בגיותו, ולאחר מכן היא התגיירה, מותר לגר לשאת אותה לאישה.

שכן אמרה הגמרא במסכת **יבמות** (צח.):

ת"ש, דאמר רבי יוסי: מעשה בניפטיים הגר שנשאה אשת אחיו מאמו, ובא מעשה לפני חכמים, ואמרו: אין אישות לגר; ואלא גר דקדיש, ה"נ לא תפסי בה קדושין! אלא אימא: אין איסור אשת אח לגר; מאי

²⁵ אולם **המאירי** כתב שצריך עדי ייחוד

לאו דנסבא אח כשהוא גר! לא, דנסבא כשהוא עובד כוכבים. כשהוא עובד כוכבים, מאי למימרא? מהו דתימא, ליגזור כשהוא עובד כוכבים אטו כשהוא גר, קמ"ל.

ת"ש, דאמר בן יאסיין: כשהלכתי לכרכי הים, מצאתי גר אחד שנשא אשת אחיו מאמו, אמרתי לו: בני, מן הרשך? אמר לי: הרי אשה ושבעה בניה, על ספסל זה ישב ר' עקיבא ואמר שני דברים: גר נושא אשת אחיו מאמו, ואמר: (יונה ג') ויהי דבר ה' אל יונה שנית לאמר - שנית דברה עמו שכינה, שלישית לא דברה עמו שכינה; קתני מיהת: גר נושא אשת אחיו מאמו, מאי לאו דנסבא אחיו כשהוא גר! לא, דנסבא כשהוא עובד כוכבים. מאי למימרא? מהו דתימא, נגזור כשהוא עובד כוכבים אטו כשהוא גר, קמ"ל.

הרי מבואר לנו במפורש בגמרא, שאותו גר שבא לפני רבי עקיבא אמר שהרי יש כאן אישה שהתגיירה ויש לה 7 בנים, שגם הם התגיירו, והאחים הללו נשאו נשים ואח"כ הם גירשו את נשותיהן, וכל אחד נשא את אשת חבירו, כיון שכבר אמרנו שמותר לגר לשאת את אשת חבירו.

מצינו אם כן מחלוקת בדין אחים מן האב ומן האם:

א. **רי"ף ורא"ש**: אסור

ב. **רמב"ם**: מותר

ממילא, אם מדובר שהאחים לא חיו עם הנשים שלהן לאחר הגיור, יש להתיר לכל אח לשאת את אשת האחר, אך אם מדובר שהן חיו עמהן, יש לומר:

א. **לוי-אסור** לו לשאת את נשי אחיו, כיון שהוא אחיהם מהאם. אך אם מדובר שהאחים חיו עם הנשים שלהם בתורת קידושין רק לפני הגיור ולא לאחריו, אז מותר לו לשאת את נשי אחיו.

4. **ראובן ושמעון-אסורים** לשאת את אשת לוי, כי הוא אחיהם מהאם, ולגבי השאלה האם ראובן יכול לשאת את אשת שמעון ושמעון יכול לשאת את אשת ראובן, הבאנו שזה תלוי במחלוקת האם אחים מן האב ומן האם מותרים זה בזה. אך כל זה כשהם חיו עם נשותיהם לאחר הגיור, אך אם מדובר שהם נשאו את נשותיהם לפני הגיור, ולאחר הגיור לא חיו אחד עם השני, ברור שכל אחד יכול לשאת את אשת אחיו.

מה דינו של גר קטן שהטבילוהו בלילה?

מצינו מחלוקת ראשונים האם בדיעבד מועיל גירות שלא בפני שלושה דיינים, או כשנעשה בלילה:

א. **שו"ע בסתם כ-רא"ש**: מועיל בדיעבד, כי רק קבלת המצוות צריכה בפני שלושה

ב. **שו"ע ביש אומרים כ-רי"ף ורמב"ם**: פסול אף בדיעבד

במשנת הגר כתב:

הליך הגרות בגר קטן לכולי עלמא נעשה כולו דוקא ביום ולא בלילה, לפיכך אם נערכה מילתו וטבילתו בלילה, אף שעצם קבלתו על ידי בית הדין וזכיייתם עבורו בקבלת המצוות היתה ביום, מעכב הדבר בחלות הגרות

אמנם **במשנת הגר העיר**:

"הן אמת שיש לדון בגוונא שהיתה המילה ביום ורק הטבילה בלילה, אמאי לא מהני הא נמצא שהתחיל בעשיית הדין ביום וכסברת הגרש"ק בשיטת הרמב"ם וסיעתו".

השולחן ערוך פסק (רסח, ג):

כל ענייני הגר, בין להודיעו המצות לקבלם בין המילה בין הטבילה, צריך שיהיו בג' הכשרים לדון, וביום (תוס' ורא"ש פ' החולץ). מיהו דוקא לכתחלה, **אבל בדיעבד** אם לא מל או טבל אלא בפני ב' (או קרובים) (הגהות מרדכי) **ובלילה**, אפילו לא טבל לשם גרות, אלא איש שטבל לקריו ואשה שטבלה לנדתה, הוי גר ומותר בישראלית, חוץ מקבלת המצות שמעכבת אם אינה ביום ובשלשה..."

הדגול מרבבה העיר על מה שהשו"ע הכשיר בדיעבד כשעשו את הגיור בלילה ולא בפני 3 דיינים, שזה רק בגר גדול, אולם בגר קטן הטבילה ביום מעכבת אף בדיעבד:

"היינו בגר גדול, שאצלו קבלת המצות עיקר, ולכך המילה והטבילה אינו אלא גמר הדבר, וסגי בלא שלשה, ואפילו בלילה. **אבל גר קטן** שלא שייך בו קבלת מצוות, והטבילה היא עיקר, שמטבילין אותו על דעת בית דין, **לכו"ע צריך להיות ביום** ובפני שלושה".

לסיכום:

גר קטן שטבל בלילה- פסול, ואיננו גר